

«VI VIL LEVE»

En etnografisk studie av hva som motiverer klimaaktivister i Extinction Rebellion

Nora Kristin Moe Bråttvik

Masteroppgave ved Sosialantropologisk Institutt, Universitetet i Oslo

Juni 2021

© Nora Kristin Moe Bråttvik

2021

Vi vil leve. En etnografisk studie av hva som motiverer klimaaktivister i Extinction Rebellion.

<http://www.duo.uio.no>

Print: Mail Boxes Etc.

Bilder som er merket med «privat foto» er tatt og eies av forfatteren

Sammendrag

Denne masteroppgaven tar for seg hva som motiverer aktivistene i Extinction Rebellion (XR). Aktivistene bruker ikke-voldelig sivil ulydighet for å få myndighetene til å ta klima- og naturkrisen på alvor, og begrunner metodebruken med at det er den *siste* muligheten. Oppgaven viser hvordan Extinction Rebellion er bygget opp, som en organisasjon med flat maktstruktur, og hvilke utfordringer dette fører med seg i et ellers hierarkisk samfunn (Maeckelbergh, 2009; Graeber, 2009). Aktivistene er motiverte av ytre prosesser som ikke påvirker dem direkte, men som likevel genererer følelser og et driv til å gjennomføre sivil ulydighet.

For å få oppmerksomhet mot saken, og rekruttere flere medlemmer, benytter de seg av sterke virkemidler med mål om å vekke følelser hos publikum (Beeman, 2007). Ved å bruke sterke farger og teatraliske forestillinger, risikerer de også å frastøte seg en del av befolkningen. Enkelte forbipasserende under aksjoner vil naturligvis tenke at XR ikke er for dem, noe som kan svekke veksten til bevegelsen. Likevel skapes en sterkere integrasjon innad i gruppa ved å skille seg fra resten av samfunnet (Eriksen, 2015). Mat er et av virkemidlene som blir brukt for å rekruttere medlemmer. Dette fungerer som inkluderende i XR ved at det tas hensyn til allergier og det meste er vegansk. Hva som blir spist er med på å vise tilhørighet i gruppen (Mintz og Du Bois, 2002). For aktivistene i XR er valgene rundt å spise økologisk og/eller vegansk en forlengelse av deres klima- og miljøengasjement. På denne måten driver aktivistene med en «prefiguration» (Maeckelbergh, 2009, 66), ved at måten de lever på er i samsvar med hvordan de ønsker at verden skal være.

Ildsjelene er de som ofrer mest tid og energi til aktivismen. For dem er aktivismen en stor del av deres identitet og de har et eierskap til XR som bevegelse. Aktivister som er mindre aktive deltar på møter i blant, men først og fremst på aksjoner. Her oppstår et skille mellom *deep* og *shallow play* (Geertz, 2005).

Jeg argumenterer for at aktivismen i XR først og fremst er saksorientert, fremfor livsstilorientert, selv om det for noen aktivister fører til en endring av livsstil i forlengelse av deres engasjement.

Forord

Først og fremst vil jeg takke min veileder Thomas Hylland Eriksen som kastet seg rundt og ble veilederen min i det jeg startet feltarbeidet. Ditt engasjement og interesse for prosjektet mitt har vært til stor hjelp og inspirasjon. Tusen takk til Kenneth Bo Nielsen for god hjelp i starten av prosjektet, din hjelp og oppfølging setter jeg stor pris på. Takk til Sosialantropologisk institutt for økonomisk støtte.

Takk til mine kjære medstudenter for deilig prokrastinering med og uten avstand. Vi har klart dette sammen. Takk til familie og venner som har skapt trygge rom for å koble av. Kevin og William som har heiet på meg hele veien og oppmuntret meg. Tusen takk til de som har lest gjennom oppgaven og bidratt med nødvendige korrigeringer underveis.

Aller høyest vil jeg takke mine informanter for at dere har tatt en nysgjerrig student så godt i mot. Dere har lært meg utrolig mye og inspirert meg på måter bare dere kan. Pågangsmotet og viljen deres er utrolig inspirerende. Tusen takk for alle støttende ord, hjelp og kjærlighet dere har gitt meg, jeg er for alltid takknemlig. Vi sees i gatene!

Innhold

SAMMENDRAG	3
FORORD	4
INNHold	5
1 INTRODUKSJON	7
BAKGRUNN OG PROBLEMSTILLING	8
EXTINCTION REBELLION	10
METODE	11
PÅ AVSTAND	14
ETISKE VURDERINGER	16
POSISJONERING	17
ANONYMITET	20
AKTIVISME I EN PANDEMI.....	20
OVERSIKT OVER OPPGAVEN	22
2 HVEM ER EXTINCTION REBELLION?	23
ARBEIDSGRUPPER	24
EN DIGITAL AKTIVISTGRUPPE	26
HORISONTALITET	28
HÅNDSIGNALER	31
«VI ØNSKER ALLE VELKOMMEN MED HELE SEG».....	31
VI TAR HELLER DEN ØKOLOGISKE	34
ET RADIKALT BUDSKAP KREVER RADIKALE HANDLINGER.....	35
DEN ROSA ELEFANTEN	37
BÆREKRAFTIG AKTIVISME, BÆREKRAFTIG FREMTID	40
VISJONEN OM EN ANNEN VERDEN.....	42
ILDSJELENE	43
«HVIS VI SKAL VENDE TIL ALLE ER ENIGE, SÅ BLIR VI LIKE INEFFEKTIVE SOM REGJERINGEN ER»	45
DEN NORSKE MILJØBEVEGELSEN.....	46
AVSLUTTENDE BEMERKNINGER	47
3 MOTIVASJON	48
TEMPORALITET	49
AVSTAND	51
AKTIVISME SOM LYSPUNKT	53
TILHØRIGHET	55
«JEG ER GANSKE OVERBEVIST OM AT DET KOMMER TIL Å KOMME EN KOLLAPS, EN SKIKKELIG KRISE».....	57
FØLELSER.....	58
THE WORK THAT RECONNECTS	60
VI VIL LEVE	61
MOTIVASJON HJEMMEFRA	63
ARRESTASJON SOM OVERGANGSRITUALE.....	64
AVSLUTTENDE BEMERKNINGER	64
4 MAT	65
NÅR MELK BLIR LUKSUSVARE	65
FELLESSKAP	66
RESIPROSITET.....	67
MAT OG IDENTITET.....	68
MAT OG SMITTEVERN	70
AVSLUTTENDE BEMERKNINGER	70
5 OSLO-OPPRØRET	71

BRIEF	72
21.SEPTEMBER 2020.....	74
DEBRIEF	87
FORDELEN MED Å IKKE VITE.....	88
ET TRYGT STED	89
OPPMERKSOMHET I MEDIA	90
MØTE MED POLITIET.....	90
MIN DOBBELTROLLE	91
OPPSUMMERING	93
ETTERORD.....	95
LITTERATURLISTE.....	96

1 Introduksjon

Mitt første møte med Extinction Rebellion var i oktober 2019. Jeg hadde planer om å reise til London i mars-april 2020 for å starte feltarbeidet mitt, men ville lære litt om bevegelsen og den lokale gruppen først. Et arrangement dukket opp på Facebook: «DNA-kurs i XRs verdier og prinsipper». Stedet for arrangementet var «Greenhouse». Jeg bestemte meg for å dra.

Jeg er godt vant med å reise til og fra universitetet med trikken i byen. Jeg har bodd i Oslo i fire år og tatt den samme trikken hundrevis av ganger. Denne gangen skal jeg en annen retning enn jeg pleier. Trikken er stappfull. På dette tidspunktet har vi ikke begrepe sosial distansering, munnbind eller smittevern i dagligtalen. Trikken har passert Oslo bussterminal, og ruter-appen min viser at jeg skal av på neste stopp, «Munkegata». Sittende inni en tettpakka folkemengde tenker jeg at jeg bør begynne å nærme meg døren, slik at jeg rekker å komme meg ut når den stopper. Jeg vet ikke hvor mange andre enn meg som skal av, så jeg begynner å presse meg gjennom mot døren. En jente tar ut øreproppene sine. «Jeg skal også av på neste stopp og det er ikke enda», sier hun i en skarp tone. Jeg blir flau. Når vi endelig ankommer Munkegata strømmer det folk ut av trikken, og jeg innser at jeg ikke hadde noe å bekymre meg over. Alle på denne trikken bor i Gamlebyen, virker det som. Jeg åpner kartet på telefonen min, som viser at jeg skal gå nesten hele veien tilbake til forrige stopp.

Greenhouse er veldig sentralt i Oslo, bare noen hundre meter fra Bussterminalen. Akkurat anonymt nok til at jeg ikke har lagt merke til det før. Det er en av de store kontorbygningene som rommer kontorer til ulike små bedrifter. De fleste bedriftene har en slags «grønn» profil. Jeg ser ingen tegn til Extinction Rebellion noe sted på ringeklokkene, men ved siden av står det et skilt med et påklistret ark med logoen på. Jeg blir møtt av en som heter Adrian. Han har langt blondt hår og nesten like langt skjegg. Han tar meg imot med et smil og viser meg inn i kafeen i første etasje. «Før onsdagsmøtene våre har vi noe vi kaller «rebel café», hvor vi kan mingle litt her nede før møtene starter», sier han. Adrian introduserer meg for to jenter som også er her for første gang, begge to er franske. En av dem studerer i Oslo, den andre er med i et utvekslingsprogram for dette semesteret. De skal begge på det samme møtet jeg skulle på. Når klokken nærmer seg 17 blir vi vist opp til fjerde etasje, inn i et rom med fem andre mennesker. En mann som heter David tar oss imot. Han introduserer seg kort med at han er britisk og at han blant annet er med i arbeidsgruppen som driver med introduksjonskurs for nye medlemmer. Jeg vet ikke hva en arbeidsgruppe er, men regner med at jeg skal lære det i løpet av kurset. Rommet er litt for lite med tanke på hvor mange vi var. Det står et bord i

midten av rommet med kaffe, te og litt kjeks. Jeg kjenner jeg er stolt over å ha med meg egen termoskopp og tar ikke i bruk pappkopp som er satt frem. Selv prøver jeg å bruke minst mulig engangsprodukter, og tenker at det blir godt tatt i mot av de andre tilstede.

Vi blir oppmuntret til å sette oss i par med noen vi ikke har hilst på før. Det blir ikke så vanskelig, da de fleste er nye for hverandre. Vi skal gjøre noe David kaller for «aktiv lytting». Jeg er ikke kjent med begrepet. Han forklarer at én av oss skal snakke uavbrutt i to minutter. Vi skal fortelle hvorfor vi er på møtet og et godt minne fra barndommen. Den andre personen skal da ikke si noe eller stille spørsmål underveis. Etter to minutter er det den andre sin tur. Jeg forteller han som sitter ved siden av meg om prosjektet mitt og at det er grunnen til at jeg er på møtet. Det er vanskelig å velge ett barndomsminne, men jeg trekker frem bilturer med familien som barn. Han jeg snakker med ser på meg og smiler anerkjennende, men sier ingen ting. Det er en helt ny opplevelse for meg, og det gir meg tid til å reflektere og tenke på en helt annen måte når jeg vet at jeg ikke blir avbrutt. Når det er min tur til å lytte prøver jeg å ikke tenke på hva jeg skal svare med, men tar heller inn hva den andre personen sier. Han jeg snakker med forteller meg om en tur med familien da han var barn. Jeg synes det kjennes rart å dele nære ting om seg selv med noen man knapt vet hva heter. Vi snakket ikke om hva vi jobbet med eller hvor vi bodde, kun de spørsmålene vi hadde fått tildelt.

På tross av at dette feltet er i min hjemby og jeg har tatt «the subway to the field» (Passaro, 1997) var det en ukjent arena for meg. Måten vi har kommunisert i Extinction Rebellion med aktiv lytting og møtestrukturen skiller seg fra måten jeg er vant til å omgås andre mennesker. På tross av mange kulturelle likheter, ser jeg organisasjonen som en form for subkultur som skiller seg fra resten av det norske samfunnet. Som vi vil se har min rolle som forsker blandet seg med rollen som aktivist. De to rollene er vanskelig å skille fra hverandre da jeg har gått inn i feltet med en intensjon om å være en aktivist for å bli godt kjent med Extinction Rebellion. Dette blir videre utbrodert i metodedelen.

Bakgrunn og problemstilling

«...the fundamental contradiction in the global system, arguably, is the conflict between growth and sustainability» (Eriksen, 2016, 8).

I følgende del skal jeg redegjøre for bakgrunn for valg av problemstilling og presentere hvilke spørsmål som vil bli diskutert i oppgaven. Menneskeskapte klimaendringer gjør at verden nærmer seg to graders oppvarming. FNs klimapanel har lagt frem rapporter som viser at oppvarmingen må begrenses til 1,5 grad innen 2030 for å unngå dramatiske konsekvenser som følge av klimaendringer (FN, 2019). Matmangel, tørke, ekstremvær og tap av biologisk mangfold er noen av dem (Kjørstad, 2019). Selv om de fleste er innforstått med denne informasjonen, er det mange som ikke vedkjenner seg realiteten. Målet om økonomisk vekst i kapitalistiske samfunn er i konflikt med jordas tålegrense. Fordi vi i dag har denne kunnskapen er det engasjement i miljøorganisasjoner som aldri før. Framtiden i våre hender setter nye rekorder for innmeldinger (Riise, 2019a; Hermstad, 2014), Greenpeace har, sammen med Natur og ungdom, gått ut med søksmål mot staten (Klimasøksmål, 2021) som var i Høyesterett i november 2020 (Jakobsen, 2021). Saken gikk ut på å stanse all oljeleting i Arktis. Sommeren 2019 ble det arrangert et *Klimabrøl*¹ i Oslo med flere tusen oppmøtte som brølte av full hals for at politikerne skulle høre dem.

Sivil ulydighet har blitt brukt som metode for å stanse natur- og miljøødeleggelser i Norge gjentatte ganger, med Alta-saken (1979-1981) som den mest omtalte (Thorsen, 2020). Kriminologen Nils Christie deltok selv på aksjoner i den forbindelse og sa følgende om metoden: «Det er masse ulovligheter som jeg gjerne vil oppmuntre til. Det kan nemlig hende at de folkevalgte gjør noe uriktig, og da er det fint om det kan rettes opp» (Christensen, 2019). Selv om det har vært en rekke mindre aksjoner i ettertid, har det ikke fått stor oppslutning eller omtale i media. Extinction Rebellion (heretter kalt XR) er en nyere organisasjon som bruker sivil ulydighet for å få myndighetene til å ta klimakrisen på alvor. Hvem er XR i Norge? Hvordan jobber de og hva er det som motiverer dem? Jeg har gjort feltarbeid i XR Oslo for å finne ut mer om dette.

Når man skal forske på en gruppe aktivister som driver med sivil ulydighet kunne det vært interessant å utforske hvordan den ulovlige delen utspiller seg. Gjennom å bli arrestert for å aksjonere ulovlig kunne en antropolog fått verdifull innsikt i en sentral del av en aksjon. Dette har for øvrig blitt gjort av antropologer tidligere (se blant annet Graeber, 2009 og

¹ Klimabrølet skulle symbolisere desperasjonen mange kjenner på i møte med klimaendringer og naturødeleggelser når politikere ikke tar det på alvor. «Vårt bidrag er å bygge bred og inkluderende folkelig oppslutning, om de visjonære og modige tiltakene våre folkevalgte må treffe på vegne av oss alle. Alt vårt arbeid er tuftet på frivillighet» (Klimabrølet, 2021)

Maeckelbergh, 2009). Jeg har valgt å fokusere på andre deler av aktivismen for å avgrense noe og for å få bedre innsikt i det jeg har valgt å fokusere på. Mine problemstillinger er dermed: «hvilke motivasjoner har aktivistene i XR til å bruke tiden sin på aktivisme?» Og «hvordan organiserer de seg for å oppnå de resultatene de ønsker?». Jeg vil utforske hvorvidt aktivismen er en vesentlig del av livene til aktivistene, og hva det er som skiller de mest aktive «ildsjelene» fra de mindre aktive medlemmene av organisasjonen. Videre tar jeg opp de som ikke er med på planlegging, men som likevel møter opp på aksjoner og blir arrestert. Disse velger jeg å kalle *singelaktivister*.

Temporalitet er et element det er interessant å se på. Aktivistene forholder seg til nåtiden på en måte som er farget av potensiell fremtid. De motiveres av en frykt for hvordan fremtiden kan bli. Fortiden spiller inn både gjennom egne opplevelser, og som erfart gjennom tidligere generasjoner og historier. Muligheter for ødeleggelse er mer tilgjengelig enn noensinne, i en verden hvor flyturer og fast fashion er en del av hverdagen for mange. Samtidig er kunnskapen som skal til for å se konsekvensene av dem mer tilgjengelig enn noen sinne. Fortid, fremtid og nåtid spiller alle inn som motivasjoner for å gjøre noe drastisk for å endre status quo, selv om ønsket om en bedre framtid veier tyngst. I aktivistenes tilfelle er det sinnet som forteller dem at det er rett å gjøre motstand, de kjenner det ikke på kroppen, i motsetning til urfolk som kjemper om landrettigheter. Dette skillet mellom kropp og sinn er relevant for motivasjonen deres (Lutz og White, 1986). Dette vil jeg utforske nærmere i kapittel 3 om motivasjon.

Extinction Rebellion

Extinction Rebellion ble opprettet av en gruppe briter i Storbritannia høsten 2018 som kom fra organisasjonen «Rising up». Grunnleggerne leste seg opp på hvilke metoder som har ført til store endringer i historien, og landet på at ikke-voldelig sivil ulydighet var den mest effektive. De hentet blant annet inspirasjon fra Gandhis ikke-voldelige protester i India, Suffragettes demonstrasjoner for kvinners stemmerett og Martin Luther King jr. under borgerrettsbevegelsen. For å engasjere befolkningen og lykkes i å skape en massebevegelse, besluttet de å reise rundt i Storbritannia for å formidle informasjon om klimakrisen og dens konsekvenser. Dette gjorde de med talen «Heading for extinction and what to do about it», eller «Opprørsforedraget» som den kalles det på norsk. I tillegg til fakta om klimagassutslipp, global oppvarming, artsutryddelse og naturkrise, inneholder denne talen argumenter for

hvorfor visjonen til XR kan lykkes dersom flere blir med. Talen varer rundt en time og har blitt holdt på ulike arenaer rundt om i verden. Det har vært med på å bygge XR større globalt. Ved å reise rundt i landet og holde foredrag om ikke-voldelig sivil ulydighet, klarte de å mobilisere flere hundre tusen briter til å delta på sin første store aksjon. 31. oktober 2018 samlet XR flere tusen aktivister til å blokkere broer sentralt i London. Denne første aksjonen fikk stor medieoppmerksomhet i Storbritannia og i internasjonale medier, og XR vokste seg raskt til å bli en stor, internasjonal bevegelse (Taylor, 2020). XR har tre sentrale krav til myndighetene i tillegg til ti prinsipper og verdier man må forholde seg til om man skal delta i eller igangsette en aksjon i deres navn. Dette vil jeg beskrive senere.

Extinction Rebellion kan defineres som en sosial bevegelse ved at de jobber for samfunnsendringer (Della Porta og Diani, 2006). De skiller seg fra det meste av miljøbevegelsen ved å ta i bruk sivil ulydighet som virkemiddel. Sosiologen Herbert Blumer (Crossley, 2002), skriver om kollektiv oppførsel (collective behaviour) i sosiale bevegelser som en respons på «social unrest» (24). Når flere mennesker opplever en uro over et samfunnsproblem, eller i dette tilfelle en krise, oppstår et ønske om å gå sammen om å løse krisen. Den kollektive oppførselen er et resultat av alles individuelle motivasjon for endring. XR har ikke et formelt lederskap som tar beslutninger på vegne av bevegelsen, men etterstreber en desentralisert struktur. I dag finnes det nasjonale grupper i land over hele verden, og noe samarbeid gjøres også på tvers av landene. Den norske gruppen til Extinction Rebellion ble startet i januar 2019 i Oslo. Etter dette har det også blitt opprettet lokallag i ulike deler av landet. Disse samarbeider gjennom digitale møter for å planlegge koordinerte aksjoner eller samlede aksjoner i større byer. I kapittel 2 vil jeg gå dypere inn i hvem XR er.

Metode

Jeg har gjennomført etnografisk feltarbeid, med deltakende observasjon og intervjuer, i perioden juni 2020 til desember 2020. I det tidsrommet har jeg deltatt på en rekke ulike aktiviteter sammen med XR i Oslo, i tillegg til sommerleiren som var i Telemark. Jeg begynte med intervjuer fire måneder ut i feltarbeidet, da jeg innså at jeg ikke fikk like fortrolige og dype samtaler gjennom aktivitetene vi drev med ellers. Da bestemte jeg meg for å intervju noen få, ulike personer som jeg kjente fra XR. Ideen var at alle intervjuene skulle gjennomføres fysisk, på kafé eller lignende. På grunn av restriksjoner og karantene i perioder ble noen av intervjuene gjennomført via videosamtale på chattetjenesten Zoom. Intervjuene

var alle semi-strukturerte med noen planlagte spørsmål, men de ble mer som samtaler. Jeg tok opp lyd under alle samtalene og har notert ut ifra disse i etterkant. Jeg brukte ikke båndopptaker under samtaler, kun under de planlagte intervjuene. Utenom det er det meste samtaler og hendelser jeg har skrevet ned kort tid etter at de skjedde. Jeg intervjuet Kristin (50), Sara (38), David (56), Bjørn (65), Anders (30), Adrian (22) og Trond (64). Alle disse intervjuene, i tillegg til andre møter med disse og andre aktivister danner grunnlag for samtaler jeg viser til i oppgaven. I tillegg til de som er intervjuet har jeg vært i kontakt med nærmere 100 ulike aktivister gjennom feltarbeidet, i varierende grad. Deltakende observasjon med alle disse utgjør totalt mitt syn på aktivistene. Ikke alle intervjuene vil komme frem eller bli drøftet i oppgaven da oppgavens størrelse ikke tillater det.

Gjennom feltarbeidet har jeg bidratt på ulike måter i XR. Jeg har vært med i ulike «arbeidsgrupper» hvor jeg har deltatt på så mye som mulig, i tillegg til aktiviteter som har vært interessant for forskningen min. De fleste aktivistene i XR har jobb eller skole og bruker fritiden sin på aktivisme. Dette vil jeg komme tilbake til i kapittel 2. I og med at jeg dedikerte seks måneder til feltarbeid, har jeg kunnet bidra med mye for bevegelsen. I løpet av feltarbeidet mitt har jeg deltatt på en rekke aktiviteter sammen med Extinction Rebellion i Oslo. Det har for det meste vært sentralt i byen, med mye møter, kurs og lignende på Greenhouse. Ellers har jeg deltatt på aksjoner i ulike former, hengt opp plakater, vært med på bading og andre sosiale hendelser i byen. Det at de fleste aktivitetene til XR foregår i sentrum gjør det mer praktisk for flere å delta.. Det er også et poeng å være synlig for så mange som mulig, derav aksjoner i sentrale områder.

I det følgende vil jeg liste opp de ulike rollene jeg har hatt i Extinction Rebellion:

1. Rekruttering til Oslo-opprøret 21.september

I rekrutteringsgruppa har jeg ringt rundt til eksisterende medlemmer av XR og spurt om de ville være med på «Oslo-opprøret» i september 2020, XR Norges største aksjon noensinne. En del av arbeidet gikk ut på å kartlegge hvilke roller disse eventuelt ville ha under opprøret, slik at vi kunne sette de i kontakt med riktig person. Vi hadde digitale møter hvor vi planla hva vi skulle si og hvordan vi skulle ordlegge oss for å engasjere og rekruttere folk til å stille opp. Dette arbeidet var i all hovedsak vært på nett, med møter på Zoom, telefonsamtaler til medlemmer fra hele landet og kommunikasjon via plattformer på nett. Dette vil jeg diskutere grundigere i kapittel 3.

2. Planlegge og gjennomføre sommerleir

På et av mine første medlemsmøter på Greenhouse var det noen som snakket om en sommerleir. Et sted vi kunne samle så mange som mulig fra XR nasjonalt og bygge relasjoner. Det kom frem at dette var en god mulighet for å bygge tillit innad i gruppa og bygge opp bevegelsen innenfra. Jeg meldte fra om at jeg kunne bli med på å organisere maten til leiren, da de trengte noen til denne oppgaven. Jeg og Sara avtalte å møtes en dag på kafé for å planlegge hvordan vi skulle gjøre dette sammen. Sara er veganer og dyrevernaktivist, og det var naturlig å planlegge en hel-vegansk meny til sommerleiren. Vi skrev handleliste og planla alle måltidene tilpasset veganere og allergikere av ulike slag. Vi ble enige om å møtes rett før avreise til sommerleiren for å handle inn alle varene i sentrum. Under leiren hadde vi hovedansvar for maten, men matlagingen og rydding ble delt mellom alle deltakerne på leiren, totalt 40 stykker.

3. Matorganisering Oslo-opprøret:

Under Oslo-opprøret var jeg koordinator for logistikk sammen med Sophie. Noen av spørsmålene vi måtte stille oss var: Hva skal fraktes rundt i byen på forhånd? På selve dagen? Hvem har bil? Hvem kan hjelpe til med logistikk? Jeg brukte mulighetene jeg hadde under ringingen for rekruttering og foreslo logistikk og matlaging for de som ikke visste hva de ville bidra med. Hva skal vi tilby på Eidsvoll's plass av mat og drikke? Hva er mest smittevernvennlig? Allergivennlig? Vegansk? Hvor og når skal dette handles, og av hvem? Vi hadde «hundre» spørsmål og var en liten gruppe på tre som skulle finne svarene. Meg og to andre damer i tjuårene, ingen av oss med erfaring fra organisering av en aksjon. Vi hadde noen møter ukene før opprøret hvor vi planla hvordan vi skulle fordele oppgaver. Vi bestemte oss for å fordele det sånn at én hadde ansvar for mat, én for overnattinger og én for transport av ting og utstyr. Ingen av oss hadde vært med i planleggingen av en aksjon før. Vi møttes over nett. Jeg tok ansvar for overnatting, hvilket innebar at jeg ble kontaktet av de som kunne bidra med å huse aktivister fra andre deler av landet og de som trengte overnatting. De to ble satt i kontakt med hverandre, men det kom stadig nye henvendelser. Da det var litt over en uke igjen til aksjonen fikk jeg beskjed om at hun som har ansvar for mat ikke hadde mulighet til å delta eller bidra på grunn av sin skolesituasjon, og jeg ble bedt om å ta over matorganiseringen. Vi hadde blitt tipset om å kontakte kafeer og restauranter for å høre om de vil donere mat til oss, og jeg sendte ut e-poster til en rekke serveringssteder og matbutikker som kunne være aktuelle. Jeg fikk svar fra to kafeer som ville donere brød og andre

bakerverer. Da ble vi sikret nok brød til matpakker. Da jeg ringte rundt og rekrutterte aktivister til aksjonen spurte jeg flere om de ville være med og hjelpe til i matgruppa. Det var hovedsakelig unge jenter og gutter. Tre av dem gikk på videregående skole utenfor Oslo og var usikre på hvor mye de kunne bidra på grunn av fravær fra skolen, men ville bidra så mye de kunne. I kapittel 4, om mat, vil jeg gå nærmere inn på hvordan mat spiller en sentral rolle i aktivismen og hvilken symbolsk betydning den har.

4. Fellesskap

Jeg har vært med i arbeidsgruppen for fellesskap. Denne gruppen har som ansvar å tilrettelegge møter og sosiale aktiviteter i XR og å ta imot nye medlemmer. I den forbindelse har jeg deltatt i flere velkomstmøter og introdusert nye medlemmer for Extinction Rebellion. Det er mye fokus på å bli kjent med hverandre og vi snakker løst og ledig om XR som bevegelse. Denne gruppen har ansvar for trivsel og inkludering i lokallaget og at oppgaver blir fordelt innad i gruppa før hvert møte. Vi møtes også iblant for å diskutere hvordan det går og hva vi bør fokusere mer på framover.

5. Black Friday

Jeg var en del av aktivistgruppen som planla aksjon mot klesindustrien under Black Friday. I kapittel 2 vil jeg gå nærmere inn på hvordan dette utspilte seg.

På avstand

Begrepet «avstand» vil være gjennomgående i oppgaven. I lys av Covid-19-pandemien har aktivistene måttet tilpasse seg restriksjonene gitt av myndighetene og gjennomført aksjoner, møter og sosiale tilstelninger med avstand. Dette har også ført til at aktivistene har møttes på nett, da Oslo kommune innførte det de kalte «sosial nedstenging» av byen høsten 2020. Under fysiske møter og aksjoner har det vært mye fokus på å holde *meteren*² og å følge de rådene som er gitt. Dette har gjort at noen type aksjoner har vært vanskeligere å gjennomføre. Da vi planla sommerleiren, som var i juli, ble det fort bestemt at vi trengte en smittevernansvarlig. Denne personen skulle lage en plan for hvordan vi skulle holde regler og anbefalinger fra myndighetene, registrere alle på leiren for eventuell smittesporing og påse at reglene ble overholdt under leiren. Dette viste seg å være en utrolig tidkrevende jobb som ble tatt på alvor

² Et av tiltakene for å hindre smittespredning av Covid-19 har vært å holde minst én meter avstand til andre mennesker.

av de ansvarlige og deltakerne på leiren. Måten aktivistene tok smittevern på alvor, viser hvordan et forsøk på en motkultur ikke handler om et ønske om å gå imot alt myndighetene gjør, men at det er saksorientert: det handler om klimakrisen og ikke om å være uenig.

Det er likevel ikke bare på denne måten avstand er relevant. For oss som er bosatt i den nordlige delen av verden merker vi ikke klimaendringer på kroppen. Aktivistene i XR snakker om krisen vi er i og at beslutningstakerne må reagere på den for å forhindre samfunnskollaps. De er redde for fremtiden om ikke noe drastisk blir gjort nå. For noen er det også viktig å drive med aktivisme for å «klare å leve med seg selv». Klimakrisen, ekstremvær, masse migrasjon og samfunnskollaps er noen av ordene som går igjen når det snakkes om hva som vil skje dersom vi fortsetter «business as usual». Disse konsekvensene er foreløpig fjerne fra hverdagen til de fleste av aktivistene. Krisen er på avstand, men likevel har de et driv for å forhindre at den blir større.

Likevel er det ikke tvil om at krisen allerede er i gang, i andre deler av verden. Forskning viser at det allerede i dag nås såkalte vippepunkter hvor det ikke er noen måte å reversere de ødeleggende menneskeheten har påført kloden (Kjørstad, 2019). For noen aktivister står barna deres som en sentral motivasjon for å drive med aktivisme. Andre gjør det med den største selvfølge og mener at man ikke har noe valg. Jeg snakket med flere som sa at det føles bedre å gjøre noe, enn å leve med uroen om hva som kan skje. Det virker terapeutisk for noen å drive med aktivisme.

Jeg vil argumentere for at Extinction Rebellions metoder og kunstneriske uttrykk har en viss avstand til samfunnets normer, kanskje spesielt i Norge. Ved å drive sivil ulydighet tar man åpenbart avstand fra regelverket, men på en bevisst måte og som et virkemiddel for å skape endring. Likevel er det flere sider ved uttrykket deres som skiller seg ut. XR er opptatt av å bruke sterke farger for å fange oppmerksomhet. Den skarpe rosa-fargen de bruker har blitt et varemerke for XR. Under aksjoner kler aktivistene seg i fargerike klær, bærer på fargerike flagg og synger på sanger som ikke er kjente for «kvinnen i gata». Under min første aksjon i august 2020 skulle vi gjøre en såkalt «die-in». Det betyr at en gruppe aktivister legger seg ned på bakken og «dør» koordinert for så å reise seg opp etter noen minutter.

Vi sitter med god avstand i et stort rom som i hverdagene blir brukt som lunsjrom for de som jobber i bygget. Sara stiller seg opp foran alle og ønsker velkommen. Hun går

gjennom praktiske ting for dagen og sier at vi skal ha første die-in foran tigeren utenfor Oslo sentralstasjon, at vi skal gå videre opp Karl Johan og legge oss ned på Egertorget. Siste stopp blir foran Deichman, det nye biblioteket i byen, hvor planen er at vi skal legge oss i et vann der. Vi har blitt oppfordret til å ta med skift for anledningen og jeg er godt forberedt med ekstra klær i sekken. Når vi hører et horn bli blåst av skal vi legge oss ned på bakken og ligge der til vi hører lyden igjen. På den måten vil vi alle både «falle» og reise oss samtidig. Dette har mange av de vært med på før. Andre er med på dette for første gang. På bordet foran meg ligger det patches; stofflapper i ulike størrelser og farger med logo og tekst på. Jeg fester en på ryggen, en på brystet og en på shortsene. Alle henter seg et flagg eller banner og vi går ut av bygningen. Først da blir jeg bevisst på hvor mye vi skiller oss fra normalen.

Utdrag fra feltnotater

Mer om hvordan denne avstanden både muliggjør en sosial integrasjon for aktivistene, men også frastøter seg andre, blir diskutert i kapittel 3 om motivasjon.

Etiske vurderinger

Hvor går grensen mellom forsker og aktivist? Det er en balanse jeg har prøvd å finne hele tiden. Noen dager har jeg ikke hatt tid til å skrive feltnotater overhodet, fordi jeg har vært overveldet av praktiske ting jeg har vært nødt til å gjøre for XR. Ved å ta på meg ansvar for matorganisering under Oslo-opprøret, hadde jeg ikke tid til å få mye overblikk over aksjonen fordi jeg var opptatt med organisering. Jeg håper likevel at jeg har tatt gode vurderinger underveis og at dette vil skinne gjennom i oppgaven min. «...the more I did, the more connected I became, and the more opportunities arose to become more connected» skriver Maeckelbergh (2009, 25), om sin erfaring med å være aktivist i gruppa hun forsket i. Jeg har forsøkt å leve etter disse ordene og gikk inn for å være med på så mye som mulig. På den måten har jeg fått kjenne på kroppen hvordan det er å være aktivist i XR.

Jeg har til tider følt på usikkerhet rundt min egen rolle, og i hvilken grad jeg bidrar i organisasjonen. Rollene mine har til tider sklidd over i hverandre og det kan ha vært vanskelig for andre aktivister å være sikker på hvor de har meg. Posisjonering har vært noe jeg har vært bevisst på, men også noe som har vært utfordrende. Mitt engasjement for klima og miljø har vokst i tiden min som aktivist og jeg har blitt revet med i den rollen. Jeg har blitt gitt mye tillit fra andre i XR som til tider har glemt at jeg er forsker. Det har vært flere tilfeller hvor jeg har

introdusert meg selv for nye, og de jeg allerede har kjent har blitt minnet på min rolle. «Ja, det stemmer det! Hvordan går det egentlig?», som om de har glemt at jeg er på feltarbeid.

Ved å bidra så mye jeg kan og jobbe hardt for Extinction Rebellion har jeg fått tillit hos aktivistene. Som en av informantene mine, David, sa i et intervju jeg hadde med han:

«Da du først ble med, og alltid når folk blir med tenker jeg, jaa, så bra, vi får se hvordan det blir, om man klarer å prioritere, om man har tid i livet også videre, og... wow. Det har du klart over alle forventninger».

Min prioritet de seks månedene har vært å være aktivist i Extinction Rebellion. Etter feltarbeidet, da skrivingen skulle starte, valgte jeg å ta helt avstand fra XR for å få en analytisk distanse til XR og aktivismen.

Posisjonering

Ved flere anledninger har jeg lagt merke til at rollene mine blandes. Jeg er på feltarbeid, men jeg er aktivist. Jeg er engasjert, men skal etterstrebe objektivitet. Jeg har ansett det som helt nødvendig å delta som aktivist, samtidig som min relativisme og objektivitet har blitt utfordret i møte med kritikk (Hume og Mulcock, 2004). Jeg har aktivt bidratt til å påvirke hvordan feltet utvikler seg gjennom mitt engasjement. Maeckelbergh (2009) skriver om sitt arbeid med alterglobaliseringsbevegelsen: «...I have not only been interpreting the cultural practices of the alterglobalisation movement, but have simultaneously been actively involved in creating these practices» (Maeckelbergh, 2009, 24). Disse vurderingene og refleksjonene er sentrale i rollen som antropolog, og det er ikke mulig å unngå å påvirke omgivelsene sine. Metodene jeg har brukt har gjort meg sårbar i mange tilfeller, noe som er helt nødvendig når man bruker seg selv som verktøy. Jeg har tidvis tatt på meg mer arbeid enn jeg har hatt tid til for å få med meg mest mulig av det som skjer. Aktivismen og deltakelsen har også til tider gått på bekostning av grundige feltnotater. «Ongoing internal conflict, between the desire to act upon deeply ingrained personal values and the need to maintain a professional and relative position as a researcher, tends to characterize the participant observation experience...» (Hume and Mulcock, 2004, 17). Enkelte ganger har jeg tatt valg basert på min rolle som forsker, som for eksempel måten jeg har kledd meg på, noe jeg kommer tilbake til i neste kapittel.

Det har vært viktig for meg å være tydelig overfor informantene mine på at jeg ikke skal være aktiv når jeg er ferdig med feltarbeid. Ved å ta avstand fra feltet under skrivingen, har jeg kunnet reflektere over feltet. Dette har blitt godt tatt imot innad i XR og de ønsker meg hjertelig velkommen tilbake så snart jeg har levert oppgaven min.

Engasjert antropologi

Engasjert antropologi har en lang historie. Mye fordi antropologer ofte forsker på sårbare grupper og minoriteter som kjemper mot myndighetene eller andre grupper. I tillegg til dette har ofte antropologer et ønske om å «gi tilbake» til gruppen man forsker på.

Low og Merry (2010) presenterer tre dilemmaer rundt engasjert antropologi. Ett av de er dilemmaet rundt å kritisere makthaverne i postkoloniale samfunn uten å gjenskape koloniale maktposisjoner. Et annet er å bidra med sin kunnskap til myndigheter, som kan føre til at man mister kontroll over forskningen sin. Det siste av de tre er hvorvidt forskeren bidrar til å endre feltet de forsker på ved å være for involvert og engasjert. Det er delte meninger rundt dette, da det kan anses som uetisk å ikke gripe inn ved eventuelt behov for hjelp fra forskeren (Low og Merry, 2010, 212). Selv ser jeg engasjement som helt nødvendig i mitt tilfelle, da det både har gitt meg kredibilitet blant informantene mine og har gitt meg verdifull erfaring som *deltagende* observatør. Ved forskning på aktivisme vil deltagelse i seg selv innebære at man viser engasjement. I tillegg til et ønske om å passe inn har jeg hatt et personlig engasjement for å oppnå det samme som aktivistene. Dette som har drevet meg gjennom feltarbeidet. På den måten har det vært både «discursively engaged research» og «practically engaged research» (Husckhe, 2015, 55). Å være aktivist har både vært i tråd med mine egne holdninger og verdier, men også gjort at jeg har gitt tilbake til de jeg forsker på (Husckhe, 2015).

Min dobbeltrolle som aktivist og forsker vil være gjennomgående i oppgaven og vil diskuteres underveis.

Begrensninger ved brukt metode

Ingen av de jeg intervjuet representerer gruppen «kvinne i tjuåra», ei heller unge under 20. Likevel har jeg samarbeidet mye med denne gruppen mennesker og håper det er tilstrekkelig for å gi et riktig bilde på aktivistene. I forbindelse med Oslo-opprøret valgte jeg å delta på så mye som mulig fremfor å ha fokus på en del av aksjonen. Jeg slet meg helt ut og ble med så

lenge jeg klarte, det gjorde at jeg ikke fikk med meg det første medlemsmøte etter aksjonen, fordi jeg trengte å lade opp. Jeg ble også oppmuntret av andre aktivister til å ta meg noen dager fri. Det var nødvendig for meg å ta noen dager fri fra feltet for å få muligheten til å lade opp og komme tilbake med ny energi.

Hjemmeantropologi

Det har dukket opp noen utfordringer knyttet til at jeg har gjort feltarbeid i egen by. Under aksjoner har jeg vært spent på om jeg kommer til å møte noen jeg kjenner. Det har hendt et par ganger, men det har ikke vært spesielt vanskelig eller utfordrende for meg. Når det kommer til anonymitet, er det noe annet. Etter mitt aller første møte med XR i juni var jeg ute og badet med en venninne i Oslo, da jeg plutselig så Jeanette som hadde vært på det møtet uken før. Som en refleks ignorerte jeg henne og gikk en annen vei. Jeg visste ikke da hvor stor rolle denne personen kunne ende opp med å få i forskningen min, og jeg ville ikke blande de to relasjonene inn i hverandre. Heldigvis har ikke dette vært et gjentakende problem, men noe jeg har tenkt på og prøvd å unngå.

Det har vært utfordrende å reflektere over Oslo som by. Jeg har blitt kjent med byen på noen nye måter, men det er likevel ikke lett å legge merke til særegenheter og detaljer ved byen når jeg går rundt i den hver eneste dag. Raymond Madden beskriver «hjemme» som «habitual». «Old habits of speech, manners, attitudes and moods come back to me when I go home» (Madden 2017, 8). Ved å være «hjemme» er det enkelte ting jeg ikke har lagt merke til eller stilt spørsmål ved (Gullestad 1984). Under diskusjoner rundt politikk, har det for eksempel ikke vært naturlig å spørre om de ulike partiene og dermed høre deres synspunkter gjennom det. Språket har naturligvis ikke vært noe tema, noe som kan gjøre at noe ved måten man uttrykker seg på har blitt oversett. Likevel har det muliggjort en dypere måte å kommunisere på, når vi har forstått hverandre godt. Disse elementene er alle en del av å gjøre antropologi hjemme som jeg tenker at ikke utgjør noen vesentlig forskjell i kvaliteten på feltarbeidet. Det er tydelig at jeg har gjort feltarbeid på et kjent samfunn, men en ukjent kultur.

Behovet for et nytt sosialt nettverk har ikke vært sterkt for meg. Jeg har blitt invitert til sosiale ting med aktivister et par ganger, men har ikke hatt mulighet til å delta, noe som kan ha gitt et signal om at jeg ikke har behov for å bli kjent på et personlig plan. Dette kan sees på som en begrensning, siden jeg ikke har kommet personlig inn på aktivistene på samme måte som de

er gode venner. Likevel har det gjort at jeg har holdt felt og privatliv adskilt, som kan være en styrke når det kommer til posisjonering.

Anonymitet

Jeg har gjennom oppgaven byttet ut navnene og andre sentrale deler av aktivistenes identitet som ikke er vesentlig for oppgavens formål. Likevel kan man innad i miljøet kunne kjenne igjen hvem jeg skriver om ved å kjenne igjen enkelte hendelser. David Graeber (2009, 10) skriver om ansvaret som kommer ved å snakke om folk som kan risikere arrestasjon/overvåkning av politiet dersom informasjon om dem kommer ut. Likevel har ikke politiet siktet eller dømt noen aktivister for annet enn de konkrete aksjonene, da det er umulig for dem å spore hvem som står bak aksjonene. Jeg har vurdert det slik at jeg ikke har nok informasjon om planlegging av ulovlige aksjoner, og derfor er det ingen som blir «avslørt» for noe ulovlig de har gjort som de ikke allerede har blitt dømt for. Historisk sett har ikke aktivister blitt arrestert for noe de har sagt lang tid tilbake (Graeber, 2009, 10), så la oss ikke håpe at dette blir unntaket.

Aktivism i en pandemi

Da pandemien traff Norge for fullt i mars 2020 måtte alle omstille seg for en ny hverdag. Extinction Rebellion i Norge hadde, på tvers av lokallag, planlagt en stor aksjon i juni 2020 som ble utsatt til september. De gikk over til digitale møter og måtte tenke ut nye måter å møtes og organisere aksjoner på. Da jeg startet feltarbeidet mitt i juni 2020 var det kun noen få som dukket opp på møter, noe de begrunnet med Covid i kombinasjon med sommerferie for mange aktivister. På tross av pandemien arrangerte XR en nasjonal sommerleir for alle aktivister på nasjonalt nivå. Totalt ble vi rundt 40 personer som ble med på sommerleir i juli. Dette var i en tid hvor smitten var relativt lav og restriksjonene hadde sluppet opp for en periode. Helt frem til Oslo-opprøret ble arrangert i september 2020, var det muligheter for å møtes i lokalene der XR Oslo holder til. De holdt møter og sosiale arrangementer med forbehold om at det kunne holdes en meters avstand til hverandre. Noen i XR hadde til enhver tid ansvar for smittevern, både under møter og større arrangementer. Skjemaer og lister ble fulgt for å følge retningslinjene gitt av myndighetene. 28. oktober skriver jeg i notatene mine:

«Denne uka har det kommet nye restriksjoner i Oslo. Det er anbefalt å være 5 personer om gangen i sosiale settinger, og å holde seg til 10 personer man omgås med i uka. Jeg tok

kontakt med folk i XR og spurte om vi skulle ta onsdagsmøtet online denne uka, men vi ble enige om å møtes på Greenhouse og diskutere planen for tiden fremover».

Jeg begynte på dette tidspunktet å kjenne på at det ikke var så lurt å møtes fysisk lenger, og sendte melding til lokallaget på en av deres digitale plattformer for å foreslå at vi går over til Zoom-møter. Kort tid etter strammet regjeringen og kommunen inn på en rekke tiltak for å hindre smittespredningen. «Sosial nedstenging» kalte de det. Treningscentre, serveringssteder og kulturarenaer ble stengt ned. Sosiale sammenkomster utenfor hjemmet var ikke lov og å møtes i private hjem ble frarådet. Hjemmekontor ble praktisert av alle som hadde mulighet til det. XR måtte flytte medlemsmøtene sine over til Zoom, og antall deltakere sank. På tross av dette var det fremdeles en «kjerne» som jobbet aktivt med å holde møter, evaluere tidligere aksjoner og planlegge gjennomføringen av nye. Senere i oppgaven vil jeg komme tilbake til hva denne kjernen utgjør. Denne gruppa har jeg valgt å kalle ildsjeler, som alle utenom én av de jeg intervjuet er. Jeg vil gå inn på hva en ildsjel er i kapittel 2.

Digital versus fysisk aktivisme

Som et resultat av restriksjonene som fulgte av pandemien, ble mye av aktivismen i Extinction Rebellion gjort digitalt i løpet av tiden jeg var på feltarbeid. Den siste tiden i felt, oktober til desember 2020, var mye preget av dette. Likevel var det ukentlige møter i lokallaget over Zoom, og møter på tvers av lokallagene annenhver uke for å planlegge større aksjoner og sikre godt samarbeid. Flere opplevde at de kunne delta på flere møter enn tidligere, fordi de ikke bodde i Oslo og det ikke var noe lokallag der de bodde. Andre falt av da de ikke kom seg inn i de mange digitale plattformene av ulike grunner. Alt i alt var det noen få som, uavhengig av om møtene var digitale eller fysisk, alltid deltok og ledet møtene. Noen måtte invitere til møtene, sette opp en plan og «fasilitere» møtene som de kalte det. I de digitale møtene opplevde jeg at vi ble kjent med hverandre på en annen måte. Gjennom såkalte «breakout-rooms» fikk vi muligheten til å møtes i mindre grupper og trene på aktiv lytting og bli bedre kjent. For noen var det lettere å kunne delta på digitale møter fordi det var praktisk utfordrende å delta fysisk. Skillet mellom digital og fysisk aktivisme vil jeg komme tilbake til i kapittel 3 og 4, men totalt sett vil det ikke utgjøre en stor del av min analyse.

Oversikt over oppgaven

For å kunne svare på problemstillingene som løftes i introduksjonen vil jeg, i kapittel 2, gå mer inn på hvem Extinction Rebellion er og hvordan bevegelsen er bygget opp. Noen av de sentrale skikkelsene i XR Oslo vil bli trukket frem, og jeg vil synliggjøre hva som skiller XR fra resten av den norske miljøbevegelsen. Videre vil jeg i kapittel 3 gå dypere inn i aktivistenes motivasjoner. Hva får de til å slutte i jobbene sine, ofre fritiden sin eller bli arrestert så ofte de klarer? Jeg vil diskutere hvorvidt dette er drevet av en fellesskapsfølelse eller om det først og fremst er personlig motivasjoner. I kapittel 4 om mat vil jeg synliggjøre betydningen av mat for aktivistene i XR. Både som verktøy for å nå ut til publikum og å holde aktivister mette, og hvilken symbolsk betydning dette har i disse møtene. Til slutt vil jeg, i kapittel 5, presentere en case fra Oslo-opprøret, XR Norges største aksjon noensinne. Kapittelet er skrevet i første-person og er en beskrivelse av mine opplevelser fra denne dagen. Dette følges av en analyse av det som skjedde under aksjonen.

2 Hvem er Extinction Rebellion?

I dette kapitlet skal jeg gå inn på hva Extinction Rebellion er, hvordan de uttrykker seg, organiserer seg og hva er som kjennetegner XR som bevegelse. Mye av innholdet er bygget på egne erfaringer gjennom feltarbeid, mens annet er basert på innhentet informasjon fra nettsidene til XR, globalt og nasjonalt. I kapitlet vil jeg vise et bilde på hvordan XR Oslo går frem for å aktivt jobbe mot en hierarkisk maktfordeling. Videre vil jeg vise hvordan de rekrutterer nye medlemmer til organisasjonen og til aksjoner. Til slutt viser jeg hvordan deres organisering er knyttet til et ønske om en bedre verden. Er det noen sosiale konvensjoner som gjør at noen passer inn og andre ikke?

Extinction Rebellion kaller seg en «massebevegelse» hvor målet er å engasjere en så stor del av befolkningen at det vil føre til store og samfunnsmessige endringer. Målet, i følge en av grunnleggerne, er å engasjere 3,5 % av befolkningen (Hallam, 2019). Grunnen til nettopp dette tallet er at bevegelser som har mobilisert så stor andel tidligere «has never failed to bring about change» (Robson, 2019; Chenoweth, 2013). De vil at myndighetene rundt om i verden skal ta klima- og naturkrisen på alvor og komme med tiltak som vil stanse den.

Extinction Rebellion har tre³ offisielle krav, og de lyder som følger:

1. Fortell sannheten: «styresmaktene må fortelle sannheten om det livstruende klimasammenbruddet og den økologiske krisen, og om nødvendigheten av hurtige og gjennomgripende omstillinger».
2. Ta tak nå: «Styresmaktene må handle for å stoppe ødeleggelsen av biosfæren og masseutryddelsen av arter, og redusere klimagassutslippene til netto null innen 2025».

³ XR USA har et fjerde krav om en rettferdig omstilling for sårbare og utsatte grupper i samfunnet, som urfolk, fattige og den fargede befolkningen. (XR US, 2021)

3. Styrk demokratiet!: «Styresmaktene må etablere og lytte til avgjørelsene fra et representativt borgerråd for å sikre en rettferdig omstilling til et bærekraftig samfunn» (Extinction Rebellion, 2021).

Disse tre kravene bygger på den britiske modellen og danner etterhvert grunnlaget for Extinction Rebellion internasjonalt. I tillegg følger ti verdier og prinsipper som må følges dersom en skal gjøre noe i XRs navn (Extinction Rebellion, 2021). Utenom de punktene er det i utgangspunktet ingen krav som stilles for å være aktivist på vegne av Extinction Rebellion. Aaet Annist (2020) skriver om hvordan aksjoner hos bevegelser, som XR, «extend through continuity and repetition of the exceptional events» (187). Det er ikke forventet at én enkelt aksjon skal være tilstrekkelig for å nå målet, men at det repeterende elementet, og at myndighetene ikke klarer «å riste av seg» aktivistene etter en stund, vil føre til endring.

Selv om det ikke er obligatorisk å gjennomføre noen form for trening for å være en aktivist i XR, gjennomføres det flere frivillige kurs. I XR Oslo kan man blant annet kurses i verdier og prinsipper, i digitale plattformer eller i ikke-voldelig direkte aksjonstrening (IVDA). I tillegg til kurs er det en rekke andre arrangementer som filmkvelder, workshops og møter rundt ulike temaer. Alle som deltar på aksjoner blir anbefalt å gjennomføre kurs på forhånd, men det er ikke obligatorisk. Det stilles likevel noe strengere krav dersom man ønsker å risikere arrestasjon. Da må vedkommende ha gjennomført IVDA-trening på forhånd. Treningen innebærer blant annet en opplæring i hvorfor sivil ulydighet blir brukt, hvordan man bør forholde seg i relasjon til politiet og hva det innebærer å være ikke-voldelig. Alle disse elementene er sentrale for at de som går til aksjon har samme fremgangsmåter og oppfører seg noenlunde likt. På den måten forhindrer XR at individuell oppførsel kommer i veien for budskapet som skal frem. De som holder denne treningen, har gjerne erfaring fra aksjoner og er i en arbeidsgruppe som jobber med å utvikle gode treninger for andre aktivister.

Arbeidsgrupper

Fordi de ønsker å holde en flat struktur i organisasjonen, er makten i XR fordelt utover ulike «arbeidsgrupper». Hvem som helst kan planlegge en aksjon, men dersom man skal det bør man spørre ulike arbeidsgrupper om hjelp. Under følger en oversikt over arbeidsgruppene i

XR Oslo⁴. Hver arbeidsgruppe har en intern og en ekstern koordinator. De har henholdsvis ansvar for å legge til rette for møter og kommunisere med andre arbeidsgrupper og andre lokallag om felles mål.

Oversikt over XR Oslos organisering. Hentet 31.05.2021 fra extinctionrebellion.no

Som vi ser på bildet, er XR Oslo delt inn i ulike arbeidsgrupper og alle har ulike arbeidsområder. Artivisme har eksempelvis ansvaret for XRs kunstneriske uttrykk. Media og budskap har ansvar for både å publisere innhold på sosiale medier og å kontakte journalister i forkant av aksjoner for at aksjonen skal få mediedekning. I etterkant av Oslo-opprøret, som jeg skriver om i kapittel 5, hadde mediegruppa mye arbeid med å følge opp med kronikker og svare journalister. I et lokallag som Oslo, hvor det er relativt få aktive medlemmer, flyter en del av disse rollene over i hverandre. Mange er med i flere arbeidsgrupper og tar ansvar på tvers av dem. Det gjør at arbeidet som blir gjort er mindre konsekvent og organisert fordi de som er med ikke har kapasitet til å følge opp ideer som er startet på, for eksempel. Dette er noe som kan forbedres dersom XR Oslo får flere medlemmer.

⁴ Siden XR Oslo er en relativt liten gruppe jobbes det ofte på tvers av lokallag for å bygge noen av arbeidsgruppene

En digital aktivistgruppe

I oktober 2020 fikk jeg høre fra noen i XR at det var en gruppe som ønsket å planlegge aksjon på Black Friday, som dette året skulle være 29. november. Black Friday er opprinnelig et konsept fra USA, hvor butikker har store rabatter og tilbud dagen etter Thanksgiving. De senere år har det blitt til en ukes langt kjøpepress hvor butikker presser ned prisene for å kjempe om kundene (Bermudez, 2019; Ellingsen, 2019). Aktivistgruppen, de som skulle planlegge aksjonen, trengte flere folk og jeg meldte min interesse. Totalt var vi syv stykker med i denne aktivistgruppen. Vi skulle finne ut av hva vi skulle rette oss mot under aksjonen og planlegge utførelsen av den. I tillegg måtte vi invitere andre til å delta på den og invitere journalister fra ulike mediehus som kunne dekke aksjonen på sine kanaler. De første møtene jeg deltok på hadde vi fysisk, men på grunn av smittesituasjonen og restriksjonene i Oslo måtte vi etter hvert gå over til å møtes digitalt. Dette ble ganske utfordrende, da flere av de som var med i aktivistgruppen ikke hadde fått tilgang til de digitale plattformene som XR bruker. Det kun var noen få som visste hvordan man fikk tilgang, og ikke alle visste hvem man skulle kontakte. De fikk dermed ikke deltatt på de møtene. Her oppsto et av problemene som følge av at vi skulle bruke krypterte plattformer. Noen faller utenfor når det gjøres komplisert å være med i en gruppechat.

Jeg ble introdusert for de ulike plattformene tidlig i feltarbeidet mitt. På grunn av risikoen ved å planlegge ulovlige handlinger, bruker XR krypterte nettsteder for å kommunisere med hverandre. Dette ble ekstra viktig under pandemien, da mye av aktivismen foregikk på nett. I fare for å bli tatt for organisert kriminalitet møttes aktivistgrupper, og andre som planla ulovlige aksjoner, på krypterte plattformer av ulike slag. Noen plattformer for å kommunisere med XR nasjonalt, en videochattjeneste og en annen chattetjeneste hvor man også kunne ringe hverandre. Jeg hadde ikke hørt om noen av disse tidligere. De ukentlige medlemsmøtene ble likevel holdt på Zoom, som jeg også hadde brukt i undervisning før jeg startet feltarbeidet. Til tross for at Zoom ikke er kryptert, kunne det brukes fordi disse møtene var åpne og ikke inneholdt planlegging av aksjoner. Det utgjorde ingen risiko dersom politiet skulle overvåket eller blitt med på et møte. Selv om det skulle være «tryggere» å bruke de krypterte tjenestene, fikk jeg stadig høre om andre som var enda tryggere, og om hvordan de vi brukte ikke var «ordentlig krypterte». Dette skapte en del forvirring blant aktivistene og folk kunne si ting som «nå orker jeg ikke flere plattformer å forholde meg til». Dette fordi mange av plattformene var vanskelig å få tilgang til og måtte godkjennes av noen som allerede hadde tilgang. Jeg opplevde at det ble noe man bare lo av etter hvert, da det var

vanskelig for mange å holde styr på de ulike arenaene vi skulle kommunisere på. Noe som overrasket meg noe var at dette ikke nødvendigvis hadde noe med alder å gjøre. Flere av de eldre aktivistene (50+) navigerte seg lett rundt i de ulike plattformene. Noen slet med plass til å laste ned ulike apper på telefonen eller hadde telefoner som var ødelagt e.l. Andre hadde ikke interesse av å kommunisere digitalt og ønsket helst å møtes fysisk for å ha møter. Fordi det var flere nyere aktivister med i planleggingen av Black Friday-aksjonen, hadde de enda ikke fått oversikt og tilgang på alle plattformene. Det gjorde at noen få av oss tok ansvar for det meste av planleggingen.

Da vi skulle organisere aksjonen, måtte vi finne ut av en rekke ting: vi måtte først finne et tydelig budskap for aksjonen, og diskuterte frem og tilbake hva vi ønsket å oppnå. Skulle vi rette oss mot forbrukere, regjeringen eller klesindustrien? Å rette seg mot forbrukere ville vært imot XRs prinsipper, da et av dem er at «vi klandrer ikke noen enkeltpersoner for systemet vi lever i» (Extinction Rebellion, 2021). Vi bestemte oss derfor for å kritisere klesindustrien for manglende informasjon rundt konsekvensene av klesproduksjonen. Under Black Friday alene bruker nordmenn over 3 milliarder kroner (Riise, 2019b), og arbeidspresset og de grusomme forholdene tekstilarbeiderne lever under er ikke formidlet til forbrukeren av de som selger klærne (Leffler, 2019). Det er heller ikke tilstrekkelig motarbeidet, slik at arbeiderne blir beskyttet.

Videre i planleggingen måtte vi vurdere hvorvidt dette skulle være en såkalt «rød aksjon», altså at noen skulle risikere arrestasjon. Victoria, en annen på gruppa, tok kontakt med noen som har blitt arrestert tidligere og spurte om noen kunne tenke seg det denne dagen. Hun hadde, i likhet med meg, ikke organisert en aksjon tidligere, kun deltatt. Victoria er 25 år gammel og har vært med i XR i to år. I løpet av den tiden har hun blitt arrestert to ganger som følge av sivil ulydighet under aksjoner. Hun er fargerik i klesveien, smiler mye når hun prater og fniser lett om noen sier noe morsomt. Hun snakker lavt, men fremstår likevel trygg. Hun er opptatt av å dele på arbeidsoppgaver og at det ikke skal være de samme som planlegger og tar ansvar hver gang.

Mediagruppa ble informert om aksjonen, slik at de kunne lage et arrangement på Facebook og spre det på sosiale medier. De måtte også finne noen som kunne ta bilder og filme under selve aksjonen. Jeg tok kontakt med en fra media som jobber med budskap og forhørte meg om hva vi burde skrive på løpesedler. Da vi hadde spikret budskapet kunne vi bestille opp løpesedler

fra en som har tilgang på printere. De jeg tok kontakt med under organiseringen var kontakter jeg hadde opprettet etter noen måneder i XR. Jeg hadde fanget opp hvem som hadde tilgang til hvilken informasjon og hvem som kunne skaffe oss utstyret, og annet bidrag vi trengte, og hadde dermed en fordel i planleggingen. I XR finnes ingen liste over hvem man skal kontakte for hva, fordi det ikke er noen som skal ha ansvar. Likevel er det koordinatorene for de ulike arbeidsgruppene som er kontaktpunkter mellom arbeidsgrupper og lokallag. Hvem som er koordinator for de ulike arbeidsgruppene er ikke noe alle er bevisste på, og heller ikke noe man introduseres for på en tydelig måte når man blir med i organisasjonen. Dette for å unngå å skape et bilde på en gruppe som «ledere» av organisasjonen da prinsippet om en flat maktstruktur står sterkt i XR. Alle som er med i XR kan i prinsippet gjennomføre aksjoner som de vil, koordinatorene er der for å sikre god kommunikasjon og kontinuitet på tvers av de ulike arbeidsgruppene.

Horisontalitet

Extinction Rebellion har en flat, desentralisert maktstruktur. Det innebærer at man ikke må spørre noen om lov for å gjennomføre en aksjon. Dersom man har en idé om en aksjon kan man samle en gruppe for å planlegge og gjennomføre det i XRs navn, slik vi gjorde på Black Friday. Samtidig er det en fordel å kunne litt om organiseringen for å kunne bistå hverandre, og for å få medlemmer og ikke-medlemmer til å delta på aksjonen. En aktivistgruppe kan dannes helt uavhengig av andre og det er en fordel om de som er den del av en aktivistgruppe kjenner hverandre og er trygge på hverandre.

I enkelte tilfeller kan det være utfordrende å praktisere en desentralisert maktstruktur, når det går imot vaner og forventninger som stilles i andre situasjoner. I utdanningssystemet, på arbeidsplasser og i frivillig arbeid er det normalt at noen har ansvar og delegerer oppgaver. For mange av aktivistene kan det være krevende å avvende seg den «kulturen». Under ulike møter kunne jeg ofte høre at «vi kan høre med David» eller «høre hva de som har vært med lenge synes». Dette kunne være en utfordring for de som har vært med i lokallaget fra begynnelsen av, som ofte ble stilt spørsmål som: «Hvordan gjorde dere dette under den aksjonen dere hadde i fjor?». I utgangspunktet er det en fordel å forhøre seg med noen som har gjort noe lignende før, men problemene oppstår når det ofte er de samme, få personene som blir spurt og som lett tar styring.

Da sommerleiren skulle arrangeres av XR i august 2020 var jeg med i planleggingsgruppen. I løpet av sommeren hadde vi en del møter, både fysiske og digitale, hvor vi planla hvem som skulle «koordinere» hva, i forkant av, og under leiren. Som nevnt innledningsvis hadde Sara og jeg ansvaret for å planlegge og handle inn mat. Med i planleggingen var også David, Mary og Kristian. I tillegg var det flere som skulle holde workshops og kurs som forberedte seg individuelt. Det siste møtet før sommerleiren var digitalt og ble åpnet av David. Det hadde på de tidligere møtene også vært fasilitert av ham og jeg la merke til at de gangene David var til stede, var det han som tok styringen over møtene. Han skrev ofte saksliste og kalte inn til møter. Tidlig i møtet spurte han «hvem vil lede møtet?». Jeg ble overrasket over at han spurte. Sara tilbød seg å lede det, men var på telefonen, så David måtte dele skjermen sin for at hun skulle se sakslisten. Hun var ikke forberedt, så hun virket litt forvirret over noen av punktene på listen. David tok over for å forklare. Han fortalte oss at 30 stykker har meldt seg på sommerleir og folk begynte å vifte med begge hendene opp mot kamera. «Stille applaus» kaller de det. Slik hørselshemmede gjør når de klapper. Det er en måte å vise støtte på uten å avbryte den som prater, noe jeg kommer tilbake til senere.

David er i begynnelsen av femtiårene, er høy og slank og sykler ofte til Greenhouse. Han er britisk og flyttet til Norge på nittitallet. Han jobber som byråkrat, men hadde under feltarbeidet mitt permisjon fra jobben sin for å fokusere mer på aktivisme. Han har vært med i XR siden 2019 og er med på det meste som skjer med XR.

Mot slutten av møtet sa David at han hadde noe å dele og han pratet plutselig saktere enn han pleide. «Kan noen ta overordnet ansvar for sommerleiren? Noen som har oversikt over strukturen og som har kontroll». Et sentralt element i XR er, som sagt, deres desentraliserte maktfordeling. De vil bryte med eksisterende maktstrukturer i samfunnet og ikke ha noe styre eller leder som skal ta beslutninger på vegne av andre. Derfor bygges bevegelsen på selvstyring og ansvarsfordeling. Jeg merket en motvilje hos de andre på møtet. Mary ønsket å svare og slo av «mute-knappen». «Jeg er ikke helt enig i at én person skal ha overordnet ansvar, men mener at vi alle burde bidra med ulike ting». Hun forklarte videre om noe hun kaller «Eight shields»- en måte å dele ansvar og organisere seg på som bygger på tillit og individuell utvikling. At vi sammen kan fungere som en bikube. Mary sa hun kunne forklare oss mer når vi kommer på sommerleir. Kristian sa at han var enig i at vi bør dele på ansvaret. Han har mye erfaring fra aktivisme i andre organisasjoner tidligere. David forsto at han måtte være mer eksplisitt for at vi skulle forstå hvor han ville. «Jeg er en hvit middelklassemann

som tar ansvaret. Det er lett for meg å ta det ansvaret og det er lett for dere å la meg ta det ansvaret».

Det store ønsket om flat struktur endrer ikke det faktum at noen må planlegge møtene, invitere, skrive saksliste, ta notater og sende ut referat. Noen må ha oversikt over hva som mangler i planleggingen av sommerleir, og David tar den rollen veldig naturlig. Her oppstår det en dissonans mellom idealet om en flat struktur og en uformell maktutøvelse. Han er frustrert over at han må gjøre det hver eneste gang. Det er ingen som spør om han kan gjøre det, men likevel føler han at det er hans ansvar. Medlemmene av Extinction Rebellion jobber aktivt imot den hierarkiske maktstrukturen de har lært gjennom livet. Maeckelbergh (2009) skriver: «...spaces of movement organising show that equality is not assumed to be born into human beings, but rather is created through active construction of non-hierarchical relations by challenging existing inequalities between people (...)» (108). Maeckelbergh bruker begrepet «horizontalitet», horisontalitet, om maktstrukturen i deler av alterglobaliseringsbevegelsen. Bevegelsen er, på samme måte som XR, opptatt av å holde en flat struktur. Horisontalitet er viktig for at de som tar del i bevegelsen skal føle eierskap til det de gjør (Maeckelbergh, 2009). I XR er dette et viktig tema.

Arbeidsgruppen «fellesskap» har som oppgave å tilrettelegge for møter og å ta imot nye medlemmer. Dette snakker de om som en vesentlig del av å rekruttere nye medlemmer. Adrian har hatt en sentral rolle i denne arbeidsgruppen og prøver stadig å luften sine ideer om hvordan det kan gjøres på en bedre måte. Før Oslo-opprøret fortalte han meg at det kom til å komme mange nye medlemmer etter aksjonen. Det er vanlig når de har vært ute i offentligheten på den måten. Da var det viktig at de nye skulle bli tatt imot på en god måte. Han foreslo at de nye skulle være med på et velkomstmøte med fellesskap-gruppa som vanlig, og at de skulle få tilbud om å få en rolle i nettopp den arbeidsgruppa til neste møte. Hvis de nye har ansvar for å ordne med møte-snacks, reservere rom på Greenhouse eller introdusere nye medlemmer for XR, vil de få eierskap til organisasjonen og forhåpentligvis bli lengre, mente Adrian. Det å engasjere folk, ikke bare til å møte opp på møter, men til å være aktive medlemmer av lokallaget, kan være en utfordring. Adrian har her funnet en måte å bruke strukturen deres på, som et verktøy for å rekruttere flere inn i organisasjonen.

Håndsignaler

På et av de første møtene jeg deltok i med XR Oslo fikk jeg en innføring i håndsignaler. For å unngå å avbryte hverandre under møter med reaksjoner på det noen sier, bruker de håndsignaler som verktøy for å uttrykke seg.

Stille applaus er en måte å uttrykke glede, engasjement eller oppmuntring, ved å vifte fingrene i lufta. Denne var veldig nyttig i digitale møter hvor det ikke er optimalt å snakke i munnen på hverandre eller lage anerkjennende lyder. Likevel var den hyppig brukt under fysiske møter også. Det har gjerne en smittende effekt, så om én begynner med det er det vanlig at andre henger seg på.

Dersom noen skal sjekke «temperaturen» på en idé kan man spørre om de andre kan løfte hendene opp, rett frem eller helt ned. Da kan man fort finne ut hva andre mener om noe som skal besluttes raskt. Dette brukes kun i tilfeller hvor avgjørelsen ikke er veldig viktig eller hvis det allerede har blitt diskutert og man trenger å stemme over noe.

Giraffen lærte jeg ikke før vi var på sommerleir og det var flere folk til stede. *Giraffen* er at noen løfter armen sin høyt opp og lager et slags nebb med hendene. Den lange armen kan minne om en giraffs hals, mens håndbevegelsen ser mer ut som en lukket munn. Det betyr at alle skal være stille eller at en gruppeoppgave er ferdig. Denne ble ofte brukt under møter hvor det var nyttig å samarbeide i grupper, under brief eller debrief rundt større aksjoner og under sommerleir hvor vi var mange samlet. Den som fasiliterer møtet eller kurset starter håndbevegelsen, og alle andre følger etter for at alle skal få det med seg.

«Vi ønsker alle velkommen med hele seg»

En av grunnleggerne av Extinction Rebellion, Roger Hallam (2019b), skriver om det han kaller en «civil resistace model». Modellen bygger på seks premisser som må være på plass for å få til en bærekraftig, radikal samfunnsendring. Blant disse premissene er at det må være nok mennesker. «You need several thousand: ideally 50,000» (Hallam, 2019b, 101). De øvrige punktene er: 2. Motstanden må gjøres i hovedstaden, 3. Loven må brytes, 4. Ikke-vold er essensielt, 5. Man må ikke gi seg, men holde ut dag etter dag, slik at myndighetene etter hvert ikke har noe annet valg enn å forholde seg til opprøret. Det siste punktet er 6. Det må

være gøy! Det skal være en festival og vi gjør det fordi vi vil leve (Hallam, 2019b, 101). Dette siste punktet er helt sentralt, og vil bli diskutert i neste kapittel om motivasjon.

Som nevnt i det første punktet til Roger Hallam, er noe av målet til Extinction Rebellion å skape en massebevegelse. For å gjøre dette må man engasjere og rekruttere befolkningen til å delta i å gjøre opprør. Som nevnt i forrige kapittel, er 3,5 % av befolkningen et mål (Hallam, 2019a). I XR Oslo rekrutteres nye medlemmer på flere måter. En del av dette er å være aktiv på sosiale medier, filme og ta bilder av aksjoner og legge ut motiverende tekster eller bilder. Da jeg selv skulle på mitt første møte med XR søkte jeg på arrangementer på Facebook og fant introduksjonskurs og medlemsmøter, hvor de hadde skrevet at det var åpne møter og hvem som helst kunne møte opp. For å spre budskapet sitt og engasjere flere, driver de også med «outreach». Outreach handler om å nå ut til folk på gaten, både under og utenom aksjoner, med løpesedler og et vennlig smil. Dersom man gjør outreach utenom en aksjon har man gjerne med noe som fanger oppmerksomhet. Det kan være den store, rosa tøyeløfanten, musikk, dans eller en kombinasjon av alle. I løpet av tiden min hos XR ble det ved flere anledninger tatt opp hva man skal kalle Outreach på norsk. For spesielt de litt eldre medlemmene var det viktig å bruke norske oversettelser for begrepene XR bruker i England og andre deler av verden. Så vidt jeg vet har fremdeles ikke XR Norge noen oversettelse for dette. Jeg har selv deltatt på møter hvor vi har diskutert hva som er en god fremgangsmåte for å komme i kontakt med folk, og noe av det vi diskuterte handlet om hva som skulle stå på løpesedlene som deles ut. Informasjonen på løpesedlene må være engasjerende og ikke for overveldende. Her er resultatet som ble laget i etterkant av noen sånne møter. «Vi ønsker alle velkommen med hele seg», slik det står på løpeseddelen, er en viktig del av XRs strategi og er et av deres sentrale verdier. Dette viser at de ønsker å være inkluderende og få frem dette som budskap til potensielle nye medlemmer.

KLIMAKRISEN ER EN EKSISTENSIELL TRUSSEL. REGJERINGEN MÅ FORTELLE SANNHETEN TIL FOLKET OG DRA I NØDBREMSEN NÅ!

EXTINCTION REBELLION er en fredelig folkebevegelse, og vi bruker sivil u lydighet for å få oppmerksomhet rundt klimatrusselen. Vi er en mangfoldig bevegelse der alle er velkomne. Det vi har til felles er vårt engasjement for klima. Vi benytter åpne og demokratiske prosesser, der alle våre medlemmer skal bli hørt. Extinction Rebellion sine metoder springer ut av vitenskapelige teorier om hvordan sosiale bevegelser mest effektivt kan få til samfunnsendring. Du velger selv hvor aktiv du vil være, og ikke minst: du trenger ikke bli arrestert, vi trenger mest andre roller.

VI TROR VI KAN FÅ TIL SKIFTET SOM SIKRER LIVSGRUNNLAGET FOR FREMTIDEN, MEN VI HAR DÅRLIG TID.

Vi trenger ditt engasjement og dine evner for å skape en kraftfull bevegelse, du er viktig! Bli med i et hyggelig og meningsfylt fellesskap, der vi jobber målrettet mot å skape en bedre fremtid.

Hver onsdag kl 16 arrangerer vi Rebel Cafe hvor du kan slappe av og ta en hyggelig prat med både aktive og kommende medlemmer. Kl 17 starter vi medlemsmøte der vi jobber i ulike arbeidsgrupper. Her kan du raskt finne din plass og bidra innenfor det området som passer deg best. Onsdagsmøtene er på Greenhouse i Schweigaards gate 34C.

BLI MED PÅ OPPRØR FOR LIVET!

extinctionrebellion.no
 FB/Instagram: @xrnorway
 Twitter: ExtinctionR_NO

Løpeseddel som ble delt ut under «outreach»

Som nevnt i innledningen var jeg med i arbeidsgruppen «rekruttering» da jeg ringte rundt til medlemmer av XR for å høre hvilken rolle de ville ha under Oslo-opprøret. Jeg var nervøs før jeg skulle sette i gang med ringingen. Jeg har erfaring fra telefonsalg, og det er ikke noe som umiddelbart er innbydende for meg å gjøre igjen. Da jeg fikk min første samtale innså jeg fort at stemningen her var annerledes enn da jeg jobbet med salg. Vi ringte rundt til folk som har tatt innover seg alvor av klimakrisen, og som i tillegg har tatt steget og meldt seg inn i Extinction Rebellion. De er enige i metodene og prinsippene og det var ikke noe vi trengte å diskutere. Alle jeg snakket med var hyggelige og åpne så snart jeg nevnte hvor jeg ringte fra. «Hei, dette er Nora fra Extinction Rebellion Norge. Passer det for deg å ta en prat nå?», åpnet jeg med. De som ikke tok telefonen, sendte jeg en SMS til og ba de om å ringe meg opp. I forkant av ringingen hadde vi sendt ut e-poster til alle med informasjon om aksjonen. Noen var takknemlig for at jeg ringte og sa de gjerne kunne hjelpe til med å servere mat, ta bilder eller bli arrestert. Andre sa at de gjerne skulle hjulpet til, men at de ikke hadde tid denne gangen. Jeg snakket med flere som sa at de ikke hadde kapasitet, de har slitt seg ut gjennom aktivisme tidligere og har ikke energi å bruke på denne aksjonen. Mange fikk jeg ikke kontakt med i det hele tatt. Jeg fylte ut informasjon om alle jeg snakket med i et slags Excel-ark på en kryptert, lukket nettside. Personvern og sikkerhet er satt høyt, så vi fikk bare lister på noen få

navn av gangen og måtte slette dokumenter og mailer etter at vi har sendt de av gårde til de som sitter på hele listen. Vi i rekrutteringsgruppa hadde digitale møter hvor vi planla hva vi skal si og hvordan vi skulle ordlegge oss for å engasjere og rekruttere folk til å stille opp på Oslo-opprøret. Under et av disse møtene snakket vi om at vi føler oss påtrengende når vi ringer folk og ber de om å engasjere seg. En av damene i gruppen sa at hun tar det for gitt at de hun ringer til har lyst til å bidra, «de er jo medlemmer for en grunn». Mot slutten av samtalen sa David at vi må være «som foreldre til tenåringer». Vi må pushe og pushe til vi til slutt kommer gjennom med noe. De andre på møtet mente at vår oppgave var å minne folk på deres engasjement og oppmuntre dem til å være mer aktive. Noen av de vi ringte til hadde også gitt beskjed om at de kunne tenke seg å risikere arrestasjon da de meldte seg inn i XR, så da vi spurte de om dette kom det ikke som et sjokk på dem.

Måten rekrutteringen blir håndtert viser at aktivistene kjenner på et ansvar for å engasjere flere, og har en forventning om at andre også har lyst til å være med på aksjoner. De ser forbi det ubehagelige ved å ringe til noen og be de om å engasjere seg, og er motivert først og fremst til å gjennomføre aksjoner og få til store endringer. Samtidig ønsker de å ha en hyggelig tone med andre aktivister og har forståelse dersom noen ikke har mulighet til å stille opp.

Vi tar heller den økologiske

Mary er 57 år, har voksne barn og to barnebarn. Hun kommer opprinnelig fra Storbritannia, men har bodd i Norge i over 20 år. Språket hennes er derfor noe preget av dette. Hun snakker godt norsk, men bruker noen ganger engelske ord eller uttrykk. Mary har noe barnlig og uskyldig over seg, kanskje på grunn av hennes store smil og lekne uttrykk. Hun er varm og imøtekommende og jeg får følelsen av at hun lytter ordentlig etter når jeg prater med henne. Det er ikke vanskelig å gjette at hun er av den kreative typen. Klærne er ofte fargerike og håret bustete.

Som nevnt tidligere, var jeg med på å organisere sommerleir. Leiren fant sted i juli 2020 på en gård i Telemark, fra tirsdag til fredag. Vi i planleggingsgruppa reiste ned sammen på mandagen i forveien for å handle inn og gjøre klart til resten skulle komme dagen etter. Sara og jeg handlet grønnsaker og tørrvarer på Grønland i Oslo og kjørte innom Rema 1000 på veien for å handle resten. Jeg, Mary og David kjørte samme bil og tok ansvar for å handle de

siste tingene. Jeg hadde listen over hva som manglet, men vi spredte oss fort rundt i butikken for å finne det vi trengte. Etter å ha plukket med meg havregryn, kaffe, syltetøy og litt krydder kom Mary bort til vogna jeg trillet på og begynte å ta ut posen med havregryn. Hun plasserte den pent tilbake på hylla og la ned den økologiske varianten. «Vi tar heller den økologiske», sa hun med et smil om munnen. Dette gjentok hun med alle varene jeg hadde plukket, mens hun smilte og vi fortsatte å prate om andre ting. Jeg følte at jeg ble tatt på fersk gjerning i å ikke handle økologisk, men hun påpekte ikke dette. Etter å ha sett på henne bytte ut varene, begynte jeg selv å bytte ut syltetøyet og spurte henne hvilken type som var best. Hun valgte den fra «Kolonihagen», og vi tok med oss syv stykker med ulike smaker. Da vi nærmet oss kassen innså jeg at jeg ikke hadde nok handlenett til å bære alt vi hadde i vogna. Et par timer tidligere, da vi storhandlet grønnsaker på Grønland, brukte jeg opp alle handlenettene jeg hadde med hjemmefra. Jeg handlet sammen med Sara, og ble overrasket da jeg kom til Grønland og hun ikke hadde tatt med seg handlenett. Heldigvis hadde det holdt med mine og vi fikk bærehjelp fra butikken og ut i bilene vi skulle kjøre. Vi fylte opp bagasjen på en varebil og noe i den bilen Mary, David og jeg skulle kjøre. «Jeg tror vi må ta noen poser», sa jeg til kassadama da hun begynte å slå inn varene våre. «Nei, da. Det skal vi ordne», sa Mary og gikk til panteautomaten ved inngangen for å finne noen poser i søpla der. Hun så oppi posene og sjekket om det var noe søl i de, før hun tok noen av de med seg tilbake til kassen. «Jeg bare har en sånn greie at jeg ikke tar poser», sa hun mens hun lo litt av seg selv. Jeg lo med henne og sa at jeg heller ikke pleier det, men å hente kastede poser ved panteautomaten hadde jeg ikke tenkt på før. Jeg ble flau over at jeg antok at det ikke fantes en annen løsning enn å kjøpe poser. Vi fikk med oss alle varene, pakket bilen og kjørte den siste timen inn mot gården vi skulle være på de neste dagene. Mary er opptatt av at hennes vaner i matbutikken bevares, på tross av de høyere prisene for økologisk mat på et stramt budsjett. Dette kommer jeg tilbake til senere i kapittelet. I bilen snakket vi om oppvekst, familieforhold og bakgrunnen deres. Jeg spurte mye og fikk lange, gjennomtenkte svar tilbake. De spurte tilbake og jeg delte fra mitt eget liv. Da vi omsider kom frem ble vi tatt imot av det hyggelige vertskapet, to franske søstre i begynnelsen av tjueåra og deres mor, som eide gården. Etter å ha spist litt begynte vi med å planlegge uken som kom.

Et radikalt budskap krever radikale handlinger

Dag to på sommerleir deltok jeg på en workshop om radikal aktivisme, som Johan holdt.

Johan er i slutten av tjueåra og har vært aktiv i XR Oslo siden begynnelsen. Han er student og

bidrar mye med faglig tyngde inn i bevegelsen, ved at han er opptatt av at XR skal bygges på teorier og konsepter som har fungert tidligere, og holder kurs for å engasjere flere aktivister i denne delen. Denne gangen har han forberedt en workshop for å få oss til å reflektere over hva radikal aktivisme betyr. Vi møtes utenfor den store grillhytta. Den er plassert femti meter fra hovedhuset, der kjøkkenet og leirens samlepunkt ligger. Jeg sitter på en benk, noen sitter rett på terrassen. Noen står oppreist, andre sitter på gjerdet som går rundt grillhytta. For å klare å holde avstand og når været tillater det, har vi de største aktivitetene utendørs. Johan står i sentrum og alle er fokusert på han og hans arktavle som allerede er fylt med tekst.

Etter en introduksjon ber Johan oss om å gå i grupper og reflektere over begrepet radikal aktivisme. «Hvor kommer ordet fra», spør han. Etterpå forteller vi hva vi har snakket om i grupper. «Vi er radikale så andre kan se det som normalt», kommer fra en av gruppene. «Hva skal til for å krysse grensen over til å være radikal? Noen vil kanskje si at jeg er radikal, men jeg ser ikke meg selv sånn», sier en annen. «Det handler om å være modig og ikke følge strømmen», sier en tredje. Johan takker for bidragene og avslutter seansen med å si «Hva er det vi vil oppnå? Et radikalt budskap krever radikale handlinger». Det er altså delte meninger rundt hvorvidt XR er radikale eller ikke, men de fleste aktivistene enes om at det er nødvendig. Hvorvidt noe er radikalt eller ikke vil være en subjektiv mening, men det er likevel interessant at de ser på dette forskjellig. For noen kan ordet «radikal» ha en negativ konnotasjon som man ikke vil identifiseres med. Likevel er det ikke til å stikke under en stol at XR stiller radikale krav, som ikke ligner på noe myndighetene har gjort tidligere.

Videre i workshopen viser Johan oss en tegning på tavla av det som kalles «Overton-vinduet». Det er en slags graf basert på normalfordeling og er et bilde på hva som anses som akseptabelt i et samfunn. «De aller fleste faller innenfor normalfordelingen, men når XR er mer radikale så vil kanskje resten av miljøbevegelsen fremstå mer spiselig», spør han retorisk. Man vil da være med på å flytte grenser for hva som er greit å mene. Johan trekker frem et eksempel med skolestreikerne. Da de først begynte å streike for klimaet møtte de mye motstand av politikere som mente at de burde komme seg tilbake på skolebenken. I etterkant av aksjoner har XR-aktivister derimot fått beskjed om å heller gjøre som skolestreikerne og demonstrere innenfor loven. På den måten bidrar man til det Johan kaller «positiv polarisering». Polarisering kan føre til at Overton-vinduet flytter seg. Altså at det som sees som radikal aktivisme kan bli mer akseptert av den øvrige befolkningen (Williams, 2019). En av deltakerne på workshopen kommenterer at dette er likt det høyre-radikale gjør, og at det kan

være skadelig å bruke «deres» virkemidler på den måten. Denne metoden ble brukt for å få Donald Trump inn som president i USA, noe som var utenkelig bare et år før (Manavis, 2020). Ved å endre måten man snakker på i offentligheten vil grenser for hva som er akseptabelt å ytre seg om flyttes. Selv om det er noe uenighet rundt bruk av slike konsepter, er det likevel noe XR bidrar til ved å stille radikale krav til myndighetene. Alle kravene deres vil trolig ikke bli innfridd den nærmeste tiden, men jo mer plass i offentligheten de får, jo mer vil de åpne opp for en dialog om disse temaene. Ettersom politikere og andre blir vant til XR, kan det tenkes at bevisstheten rundt klimakrisen blir større i befolkningen.

Vi snakker videre om polarisering og blir bedt om å diskutere fordeler og ulemper ved det. Noen mener at det er det motsatte av inkludering og kan skape splittelse. «Muligheten til å uttrykke kreativitet», sier noen andre. Mary vil si noe til slutt: «Vi kan få frem livsgleden, hvorfor vi gjør dette. Because life is fun. I finally get to do something». Mye av engasjementet blant aktivistene handler om en livsglede. Dette fokuset på glede og liv vil jeg gå mer inn på i kapittel 4 om motivasjon.

Den rosa elefanten

Sterke farger er ofte å se i forbindelse med Extinction Rebellion. Rosa-fargen, som er et av deres kjennetegn, er ikke tilfeldig valgt. I og med at XR er en politisk uavhengig organisasjon, og ikke vil assosieres med politiske partier eller lignende, har de valgt nyanser av farger som ikke kan mistolkes for å høre til noe parti. Farger er likevel en viktig del av deres uttrykk. De gjør at XR er lettere å legge merke til på gaten og på den måten kan være med på å spre glede. Ved å ha ulike opptredener, kan de klare å vekke følelser hos folk (Beeman, 2007). En slik opptreden ble gjort foran Stortinget i forkant av Oslo-opprøret, i september 2020. Da monterte XR en galge, med tre løkker hengende ned. Under disse løkkene var det plassert isblokker med påklitrete «pengesedler». Tre unge aktivister ble hentet opp av tre eldre menn, og plassert på isblokkene med løkkene rundt halsen. Opptredenen illustrerte hvordan den eldre generasjonen ødelegger for de unges framtid, og at pengene (som smeltet vekk med isen) ikke ville kunne redde dem. Den sterke symbolske effekten gjorde at forbipasserende stoppet opp og flere mediehus stilte opp for å dokumentere det. Siden det er usikkert hvor stor oppmerksomhet en slik opptreden vil ha der og da, er det viktig for aktivistene å dokumentere det selv, og dele det i sin helhet i egne kanaler på sosiale medier. Ved å gjøre dette midt på dagen sentralt i Oslo, er det usikkert hva slags publikum man vil nå. Mottakerens reaksjoner

er noe den som opptrer ikke har kontroll over (Beeman, 2007, 277). Derfor gjentok de opptredenene flere ganger, slik at flere kunne få det med seg. De live-streamer også alle aksjoner gjennom Facebook eller Instagram, og har i tillegg noen som filmer aksjonen i sin helhet slik at de kan bruke det senere.

Da jeg skulle delta på aksjonen Oslo-opprøret, som jeg skriver om i kapittel 5, kledde jeg meg i farger og en blomsterjakke. Det oppfordres ofte til å kle seg i farger når man skal delta på «discobedience», for eksempel. Discobedience er en dans med en enkel koreografi, som brukes under aksjoner og outreach. Fokuset på glede og feiring under aksjonen overgår tyngden og alvorret som ligger i bakgrunnen for aksjonene. Aktivistene ønsker å feire livet sammen og spre denne gleden videre. Noen av aktivistene kler seg gjerne i farger og skiller seg ut i klesveien utenom aksjoner også. Mange i XR er opptatt av å ikke handle klær, eller kun å handle brukt. Det gjør at de ikke følger trender i motebildet og dermed kan skille seg ut fra mengden. I håndboken til XR står det følgende om klær: «We want to look unified; not uniform, but hand-made (...) We aim to use ecologically sound materials, preferably recycled or reclaimed» (Glyn og Farrell, 2019). Selv unngikk jeg å bruke skinnjakken min (som jeg forøvrig kjøpte brukt) og forsøkte å ikke bytte på så mye klær og jakker, da jeg så at mange ofte brukte det samme yttertøyet hver dag. Jeg ville ikke skille meg ut ved å ha mye klær eller være opptatt av mote. Det kan tenkes at jeg ikke er den eneste som tenker på denne måten og vil passe inn.

Den rosa elefanten (i rommet) er ganske selvforklarende og har en viktig symbolsk betydning. Den representerer olje- og gass Norge utvinner, som er den nest største kilden til nasjonale klimagassutslipp etter transport (Miljødirektoratet, 2020). I politiske debatter blir det på tvers av politiske partier løftet frem at Norge må kutte klimagassutslipp og sette ambisiøse mål. Den store elefanten i rommet er oljen, som ikke blir nevnt som et alternativ å slutte med av de største partiene. Elefanten, som er laget av stål og en masse rosa fløyel-stoff, er med på det meste XR Oslo gjør, så sant det er nok folk til å bære den. Selv har jeg vært med som et ben i elefanten, da XR skulle vise sin støtte under Klimasøksmålet mot staten, som Natur og Ungdom og Greenpeace hadde anket til Høyesterett (Klimasøksmål, 2021). Jeg ble bedt om å møte opp på taket av Gunerius i Oslo sentrum, fordi elefanten hadde fått låne lagringsplass i en nedlagt butikk inne på senteret. Jeg tredde på meg en drakt av rosa stoff for å dekke meg til og klatret inn i hodet på elefanten for å holde en stang der inne. Vi var fire stykker inne i elefanten, en i hvert ben, og en som førte elefanten med snabelen. Da alle fem var på plass

kunne vi begynne å gå synkront og sakte ut i Oslos gater. Fra innsiden av elefanten kunne jeg ikke se stort, men jeg kunne se en halv meter foran meg slik at jeg unngikk å snuble. I tillegg til oss fem, gikk det ved siden av oss noen fra XR, en med høyttaler som spilte høy musikk og en annen som delte ut løpesedler til forbipasserende. I tillegg til at det etter hvert ble ganske tungt å bære elefanten og samtidig gå korte skritt, hadde vi alle på oss munnbind og det ble fort klamt inne i elefanten. Likevel fikk jeg et rush av å gå oppover Karl Johans gate i en gigantisk elefant. Det følte surrealistisk, men utrolig gøy. Da vi kom frem til Høyesterett, løftet vi av elefanten, tok av oss draktene og danset discobedience utenfor bygningen, mens noen fra mediagrappa filmet til sosiale medier. Etter å ha vært der i 15-20 minutter og snakket med noen som gikk forbi, tredde vi på oss elefanten igjen og gikk tilbake. Elefanten brukes i situasjoner hvor man vil tiltrekke seg oppmerksomhet og skape glede i gatene, derfor er den med på de fleste arrangementer med XR. For å passe på at det til enhver tid er noen som kan stille opp til å være elefant-ben, er det en egen gruppe i en av chattetjenestene med folk som vil være med. I denne gruppa blir man enige om hvem som skal være elefant på ulike aksjoner eller arrangementer. Med teksten «Fortell sannheten» skrevet på hver side av elefanten, er det vanskelig å ikke få med seg budskapet. Når løpesedlene blir delt ut ved siden av, settes den i en kontekst. Det kan likevel tenkes at de fleste som får øye på elefanten i gatene, og ikke får løpeseddel, ikke ser koblingen mellom elefanten og Extinction Rebellion.

Den rosa elefanten på oppdrag. Meg i høyre ben foran. Foto: Aleksandra Perpetua

Bærekraftig aktivisme, bærekraftig fremtid

XR Oslo var under feltarbeidet mitt utelukkende drevet av frivillighet⁵. Aktivistene gjør dette ved siden av normale jobber og familieliv. De fleste over 40 år har en fulltidsjobb ved siden av aktivismen. Som oftest har de dermed møter på kveldstid, slik at de skulle få tid til begge deler. I likhet med hva David Graeber beskriver i *Direct action* (2009, 250), har mange av de unge aktivistene yrker hvor de ikke jobber «normale» arbeidstider og har dermed anledning til å drive med aktivisme ved siden av. Noen av de unge aktivistene er studenter, eller det Graeber (2009) kaller «post-student», hvilket vil si at de har deltidsjobber eller andre type jobber som gir de mye fritid til å drive med aktivisme. Det kan for eksempel være jobber i organisasjoner som samsvarer godt med aktivismen. Sara er 35 år, enslig og er fulltidsaktivist. Hennes bakgrunn og motivasjon for dette vil jeg gå mer inn på i neste kapittel. Aktivismen er noe Sara tjener penger på, da hun tar på seg jobber for de ulike organisasjonene som hun er aktiv i. Det kan være stand-jobbing, sosiale medier-dekning eller andre ting. Da jeg spurte henne om deltakelsen i andre organisasjoner enn XR ble hun fort veldig hemmelighetsfull og fortalte ikke så mye. Ofte kunne hun si at hun hadde «ting å gjøre med andre aktivister» og da

⁵ I etterkant av feltarbeidet mitt har XR Norge lyst ut tre betalte stillinger for å «bygge opp XR som en stødig og effektiv organisasjon»

jeg spurte hva dette var, kunne det være at hun ikke visste så mye om hva hun skulle gjøre selv. Det kan være fordi det hun gjorde med andre organisasjoner var ulovlig og at hun ikke kunne fortelle om det, eller at hun faktisk ikke visste hva som skulle skje på forhånd. I XR er det ofte slik at de fleste som deltar i aksjoner ikke er klar over hva som skal skje under en aksjon. I tillegg til de som har jobber som muliggjør aktivisme ved siden av, er det mange studenter i XR. Blant de som jobber fullt, og i tillegg har barn, har jeg fra flere hørt at de ønsker å jobbe mindre eller slutte i jobben helt for å få mer tid til aktivisme. Da jeg spurte David, som tok permisjon fra jobben for å holde på med aktivisme, om det var litt skummelt å miste all den inntekten og ikke jobbe, svarte han: «Nei, overhodet ikke. Det som er skummelt er å fortsette å leve som før og late som ingenting».

I løpet av feltarbeidet mitt hørte jeg stadig vekk om tidligere aktivister i Extinction Rebellion og ble etter hvert nysgjerrig på hva det var som gjorde at noen har valgt å melde seg ut eller ikke delta i like stor grad som tidligere. I tillegg til endring av livssituasjon som flytting eller stifting av familie, slutter noen med aktivisme fordi de har slitt seg ut. Utbrenthet er et ord som går igjen, og det er ofte snakk om hvordan man skal unngå dette som aktivist. Mange i XR er flinke til å ta vare på hverandre, hjelpe hverandre og si ifra når noen bør ta seg en pause. Det kjente jeg selv på da jeg jobbet mye frem mot og under Oslo-opprøret. Jeg fikk høre at det var forståelig om jeg ikke dukket opp på neste møte etter aksjonen og at jeg burde ta noen dager fri. Andre som var veldig aktive i denne perioden tok seg også fri en tid etterpå. Noen av oss som var mest aktive i forkant av og under aksjonen i september opplevde et slags antiklimaks i ettertid, som kan oppleves vanskelig. Dette fordi man legger mye energi og tid i en aksjon og bygger opp forventninger. Selv om aksjonen var vellykket på mange måter, er det likevel ikke nok og man må fortsette å kjempe på. Det kan kjennes håpløst å jobbe hardt for å nå et mål, når mange krefter i samfunnet jobber mot en. *Regenerativ kultur* (ofte kalt regen) er arbeidsgruppen som har ansvar for å ta vare på aktivistene for å skape en bærekraftig bevegelse, hvor man har overskudd til å være aktiv over lengre tid.

Regen går ut på å skape en kultur hvor en slags sirkulær bruk av ressurser, menneskelige og ikke-menneskelige, vil være bærekraftig på sikt. Helt konkret vil dette bety at aktivister i en aksjon blir tatt vare på av en gruppe som har ansvar for dette. Det innebærer at de får tilbud om mat og drikke ved behov, at de som har blitt arrestert blir møtt utenfor arresten når de slipper ut og at man har noen å snakke med om det som kan være vanskelig. Det handler om å skape en kultur for å ta vare på hverandre før, under og etter en aksjon. Målet er at en sånn

kultur vil regenereres og drives fremover av seg selv. Utfordringen med en slik idé er at aktivistene som deltar i dette har lært et helt annet system og kultur fra tidligere. Dermed må de avlæres det de er vant med og det som faller naturlig. I en tid med strenge smitteverntiltak i Oslo har arbeidsgruppen for regenerativ kultur tatt initiativ til samtaler og tiltak for å ta vare på aktivisters psykiske helse. Etter en intens periode med planlegging av gjennomføring av Oslo-opprøret i september, ble jeg ringt opp av Kristin fra regen som lurte på hvordan jeg hadde det. Selv hadde jeg veldig behov for å snakke og satte stor pris på å bli tatt vare på i den situasjonen. Ved å passe på hverandre skaper man relasjoner og bidrar til at folk skal ønske å være med over lengre tid.

Visjonen om en annen verden

Det tredje kravet til XR, «styrk demokratiet», handler om å opprette et borgerråd som skal fatte beslutninger rundt klima- og miljøtiltak. Et slikt borgerråd kan man se eksempler på fra Irland, med legalisering av abort og likekjønnet ekteskap (O'Leary, 2019). Borgerrådet vil bidra til å nedskalere den hierarkiske modellen samfunnet er bygget på i dag, og i større grad legge til rette for en mer horisontal maktfordeling. Aktivistene mener at de selv ikke er kompetente til å foreslå hvilke endringer som må til, men at myndighetene skal lytte til ekspertene. I samråd med eksperter, vil et borgerråd bestående av et tilfeldig utvalg fra befolkningen, kunne fatte beslutninger på vegne av befolkningen. Målet til XR er ikke å velte staten eller avskaffe den hierarkiske modellen som eksisterer i dag, men simpelthen å styrke den. Dette minner litt om måten XR som organisasjon er bygget opp. La oss se på Marianne Maeckelberghs (2009) forklaring av begrepet *prefiguration*: «practising prefiguration has meant always trying to make the processes we use to achieve our immediate goals an embodiment of our ultimate goals, so that there is no distinction between how we fight and what we fight for...» (66). Dette begrepet, prefiguration, kan forklare sammenhengen mellom metode og mål for Extinction Rebellion. På mange måter forsøker XR å visualisere og skape en verden de ønsker å leve i, og som de ønsker at barna deres kan leve videre i etter dem. Dette gjør de ved å praktisere en «horisontalitet», som nevnt tidligere. Dette er en prefiguration (ibid) ved at metoden de bruker henger sammen med hva de kjemper for. Situasjonen på Rema med Mary, som byttet ut varene jeg hadde plukket og hentet brukte poser fra panteautomaten, vitner om dette. Hennes ønske om en verden med kortreist, økologisk mat og med mindre plastikk henger sammen med hvordan hun oppfører seg når hun er på butikken. På tross av at det økologiske ofte er dyrere, velger hun dette. Dermed

samhandler hennes handlinger med hvordan hun ønsker at verden skal se ut. Selv om det er dyrere å handle økologisk og kortreist blir dette valgt fremfor noe som gjør mer skade på natur og miljø. Et spørsmål som melder seg her er hvorvidt denne prioriteringen først og fremst er politisk eller knyttet til personlig identitet. Dette vil bli diskutert videre i kapittel 3 om motivasjon.

Ildsjelene

I XR er det noen få ildsjeler som dedikerer mer tid og energi til XR enn andre aktivister. Hva har de til felles? Som nevnt tidligere er de mest aktive medlemmene de som har friheten til dette, økonomisk og tidsmessig. Småbarnsforeldre har ikke like mye mulighet til å risikere arrestasjon, da noen må være hjemme og passe på barna. Ildsjelene er de som på tross av utfordringer privat eller med XR fortsetter å jobbe for å bygge XR som bevegelse. De kan være overarbeidet og ha mye å gjøre på jobben, men bruker likevel all tiden de har til overs til aktivisme. Selv om de fleste ildsjelene ikke har små barn, har mange av dem familie og jobb som krever mye av dem. Ved å ha møter på kveldstid, i ferier og helger får de til å kombinere aktivismen med jobb. De har en arbeidskapasitet høyere enn de fleste og de er grunnen til at bevegelsen sakte men sikkert bygges større. Her oppstår et skille mellom *deep* og *shallow play* (Geertz, 2005), i den betydning at aktivismen for noen definerer livene deres, mens det for andre er noe de sympatiserer med. Ildsjelene har eierskap til aktivismen i XR, og vier mye av tiden sin til det. Kristin er en av dem.

Kristin er 49 år og gir mye energi når hun prater. Hun har alltid en latter tilgjengelig og ofte ler hun selv om det ikke er noe morsomt som blir sagt. Hun er reflektert rundt arbeidet hun gjør i XR og ønsker stadig å forbedre metodene de bruker for å rekruttere flere og ta vare på medlemmene. Under pandemien satt Kristin på hjemmekontor i huset sitt i Oslo. Hun mener det er viktig å invitere bekjente med på aksjonen, og gi de arbeidsoppgaver, selv om de kanskje ikke er medlem av XR. Ved å spørre noen man kjenner om hjelp kan man lettere få de til å bli værende i organisasjonen. «Det blir en sånn intern konflikt i folk, ikke sant, du kan ikke fornekte bevegelsen når du har vært med på det selv. Man snakker det i hvert fall ikke ned», sa hun under et møte vi hadde om rekruttering. Engasjementet til Kristin smitter over på andre og er helt sentralt for å skape den bevegelsen hun og de andre aktivistene ønsker. I tillegg til Kristin er det 7-8 andre ildsjeler i lokallaget i Oslo. Utover dette er det to andre grupper aktivister. Den største gruppen utgjør de medlemmene som er passive mesteparten av

tiden, men stiller opp på møter i blant og på aksjoner. Den tredje gruppen aktivister er de som sjeldent er med på noe som skjer i regi av XR, med mindre det er en rød aksjon (med sivil ulydighet). Da dukker de opp for å bli arrestert. På den måten kan de være med på å presse regjeringen og rette oppmerksomhet mot saken uten å være med i organiseringen. Denne siste gruppen kaller jeg *singelaktivister*. Trond er en *singelaktivist*. Jeg kontaktet han fordi jeg fikk høre at han ble arrestert under Oslo-opprøret, men jeg hadde ikke sett han før. Under mine måneder med aktivisme nesten daglig var jeg sikker på at jeg visste hvem de fleste som skulle bli arrestert var. Der tok jeg helt feil. På den store dagen så jeg ansikter jeg aldri hadde sett før, mennesker som var villige til å bli arrestert for saken. Hvorfor hadde jeg ikke sett disse på noen møter?

Jeg møter Trond på kontoret hans i Oslo sentrum på høsten. Trond er en mann i seksti-årene som snart går av med pensjon. Han har grått hår, kraftig bygd og smiler varmt når vi treffes ved inngangsdøren på jobben hans. Han tilbyr meg en kopp te og vi setter oss i en tom kantine, preget av hjemmekontor for de fleste kollegaene hans. Trond forteller om seg selv. Sitt engasjement for fotball, basket og sjakk. Om barn og barnebarn. Han forteller at hans deltakelse i ulike idrettslag og foreninger gjør at han ikke klarer å unngå å havne i ulike styreverv. «Det er som regel vi som ikke klarer å holde kjeft som blir valgt inn, ikke sant», sier han og ler litt. Han forteller at «jeg har ikke lyst til å sitte på eviglange møter for å sitte og diskutere taktikk og strategi og sånn», og at han ikke «trenger» det miljøet og fellesskapet som er i XR. «Det er mer for de unge og de som har tid til sånt». Likevel stiller han gjerne opp på aksjoner. Jeg spør han hvorfor han er villig til å bli arrestert for saken.

«Alvoret i dagens situasjon. Jeg tror ikke mange nok tar innover seg hvor alvorlig situasjonen egentlig er, med artsutryddelse, klima, temperaturøkninger, alt mulig slags forurensning, alt sammen. De skjønner ikke at det holder ikke den kursen som vi politisk er inne på. Norge, Oslo, hele verden egentlig. At det må ganske rabiante tiltak til for å få folk til å våkne (han knipser). Jeg veit ikke om XR klarer det, men jeg håper det er et bidrag. For meg var det litt sånn pliktetisk nesten, sånn detta skal jeg pinadø gjøre. Jeg skal ofre meg der så får vi håpe at det gir en effekt».

Han vedkjenner at den måten han engasjerer seg på kan gjøre at han går glipp av en del ting som skjer i XR. Ofte kan mindre aksjoner bli planlagt internt på møter, og passive medlemmer og *singelaktivister* kan finne ut av det først når det kommer ut på sosiale medier.

«Hvis vi skal vente til alle er enige, så blir vi like ineffektive som regjeringen er»

Det bør nevnes at det har oppstått noen uenigheter blant aktivistene i Extinction Rebellion Oslo. Tidligere aktive medlemmer av organisasjonen har blitt inaktive, eller meldt seg ut på grunn av uenigheter rundt fokusområder. Et manglende fokus på interseksjonalitet har vært en del av dette. Dette har ikke vært tatt opp under mitt feltarbeid, så vidt jeg vet, men det har dukket opp i enkelte samtaler. Davids kurs på sommerleiren gikk ganske grundig gjennom antirasisme og hvordan vi som aktivister kan være gode allierte i kampen mot rasisme. David er bevisst sin rolle som hvit mann fra middelklassen og brukte anledningen til å oppmuntre de på kurset som hadde personlige erfaringer om å dele med oss andre. Han tipset også om bøker vi kunne lese. Nesten alle aktivistene jeg har møtt i XR har vært hvite, noe som vitner om et fravær av mangfold. Hva det er som gjør at en slik bevegelse ikke klarer å rekruttere folk fra annen etnisk bakgrunn? Det er noe som er diskutert i XR globalt, og har vært grunnlag for stor kritikk i UK blant annet. Dersom man skal klare å få til å skape en massebevegelse er man nødt til å få med hele befolkningen, på tvers av kjønn, legning, kultur og etnisitet. Er det for ambisiøst å dekke over alle disse? Det burde det ikke være da konsekvensene av klimakrisen vil ramme alle sammen. Dette er en problematikk som kunne vært interessant å utforske nærmere, men som jeg ikke fikk anledning til i dette prosjektet.

I intervjuet mitt med Bjørn, snakket vi om problemet med at ikke alle kan være enige og fornøyde med valgene som blir tatt i XR. Bjørn er 61 år og enslig. Han har grått hår og skjegg, og er kvikk i samtaler. Han kommer med morsomme kommentarer og er tilstede i samtaler ved at han ser folk i øynene og smiler mye. Vi møtes på en kafé sentralt i Oslo, begge går dit fra der vi bor. Han er i risikogruppen for Covid og ønsker å møtes et sted hvor det er mulig å holde avstand både mellom oss og fra andre gjester på kafeen.

«Vi trenger jo å bli mange, da, for nå kan vi holde på med demonstrasjoner og bli arrestert hver tredje måned og bare være en sånn flue som samfunnet må vifte vekk av og til. Så er jeg litt opptatt av at vi får til noe mer nå. I hvert fall vise oss med outreach og hva enn folk har lyst til egentlig. Jeg er veldig opptatt av olje da. Og synes vi skal fortsette å rette fokus der. Vi har jo vindkraft, lakseoppdrett og gruvedrift, det er hauger av ting å ta tak i. Hvis noen vil det så plis gjør det. Jeg synes ikke vi skal måtte

godkjenne alt. Jeg prøvde å få XR med på Y-blokka⁶, noen var i mot det, men så gjorde vi det likevel. Hvis vi skal vente til alle er enige, blir vi like ineffektive som regjeringen er.»

Selv om det kan oppstå uenigheter rundt hva XR skal fokusere på under sine aksjoner, mener Bjørn at det er viktig å være åpne for andres ideer. Her kommer ideen om å engasjere 3,5 % av befolkningen (Hallam, 2019b). Dersom så mange mennesker skal være enig om alle virkemidler som blir brukt, vil ikke bevegelsen kunne treffe bredt i befolkningen.

Den norske miljøbevegelsen

Med organisasjoner som Naturvernforbundet, Natur og Ungdom og Framtiden i våre hender omfavner den norske miljøbevegelsen ulike områder innenfor natur, miljø og klima. De ulike organisasjonene tilnærmer seg problemene på ulike måter, og utgjør, sammen med andre, den norske miljøbevegelsen. I Norge har vi en relativt kort historie med sivil ulydighet som metode. Som nevnt, er fremdeles Alta-saken i, 1978-1982, den største og mest omtalte sivil ulydighets-aksjonen Norge har hatt (Andersen, 2021). Natur og ungdom og Greenpeace benytter seg, i likhet med XR, av metoden til stadighet. Framtiden i våre hender, derimot, har en mer diplomatisk tilnærming, med politisk påvirkningsarbeid og ulike kampanjer rettet mot næringsliv eller politikere. Skolestreik for klima, med Greta Thunberg i spissen, bidrar til å øke alvoret, når ungdommer streiker fra skolen for å delta i demonstrasjoner (Andersen, 2020). Med ulike tilnærminger, jobber de alle mot samme mål; et større fokus på klima og miljø og fokus på en mer bærekraftig fremtid.

XR har invitert andre organisasjoner til å samarbeide under aksjoner, og de har vist støtte under andres markeringer. I kapittel 2 skrev jeg om da XR viste støtte under klimasøksmålet da den var i høyesterett i november 2020. Den første dagen av rettssaken var det en markering hvor hundrevis av mennesker stilte seg opp på rekke fra høyesterett til stortinget. Her var mange fra XR med som støtte. For å kunne bygge en bevegelse kan det være nyttig å engasjere på tvers av organisatorisk tilhørighet. XR stiller mer uavhengig enn enkelte andre organisasjoner, ved at de ikke jobber frem mot løsninger for myndighetene. De ønsker at myndighetene skal lytte til ekspertene og ta krisen på alvor, fremfor å komme med løsninger

⁶ I forbindelse med riving av Y-blokka i regjeringskvartalet i Oslo, oppsto det demonstrasjoner for å stanse rivingen av den historiske bygningen. Flere i XR deltok på demonstrasjoner, men blokka ble likevel revet i 2020.

selv. Medlemmene i XR har ikke kompetansen til, eller et ønske om, å foreslå hvilke tiltak som skal til (foruten det å slutte med oljeleting som er en åpenbar bidragsyter til klimagassutslipp). Aller mest skiller XR seg fra det meste av den norske miljøbevegelsen ved at de mener at ikke-voldelig sivil ulydighet er den riktige metoden. De mener at det ikke er noe annet som fungerer, og argumenterer for at det historisk sett har vært den metoden som har fungert for å få til store systemendringer. Ikke-vold er, for mange, det viktigste prinsippet til XR, som forøvrig er et prinsipp hos alle de andre organisasjonene også. Ved å bruke radikale metoder og et språk som mange ikke er vant med, men likevel bruke ikke-vold, tror de at de kan lykkes. Ikke-vold handler først og fremst om fysisk vold mot andre, men også om språk og kroppsspråk.

Avsluttende bemerkninger

I løpet av kapitlet har jeg belyst ulike deler av Extinction Rebellion, med særlig fokus på hvordan de organiserer seg og jobber med rekruttering. Det er dette som er Extinction Rebellion: Mary som ønsker å leve i tråd med sine egne verdier. David som forsøker å finne rollen sin og bryte med kroppsliggjorte maktstrukturer. Adrian som, ved siden av studiene, bruker tiden sin på å ta imot nye medlemmer. Bjørn som mener at alle ideer bør være velkomne og at organisasjonen ikke tjener på å være uenig med hverandre. Alle disse og mange fler. Med ganske ulike utgangspunkt, men med samme driv. *Vi må stanse klima- og naturødeleggelsene. Vi må handle nå. Og aller viktigst: Vi er nødt til å bruke ikke-voldelig sivil ulydighet for å nå frem.* For å lykkes med dette organiserer de seg gjennom arbeidsgrupper og aktivistgrupper. Dette muliggjør den flate maktstrukturen som jeg argumenterer for at er både deres metode og mål. Maeckelberghs begrep «prefiguration» viser hvordan disse henger sammen. Felles identitet uttrykkes gjennom felles konvensjoner (håndsignaler), men også gjennom felles stil og normer. Her oppstår et dilemma for en motkultur som ønsker å rekruttere flest mulig. Ved å skille seg ut og være «a matter out of place» (Douglas, 2005) i det offentlig rom kan man frastøte seg potensielle medlemmer. Likevel er de avhengig av å tiltrekke seg oppmerksomhet for å skape nysgjerrighet og engasjement i befolkningen. Hvorvidt denne motsetningen kan føre til en vekst i bevegelsen, gjenstår å se.

I neste kapittel vil jeg gå dypere inn i hva som motiverer aktivistene til å sette av tid og energi til å være med i Extinction Rebellion. Jeg har lurt på hva som driver dem til å holde på med

aktivisme, på tross av hvor sakte utviklingen går i å bevare naturen og stanse klimaendringer. Følelser spiller en stor rolle her og jeg vil vise at både følelser som frykt, sorg og glede kan spille inn for å drive aktivister fremover. Først og fremst er likevel vissheten om at verden kommer til å bli en helt annen, om det ikke skjer noe veldig snart, det som driver dem.

3 Motivasjon

Hvorfor blir man med i en bevegelse som Extinction Rebellion? Hvilke motivasjoner har aktivistene og hvordan rekrutterer de flere til å bli med? Handler det om identitet, tilhørighet og vennskap? Jeg vil i dette kapittelet argumentere for at disse tingene spiller inn, men at

aktivistene i XR Norge først og fremst er drevet av et stort, oppriktig ønske om drastiske endringer. De ønsker å se politikerne ta klima- og økologikrisen på alvor og handle deretter. Kravet om et borgerråd er også et av kravene deres, men det er ikke nevnt i like stor grad av aktivistene når det snakkes om budskap rundt aksjoner. Sånn jeg har opplevd mine informanter har metoden de bruker, sivil ulydighet, vært et viktig aspekt ved hvorfor de har meldt seg inn. De har erfart at det ikke har fungert å gå i demonstrasjonstog, skrive appeller, engasjere seg politisk eller å kildesortere. Det går ikke fort nok. Derfor har de blitt med i en organisasjon hvor alle er enige om at radikale samfunnsendringer må til. Det er det eneste håpet de har for framtiden.

I dette kapitlet vil jeg få frem motivasjonen til aktivistene for å delta i XR, og vise hvordan de bruker den til å bygge en større bevegelse. Av motivasjoner som spiller inn vil følelser være sentralt. Mange føler på sorg eller frykt for hva som kan skje dersom de ikke engasjerer seg, og handler deretter. Motivasjon for aktivisme baseres på ulike erfaringer. For urfolk i Costa Rica (Hale, 2006) vil motivasjonen for å gjøre motstand mot myndighetene være et ønske om å ha rett til land å bo på. Dette skiller seg fra motivasjonen til aktivistene i XR, som baserer seg mer på fortid, i form av dårlig samvittighet, eller framtiden til barn og fremtidige generasjoner, som vi vil se.

Det er mye som står på spill og dermed blir også frykten for å mislykkes stor. Mange aktivister kjenner iblant på et behov for å trekke seg unna aktivismen i perioder for å klare å drive med det på sikt. Anders kjente på dette tidligere i livet da han var omringet av mange mennesker som ikke brydde seg om klima og miljø. Han hadde mye kunnskap om hva som foregikk i verden, men lite evne til å gjøre noe med det, fortalte han. Løsningen ble, for han, å ikke ta krisene i verden så mye innover seg. Da ble det lettere å leve med. Da han hørte at Extinction Rebellion hadde kommet til Norge fikk han et håp og et driv til å bidra. Å jobbe for saken sammen med andre engasjerte folk gjør det lettere å drive med aktivisme og sivil ulydighet. Som nevnt tidligere er det en forutsetning at man er flere mennesker samlet for å få oppmerksomhet mot saken. Med mindre du heter Greta Thunberg og får det likevel.

Temporalitet

Som nevnt i kapittel 2, er temporalitet et interessant begrep å gå nærmere inn på. Hvilket forhold aktivistene har til fortid, nåtid og fremtid. På mange måter er det dette som skiller

klimaaktivisme fra andre typer motstand mot myndigheter. Dersom man gjør motstand mot undertrykkelse, systemisk rasisme eller andre former for urettferdighet, er det for å bedre sin egen livssituasjon. Man ønsker å være fri for undertrykkelse eller å bli behandlet bedre av styresmaktene. Klimaaktivisme, derimot, har et litt annet forhold til temporalitet. Klima- og naturkrisen påvirker ikke oss i Norge direkte på en måte som gjenspeiler metodene XR bruker. Likevel kan vi lese om tørke, flom og annet ekstremvær som gjør at mennesker (og dyr for så vidt) blir direkte påvirket av klimaendringer allerede nå. Fordi disse konsekvensene ikke rammer aktivistene i nevneverdig grad direkte, er de drevet av et håp om en bedre fremtid.

XR skiller seg altså fra minoritetsgrupper som gjør motstand fordi de ikke har noe annet valg. Abu-Lughod (1990) skriver om beduin-kvinner som går sammen og gjør motstand mot undertrykkelse. Dette kan de gjøre for å unngå å gifte seg med enkelte menn. Beduin-kvinnene skiller seg på mange måter fra aktivistene i XR, men om vi ser utelukkende på motivasjonen bak motstanden som ytes er det først og fremst temporalitet som skiller de. Aktivistene i XR er ikke en minoritetsgruppe som er ansett som svake i samfunnet. De er tvert imot ressurssterke voksne mennesker av ulike kjønn som har overskudd i livet til å drive med aktivisme. Både når det gjelder tid og økonomi. Situasjonen for aktivistene er annerledes enn for urfolk som kjemper om landrettigheter (Hale, 2006). I urfolks tilfelle kan det ha langt større konsekvenser for livene deres, mens for XR handler det mer om konsekvenser langt unna en selv eller inn i fremtiden. Motivasjonen for motstanden er altså ulik på bakgrunn av ulike erfaringer. Dette sier noe om at motivasjonen for XRs aktivisme ofte er distansert fra en selv og eget liv, men handler om noe utenfor, en frykt for hvordan fremtiden vil bli dersom man ikke gjør noe. Dermed er motivasjonen for aktivistene i XR mer drevet av sinnet enn kroppen. De kjenner ikke klimaendringene på kroppen, men vet at det er noe som rammer andre, og som kan ramme seg selv senere. Med den lærte kunnskapen om hvilke konsekvenser klimaendringer kan ha, overlapper kropp og sinn (Lutz og White, 1986). Hodet forteller aktivistene at noe bør gjøres, og kroppen følger etter, i motsetning til urfolk som fysisk mister landområder og er nødt til å gjøre motstand for å ha et sted å bo.

Sara er en av ildsjelene i XR. Hun er 38 år, og fortalte om seg selv: «Jeg er vant til å jobbe, reise og tenke på meg selv. Ikke hatt noen særlige problemer i livet. Jeg har alltid vært veldig glad i dyr, og har vært frivillig i dyrevernorganisasjoner i mange år». I 2018 sa Sara opp jobben hun hadde hatt i 18 år. Etter noen måneder med jobbsøking innså hun at hun ikke ville

ha noen av de jobbene hun hadde søkt på, og siden den tid har hun vært fulltidsaktivist for ulike organisasjoner. Det føles mer meningsfylt for henne. Sara fortalte meg at hun tidligere i livet har hatt holdninger til forbruk som hun nå skammer seg over. Hennes tidligere overforbruk er en av grunnene til at hun føler at hun må «ta igjen» for det hun kaller ignoranse da hun var yngre. Denne dårlige samvittigheten er med på å drive hennes engasjement. Hennes livsstil består av å være veganer, dyrevernaktivist og ildsjel i XR, som er ting som tar opp mye av hennes tid og energi. Hun blir drevet av å holde på med ting som hun synes er meningsfylt, å stå opp mot urett i samfunnet. Det viktigste for henne er å være stemmen til dyr som blir behandlet dårlig.

«Jeg synes det er litt rart at de som har barn ikke gjør noe.. eller noe mer enn hva de tror er nok da, som å resirkulere liksom, hehe.»

-Sara

Avstand

Saras engasjement for klima- og miljø kommer ikke av et ønske om å oppleve en bedre fremtid selv. Hun har heller ikke barn, og ser for seg at hun ikke kommer til å få barn, og derfor er ikke hennes motivasjon nærliggende. Hun sier at hun gjør det for barna til vennene sine, og for fremtidige generasjoner. Motivasjonen hennes er dermed drevet både av et ønske om å gjøre det som er «rett» nå, og for en bedre fremtid, selv om hun ser for seg at konsekvensene vil skje etter hennes levetid. For Sara er det et skille mellom kropp og sinn, på den måten at hun er motivert av hva hun tenker er riktig, fremfor hva som føles på kroppen som helt nødvendig. Likevel overlapper disse, i det Lutz og White (1986) kaller «The two layers approach» (407). Et ideal om hvordan ting bør være overgår den kroppslige belastningen det kan være å drive med aktivisme.

Det same gjelder for Bjørn. Følgende del er et utdrag fra mitt intervju med han, hvor jeg ber han fortelle om seg selv:

Han er stille et øyeblikk før han svarer: «hele historien?» Han ler litt. «Ehm. Jeg er en eldre mann som lurert nå og da på om jeg skal pensjonere meg nå eller jobbe noen år til. Også trives jeg best med ungdommer. Folk på min alder er helt forstokket i hodet og, ja.. det er ingenting å prate med de om. Jeg var på en sånn klassefest med barneskolen for rundt 5 år siden. De bare snakket om barna sine og barnebarn og.. og...

bygge på hus og kjøpe ny bil og... Det er liksom fullstendig uinteressant", sier han mens han ler litt. «Synes jeg da, hehe.. Og når jeg kommer inn på temaer som klima og problemer i samfunnet så er det litt sånn, nei, uff... Nå hadde vi det så koselig».

Vi ler litt begge to. Han forteller videre om sine tidligere jobber, om ulike yrker han har hatt og hvordan han endte opp som byråkrat de siste ti årene. Han tar en slurk av kaffen. Han holder vaffelen på fanget og jeg ser at han skjelver litt i hendene, noe jeg har observert tidligere også. Jeg spør han hvordan han ble medlem av Extinction Rebellion.

«Jeg går på et dansekurs, og der var det en som gikk med en t-skjorte med den XR-logoen på, også spurte jeg hva det var for noe. Jeg synes det var en kul t-skjorte også så det ut som han hadde trykket den selv. Så fortalte han om XR og sa "du har sikkert hørt om oss, det som har skjedd i London". Nei, sa jeg da. Og det er jo sånn det er enda også, man tenker at andre har hørt om XR. Men da sjekket jeg det opp og fant ut at "det der skal jeg være med på". Men jeg har lenge vært opptatt av klima og miljø, helt siden jeg gikk i 9-ende klasse. Da hadde jeg et valgfag som jeg tror het natur og miljø. Vi reiste med en lærer opp på Hardangervidda. Vi så på isbreene og vi klatret på isen oppe ved Finse. Læreren forklarte at "her lå isen på 1700-tallet og her lå isen på 1800-tallet" og det var ikke så langt i mellom. Også var det 1900. også var det enda 2 km til der isen var da. "og det kommer av klimaendringer og CO2-utslipp", sa han. Hvis jeg da var 15 år så må det ha vært i 1974. Da visste han om det. Og det har jeg tenkt på siden.»

Bjørn føler at han ikke passer så godt inn i sin egen generasjon, men at han har mer til felles med de yngre. XR er derfor en viktig arena for han å møte likesinnede, da det er åpent for alle aldersgrupper. Dansingen han driver med er også en viktig del av å holde seg ung og skape nettverk. Jeg fikk inntrykk av at Bjørn kjenner mange og har mange venner, og opplevde selv at han var lett å prate med og bli glad i. For Bjørn er det ikke er noe annet alternativ enn å gjøre alt man kan for å hindre videre eskalering av klimakrisen. Han har visst siden han var ungdom at noe måtte gjøres, og forsøker sitt beste å skape en endring fortsatt, mange år senere. Selv om Bjørn bruker mye av tiden sin på aktivisme i XR, er ikke aktivismen en stor del av hans identitet, slik som for Sara. Før Oslo-opprøret hadde han ikke snakket med kollegaene sine om at han var med i XR. Ikke fordi han skammet seg over det, men fordi det

ikke var et tema, sa han. For ildsjeler som David eller Sara er det ikke tenkelig at noen i deres omgangskrets ikke vet om deres engasjement. Det lyser gjennom og gjennomsyrrer alt de gjør.

Aktivismisme som lyspunkt

Jeg var den eneste i kompisgjengen som ikke kasta Mcdonalds-søppelet ut av bilvinduet liksom. Alle synes at jeg var helt fjern, og bare rista på huet og bare (rister på hodet), «det er noe gæ'rnt med han her liksom, han kaster søpla i søpla» (han ler)

-Anders

Anders og jeg har avtalt å møtes etter et arrangement med XR, på en kafé i byen. Jeg blir noen dager tidligere satt i karantene og får ikke deltatt. Intervjuet gjør vi på Zoom, og Anders sitter på et kontor med hvit bakgrunn når vi møtes. Det ser ut som et åpent kontorlandskap, og kollegaer av han går forbi mens vi prater. Anders kommer fra et lite sted utenfor Oslo men bor nå sentralt i byen. Han jobber som håndverker og går første året på en bachelorgrad i samfunnsfag på Universitetet i Oslo. I tillegg til dette er han aktivist i Extinction Rebellion, og jeg er nysgjerrig på hvordan han har kapasitet til å holde på med alle disse tingene parallelt. Jeg ber han om å introdusere seg selv.

«Ja. eeh.. Anders heter jeg. eehhh.. Ja. Jeg har alltid vært interessert i miljø, miljøvern, sånne ting. Men det var vel et tidspunkt, ja. Både ungdomstida og tida etterpå, i tjueåra så måtte jeg bare legge det fra meg, for det ble litt sånn overveldende. (Det ringer på døra). Fordi jeg ikke fikk (pause) gjort noe særlig med det, så jeg liksom.. levde med... men jeg følte ikke så mye med.. jeg var ikke aktiv i noe politikk, jeg var ikke noe aktiv i noen ting. (...) En annen grunn til at jeg ikke har vært så veldig engasjert er fordi jeg har jobba som håndverker i ti år, og hver gang jeg begynte å snakke om klima og miljø eller politikk, ehh. Kanskje spesielt internasjonal politikk, så var det ingen andre i det miljøet jeg jobba i som brydde seg noe om det. Så da ble jeg liksom bare sittende og snakke til.. Ja, det var ingen som responderte, så til slutt så ga jeg opp på en måte (...). Det var en periode jeg hadde med meg Klassekampen og sånn på jobb, men det var det bare jeg som leste, så ja (ler lett)».

Anders visste ikke om at XR fantes i Norge, før sommeren 2020...

«Jeg hadde jo lest om noen som hadde hatt aksjoner utenfor Miljødirektoratet i fjor.. Det visste jeg om fra før, men jeg var ikke klar over at det var Extinction Rebellion. Før i år, i juli, da skjønnte jeg, da fikk jeg med meg at det liksom fantes Extinction Rebellion, og da skjønnte jeg også koblingen på at de som jeg hadde lest om tidligere var Extinction Rebellion. Det er et punkt som jeg har tenkt til å ta opp at det kom ikke så tydelig fram. Men det kan jo være media sin feil også, at de ikke er så flinke til å informere, det sto liksom bare at det var en gjeng med aktivister. Ja, så da meldte jeg meg inn i organisasjonen og så tenkte jeg bare å bli med på så mye som mulig egentlig, jeg har bare lyst til å gjøre noe aktivt, og ikke (pause), ja, jeg har lyst til å gjøre noe. Jeg føler spesielt i forhold til studiet også, at det er så mye teori, så det er fint å ha noe som er (pause) ja, handling da. Ikke bare teoretisk».

Jeg spør han hva som driver han til å være aktiv aktivist i tillegg til mye jobb og skole.

«Jeg synes det er viktig da, det er en viktig kamp som noen må ta, da. Jeg kan ikke bare sitte og... eller bruke tid på meg og mine prosjekter, bare, også kan noen andre ta seg av det. Det er jo én ting å synes noe er viktig også kan man tenke at, nei det kan noen andre gjøre. Men jeg føler at når jeg synes noe er såpass viktig så må jeg prøve å gjøre noe med det sjøl, også. Kan ikke bare forvente at noen andre skal gjøre det, for hvis alle tenker sånn så er det ingen som gjør det. Så synes jeg det er en veldig hyggelig gjeng med folk da, det er ålreit. Forrige uke var jeg sliten og måtte ta et par dager fri fra studiet. Jeg hadde rett og slett hatt alt for mange aktiviteter, men XR var liksom en av de få aktivitetene som jeg likevel dro på, selv om jeg hadde tatt meg en såkalt friuke eller hva man skal kalle det. Det er jo fordi det er viktig for meg da».

Jeg spør om han får energi av å holde på med aktivisme.

«Ja, jeg synes egentlig det. Det er mye mindre slitsomt å dra på møter med XR enn andre ting som føles som plikt. (noen i bakgrunnen sier takk for i dag, han ser seg rundt og vender blikket tilbake til skjermen). Studiet mitt for eksempel føles som plikt, mens XR er helt på frivillig basis. Så da er det ikke noe som tapper meg for energi, og hvis det hadde vært det kunne jeg bare slutte å møte opp eller gå hjem tidlig, liksom».

Anders forteller her at det til tider har vært vanskelig å leve med følelsen av at noe er galt men at man ikke vet hva man kan gjøre med det. Ved å ta avstand fra de vonde følelsene, og fortrenge problemene, har han klart å leve med det. Men dette med en bismak. For at Anders skal klare å ta innover seg omfanget av klima- og naturkrisen er han nødt til å gjøre noe aktivt. På den måten føler han selv at han bidrar til å forbedre situasjonen. Hans måte å gjøre dette på er å være med i XR og bruke den tiden han har til overs til aktivisme. Aktivismen er først og fremst med hensyn til noe større enn seg selv, for å hindre større prosesser som kan føre til katastrofale konsekvenser. Anders viser, likevel, at det kan handle om å ta vare på sin egne psykiske helse. Ved å gjøre noe for noen andre bidrar man til å pleie seg selv (Naquib, 2017). Det kan føles lettere å leve med kunnskapen om hva som skjer i verden dersom man gjør alt man kan for å bedre situasjonen.

Tilhørighet

«En kollektiv identitet blir definert i relasjon til hva de ikke er» (Eriksen, 2015, 15. Min oversettelse).

Jo mer man skiller seg fra mengden, jo tydeligere blir dermed fellesskapet. Som nevnt tidligere i oppgaven har jeg opplevd under aksjoner at vi som gruppe har skilt oss ut fra mengden i gatene. Dette kommer til uttrykk gjennom metoden, naturligvis, men også på måten aktivistene kler seg og oppfører seg på. Ved å synge og danse på åpen gate har jeg selv opplevd å føle en tilhørighet i gruppen ved at vi sammen skiller oss fra «de andre». Det er et tydelig skille mellom de aktivistene som har deltatt på ulike aksjoner i mange år og de som er helt nye. For de nyeste, ofte yngre medlemmene, er det fint å lene seg på de mer erfarne som ikke bryr seg om hvordan de blir sett på av tilskuere. Det er som om de kjenner en stolthet over å delta på noe som er i tråd med det de selv føler er riktig. Identitetsfølelsen forsterkes ved å være en del av en mindre gruppe i samfunnet, en slags subkultur, hvor det er ikke bare akseptert, men beundret å kjøpe brukt og reparere tingene sine fremfor å kjøpe nytt. Som nevnt i kapittel 2 er også dette noe som oppmuntres til i håndboken til XR «This is not a drill» (2019). Det er en kultur hvor man tar litt for gitt hvordan de andre medlemmene stemmer politisk. Selv betegner de seg ikke som «hippier» eller «radikale», selv om dette er ord som brukes om dem i den offentlige debatten. Under Oslo-opprøret ble XR kritisert av Høyre-politiker Stefan Heggelund for å være «bortskjemte pøbler» (Teigen, 2020). I etterkant av dette utsagnet gjennomførte XR en kampanje på sosiale medier hvor de tok eierskap til dette

ordet, og skrev noe som «Ja, jeg er en bortskjemt pøbel og ikke en tobarnsfar og tømrer», i ulike varianter med bilder av aktivistene. De tok eierskap til uttrykket, snudde det om til noe humoristisk og gjorde dermed narr av kritikken på en uskyldig måte.

La oss se nærmere på hvordan aktivistene integreres i XR. Thomas Hylland Eriksen skiller mellom kulturell og sosial integrasjon (2015). Den kulturelle integrasjonen handler om at man har delt forståelse for kultur og holdninger, mens den sosiale handler om stabile nettverk som bygges i møte med andre mennesker (Eriksen, 2015, 18). Selv om Eriksen bruker dette for å diskutere integrasjon blant minoritetsgrupper, mener jeg at dette skillet er anvendbart også for aktivistene i XR. De aller fleste aktivistene er kulturelt integrert i bevegelsen, hvor de er enige politisk og kulturelt, og har ingen store problemer med å kommunisere dette med hverandre. En liten gruppe mennesker er også sosialt integrert, ved at de lever et «aktivistliv» utenom XR. De er venner med andre aktivister, og har et nettverk i andre aktivistmiljøer. Her er det et skille mellom aktivistene. Noen lever et sosialt liv adskilt fra aktivismen, mens for andre er disse sammenvevd. Det kan bety at de som er sosialt integrerte vil føle et sterkere fellesskap og dermed også motivasjon til å drive med aktivisme over lengre tid. Det merkes når noen med et sosialt nettverk i aktivistmiljøet ikke deltar lengre, eller trenger oppfølging. Vennene deres er nemlig også med-aktivister.

Før hvert møte gjøres det som kalles innsjekk, mens det etter møtene er utsjekk. Dette er med på å bygge opp tillit og tilhørighet innad i gruppen. Under en innsjekk kan den som fasiliterer møtet be alle om å si noe om hva vi tenker på den dagen, noe man er glad for eller hva man ser frem til med møtet. Utsjekk kan handle om hvordan møtet har vært og noe man er takknemlig for. Ved å få et øyeblikk til å ta et steg tilbake og reflektere over disse tingene legges det til rette for en ro og tilstedeværelse i gruppa. På den måten kan man bli kjent på måter man ikke kjenner andre mennesker. Det er viktig å bli godt kjent og ha tillit til hverandre når man gjør seg sårbare sammen i en aksjon. Likevel er XR først og fremst saksorientert, i motsetningen til hippie-bevegelsen på 70-tallet som var mer livsstilorientert. For hippiene var det viktigere å skille seg ut og være et motsvar på samfunnet forøvrig, mens for XR er målet å engasjere så mange som mulig for å stanse klima- og naturødeleggelse.

Det bør nevnes at XR Oslo er en ganske homogen bevegelse, hvor de fleste aktive medlemmene er hvite i huden og kommer fra relativt ressurssterke hjem. XR har

internasjonalt blitt kritisert for å være en hvit bevegelse som ikke har nok fokus på mangfold og inkludering. Dette har ikke vært fokus i prosjektet mitt, da det ikke har vært tilstrekkelig diskutert blant aktivistene. Derfor blir det ikke drøftet i oppgaven. Likevel er det noe som er interessant å utforske nærmere (se for eksempel Graeber, 2009, 245 om temaet).

«Jeg er ganske overbevist om at det kommer til å komme en kollaps, en skikkelig krise»

-David

Når jeg spør David hva som motiverer han, kommer han fort inn på barna sine.

«Jeg tenker "hva slags fremtid skal de ha?" For min egen del har jeg hatt et godt liv, jeg er 55 år. Jeg er ikke så bekymret om livet kanskje blir litt kortere enn det kunne blitt. Jeg har gode gener og kan leve lenge, men jeg er ganske sikker på at det ikke kommer til å skje. Jeg er ganske overbevist om at det kommer til å komme en kollaps, en skikkelig krise. Hvor alvorlig det blir avhenger av hvor mye vi får tid til nå. Så motivasjonen er at jeg ønsker å legge til rette for at barna mine skal ha et godt liv. Men nå ser jeg at fremtiden som jeg ser utvikler seg nå kan bli skikkelig, skikkelig ubehagelig for barna mine. Så jeg tenker litt ubehag for meg nå er verdt det. Nå blir jeg...»

Han stopper å prate, tar seg til øynene. Jeg ser at han gråter. Tårene renner mens han fortsetter å prate.

«Litt ubehag for meg nå gjør ingenting i forhold til det ubehaget som kan komme for dem, hvis jeg ikke gjør noe. Jeg kommer ikke til å kunne leve med den vissheten om at jeg har sittet i ro og ikke gjort noe når jeg visste at situasjonen var så alvorlig. Så tenker jeg når jeg hører at man må spare pensjon og noen av vennene mine går av med pensjon nå, så tenker jeg; hva er poenget? Det kommer ikke til å bety noen ting for meg å ha det komfortabelt i noen år før det kollapser, med den tanken at "David, du har virkelig sviktet barna dine." Jeg må stå frem nå for å gjøre det som trengs for at de skal ha det best mulig. Også at de ser tilbake og tenker "Pappa var med. Pappa gjorde sitt beste for å legge til rette for oss." Jeg vil ikke at de ser tilbake og tenker "hva i all verden var det han tenkte på?" Også har jeg også nevøer og nieser, så jeg tenker på de også, ikke bare barna mine».

Han trekker pusten dypt.

Ja, det er noe av motivasjonen bak. Det er mye ulike ting. Jeg tenker også at jeg har en visjon om at ting kan bli bedre. Det går an å bygge en bedre verden enn vi har nå. Så det er en stor motivasjon. Jeg har en stor tro på at mennesker kan forandres, og synes det er veldig spennende med hjerneforskning som viser at hjernen er plastisk. Vi kan endre vår tankemåte, selv om vi er gamle. Hvis folk vil så kan vi endre helt holdninger, handlinger, vaner. Ingenting er skrevet i stein».

For David handler det om fremtiden til barna sine. Han ønsker at de skal få et godt liv etter at han er borte, og at de skal være stolt av at faren deres var med på å skape endring. Han sier at han *ikke hadde klart å leve med den vissheten* om at han ikke gjorde noe da det enda var tid. Samvittigheten hans driver han altså fremover. Samme følelse som driver Sara, men på to ulike måter.

Følelser

For å klare å holde på motivasjonen for å fortsette med aktivisme over lengre tid er jeg overbevist om at man må ha et indre driv, som er basert på følelser. De fleste forstår på et rasjonelt plan at klimakrisen er reell og må gjøres noe med. Mange gjør små endringer i hverdagen og livsstilen sin for å gjøre situasjonen litt bedre. Likevel er det ikke mange som oppfører seg som om det er en krise. Da koronaviruset gjorde at samfunnet ble totalt nedstengt i mars 2020, ble det tatt på alvor av de fleste innbyggerne i Norge. Vi holdt oss hjemme, begrenset sosial kontakt, vasket hender febrilsk og testet oss dersom vi ble syke. Redselen for å bli smittet eller å smitte andre med viruset gjorde at vi lyttet til rådene. Denne følelsen kombinert med en generell tillit til for myndighetene og deres beslutninger (SSB, 2016), gjorde at nordmenn oppførte seg som om det var en krise.

I motsetning til klimakrisen følte koronakrisen nær og akutt. Men hvorfor er det slik at for noen så oppleves klimakrisen like, om ikke mer, alvorlig? Hvis vi ser på forskningen, er det tydelig at klimakrisen vil ha langt mer alvorlige konsekvenser på sikt enn pandemien. Koronaviruset kjenner ikke landegrenser, klasseforskjeller og skiller ikke mellom fattig og rik. Er det derfor den blir tatt mer på alvor? Sannheten er at klimakrisen allerede rammer mennesker, men i andre deler av verden. Er de reelle konsekvensene for fjerne for oss i trygge

Norge? Den oppleves ikke som like reell, fordi «den kan ramme noen vi ikke kjenner, gjerne bosatt helt andre steder i verden eller i en for mange irrelevant framtid» (Hessen 2020, 272). Det første av de tre kravene til XR er nettopp at myndighetene skal erklære klimakrise. For dersom landets ledere ikke erkjenner at det er en krise, hvorfor skal innbyggerne det?

For tidligere generasjoner har det vært et mål for foreldre å kunne tilby barna sine et bedre liv enn de selv har hatt. I årene etter oljen ble oppdaget (ironisk nok) har, ikke bare Norge, men hele verden opplevd en ekstrem økning i levestandard og muligheter. Antallet mennesker som lever i ekstrem fattigdom har halvert de siste tjue årene (Rosling, 2018, 6). En slik akselerasjon har menneskeheten aldri sett maken til (Eriksen, 2016). En utvikling vi har sett til nå kan umulig fortsette uten parallelle katastrofale konsekvenser for planeten vår. I dag kan en frykte at de neste generasjonene ikke vil ha de samme mulighetene vi har hatt i vår levetid. En slik «dobbel-bind» er ikke forenelig med mindre det skjer en drastisk endring i hva som anses som verdifullt (Eriksen, 2016, 24).

David forteller om hvordan det å faktisk gjøre noe kan virke terapeutisk.

«Jeg tenker at det å ikke gjøre noe... Ja, det å ikke gjøre noe og sitte i den håpløsheten, må være ubehagelig, og være i fornektelse og måtte finne på andre ting for å ta oppmerksomheten bort for å overleve. Det å slippe å gjøre det, det er veldig fint. Jeg har gjort en del ting som trøst, men nå føler jeg ikke at jeg trenger å trøstes (han ler). Jeg er med på å handle. Men jeg ser at jeg pusher meg ut av komfortsonen og det har følelsesmessige konsekvenser. Jeg har heldigvis et godt nettverk rundt meg. Jeg har grått masse i det siste. Jeg har virkelig gått gjennom det. Det har vært en tøff prosess, og det å jobbe så intenst og hardt for den saken. Og den siste måneden etter aksjonen har jeg vært skikkelig trøtt og har måttet jobbe gjennom det for jeg skal faen ikke gi meg. Men jeg kjenner at jeg har blitt trøtt av det, og det er masse følelser som kommer opp av å pushe og pushe og pushe, og ikke gi opp. Det er veldig mye i livet mitt hvor jeg pusher en del også tenker at jeg ikke kommer til å få det til og at det er slitsomt. Men nå! Nå skal jeg ikke stoppe. Jeg skal ikke la dette stoppe meg. Nå har jeg tenkt å virkelig pushe gjennom dette. Det å komme ut av komfortsonen, "entering the discomfort zone" - så er det masse følelser som kommer opp. Vi må bli enda flinkere til å jobbe med dette i XR for å unngå at folk blir utbrent».

David har tatt innover seg alvoret av klimakrisen og handler i et desperat forsøk på å forhindre de store potensielle konsekvensene. I forberedningene til Oslo-opprøret i september hadde David bestemt seg for å ikke risikere arrestasjon. Han ville ikke risikere å miste eller utsette mulighetene sine for statsborgerskap i Norge. Dette var viktig for å han å få til, så arrestasjon måtte vente til han var sikker på at det var i boks. Dagen før aksjonen ombestemte han seg likevel brått og meldte seg til å bli arrestert. Det ble for viktig for han å gjøre alt han kunne og, som han sier over, han har ikke tid til å vente. Metoden tydeliggjør hvor mye det haster å gjøre noe. For David, som velger å bli arrestert, veier frykten for fremtiden tyngre enn frykten for å sitte på en glattcelle alene i mange timer, og potensielt ødelegge muligheten for statsborgerskap. Her går det kroppslige på bekostning av idealet om hvordan ting bør være (Lutz og White, 1986). Douglas og Wildavsky (1983) argumenterer for at risiko påført av andre oppleves som mer alvorlig og galt enn risiko en påfører seg selv. For David betyr dette at risikoen myndighetene tar ved å ikke gjøre nok for å forhindre klima- og naturkrisen veier tyngre enn risikoen han selv tar for å miste statsborgerskap. Han mener det er en langt større risiko ved å ikke gjøre noe. For å kunne holde motivasjonen oppe for å ta slike risikoer, må aktivistene iblant minnes på hvorfor de er med i XR.

The work that reconnects

På dag 2 av sommerleir har jeg meldt meg på en workshop med Katherine Burke som heter «The work that reconnects». Jeg har hørt om Katherine før, hun har undervist i et fag jeg har tatt på universitetet. Siden hun kom til leiren har jeg kun sett henne med munnbind på, som den eneste på leiren. Regjeringen har enda ikke anbefalt bruk av munnbind, så vi har mest fokus på å holde avstand mens vi er på leir. Katherine tar av seg munnbindet for workshopen, og smiler varmt til oss når vi kommer. Vi samles inne i den *store grillhytta*, med en meters avstand mellom hverandre. I en annen bygning på gården er det et introduksjonskurs til XRs verdier og prinsipper. Katherine er rolig, snakker lavt og har en tydelig stemme med en amerikansk aksent som jeg synes er behagelig å høre på.

Ut i workshopen har vi en øvelse hvor vi skal finne en ting, «an other», som hun kaller det. Et insekt, et dyr, et tre, en elv, hva vi ønsker selv, og «talk to this being». Hun ber oss om å først utvise takknemlighet overfor den, for så å stille tre spørsmål.

1. Thank you for being in this world

2. What is it like to be you in the world?
3. What do you want from me?
4. Do you have something to offer me?

Jeg finner et strå ute i gresset og forsøker å stille det disse spørsmålene. Jeg blir sittende å reflektere over hvordan jeg veldig fort glemmer å legge merke til naturen. Respekten for naturen er forbeholdt det aller vakreste. Øvelsen føles kunstig for meg og jeg tenker på hva jeg kan si når jeg går inn igjen. Tilbake i grillhytta deler vi erfaringer. Johan deler om sitt møte med et tre. Han forteller at han følte en sensasjon av at vann rant over kroppen hans, og vinden blåste. En måte å kroppslig-gjøre treets opplevelse. «Det var veldig fint da jeg spurte hva jeg kunne tilby det, det svarte «tid».» Et samstemt «hmmm» går over rommet. Katherine smiler. «I saw your encounter with the tree. Did you know that when you touch a tree, it feels your sensation more than you feel it». Markus deler at han møtte på et tre som lå nede. «the disparity between what we give the trees and what they give us», sier han at han kjente på. Han slet med å finne noe å tilby treet.

Workshopen med Katherine er et av mange tiltak XR gjør for at aktivistene kan minne seg selv på hvorfor de er med. Hvorfor de bruker så mye av tiden sin til aktivisme.

Kombinasjonen av Johans teoretiske vinkling (som forklart i kapittel 2) og Katherines workshop med mer fokus på følelser og tilknytning til naturen vitner om en mangfoldig bevegelse. De er ikke først og fremst fokusert på å gjøre opprør for å gjøre opprør, men fordi de har en grunnleggende motivasjon til å skape endring. Likevel har det ganske ulike uttrykk hos de ulike aktivistene.

VI VIL LEVE

Extinction Rebellion har ofte aksjoner rundt om i verden på samme tidspunkt. Vår- og høstoppør er utgangspunktet for store aksjoner i England, og også i Norge. Noen ganger passer det å ha en rød tråd mellom aksjonene, andre ganger er det ikke like relevant. I Norge er gjerne fokuset på olje, da oljenæringen er det som skiller Norge fra mange andre land. Høst-oppørret 2020 hadde i England slagordet «WE WANT TO LIVE», og dette ble overført til den norske aksjonen også, med «VI VIL LEVE».

Som nevnt i kapittel 2 om hvem XR er, er et av punktene for «the civil resistance model», i følge Roger Hallam (2019a) at det skal være gøy. Det skal være som en festival hvor man viser at «vi vil leve» (101). Under en oppvarmingsaksjon vi hadde i august, førte denne setningen til litt forvirring. Vi hadde en stor banner med teksten på, og gikk oppover Karl Johans gate mens vi sang. Planen var å ha en såkalt «die-in», hvor man sprer seg rundt på et område og faller sammen. Der skulle vi ligge i noen minutter, før vi fikk signal om å reise oss opp igjen. Da vi kom til Egertorget hvor vi skulle legge oss ned, derimot, møtte vi på en gruppe med abortmotstandere som delte ut løpesedler. Da de så banneret vårt med teksten «VI VIL LEVE» heiet og smilte de til oss. Brått så det ut som at vi var der i samme ærend, og forbipasserende kastet sinte blikk og kommentarer mot oss om at vi skulle komme oss vekk. På de-briefing av aksjonen i ettertid snakket vi en del om dette med forvirring rundt budskapet. Var vi tydelige nok på hva vi ville? Hva sto det egentlig på de andre bannerne vi hadde? Vi ble raskt enige om at det burde vært tydeligere at vi var XR og at vi var klimaaktivister, og ikke abortmotstandere. På tross av at noen misforsto budskapet vårt under aksjonen, gjorde Sara dette tydelig da hun tok opp megafonen og holdt appellen:

«Er det en ting vi har lært av koronapandemien, så er det at regjeringen kan formidle sannheten om og ta tak i en krise når de vil. Likevel blir klima- og miljøkrisen, som vil forårsake langt større konsekvenser enn koronapandemien på sikt, nedprioritert. Som vi har blitt advart om i flere tiår, og som FNs klimapanel tydelig kommuniserer, vil det å ikke gjennomføre de nødvendige tiltakene for å ta tak i klimakrisen forårsake katastrofale konsekvenser: mer ekstremvær, avlingssvikt, tap av bio-mangfold, stigende havnivåer, mennesker på flukt, og mye mer. Det internasjonale Naturpanelet advarer om at raten av utryddelse av arter akselerer og skjer i et tempo aldri før opplevd i menneskenes historie. Vi lever i jordas sjette masseutryddelse - i stor grad forårsaket av menneskelig aktivitet. (...) Klimakrisen og tap av bio-mangfold er ikke bare miljøproblemer, de er problemer som kommer til å påvirke utallige deler av samfunnet vårt. Regjeringen er nødt til å ta ansvar ved å fortelle sannheten om krisene vi står ovenfor. De er også nødt til å ta i disse krisene og gjennomføre tiltak som monner (...) Forskingen er krystallklar, nå er det på tide å lytte til den. Bli med på opprøret!»

Utdrag fra appell til Die-in i august

Dersom man hørte etter var ikke budskapet til å ta feil av. Kraften i Saras stemme rørte noe i meg der jeg lå og kjente regnet sive inn i klærne. Jeg ville bli liggende der tross kulden, håpet

at folk stoppet opp og hørte etter. De som hadde ansvar for outreach under aksjonen delte ut løpesedler og snakket med forbipasserende mens vi lå på bakken og spilte døde. Aktivistene i XR gjør dette fordi de vil beskytte verden rundt oss slik at alle kan leve det livet de ønsker. De ønsker å gi fremtidige generasjoner muligheten til å oppleve verden på den måten de selv har, og er overbevist om at dersom vi fortsetter på den kursen vi er på vei nå, kan vi være sikre på at fremtiden blir alt annet enn trygg. Derfor bruker de slagordet «Vi vil leve».

Motivasjon hjemmefra

I løpet av feltarbeidet mitt var aktivismen i XR i varierende grad påvirket av Covid-19, som nevnt innledningsvis. Restriksjonene og reglene i Oslo førte til at mye av møtevirksomheten ble gjort digitalt. Siden jeg begynte feltarbeidet etter at pandemien allerede hadde inntruffet Norge, er det vanskelig å si om det har gjort noe med motivasjonen til aktivistene. Likevel har jeg opplevd selv at det har vært lettelser og innstramninger på restriksjonene i løpet av prosjektet. I tillegg har jeg snakket med andre aktivister som har sagt at mye av engasjementet dabbet noe av da Covid kom. Hverdagen ble snudd på hodet, mange ble permitterte eller ble satt på hjemmekontor på ubestemt tid og mye ble brått usikkert. Under rekrutteringen til Oslo-opprøret ringte jeg, som nevnt tidligere, rundt til medlemmer for å høre hvordan de kunne bidra under aksjonen. Mange jeg snakket med da sa at de ikke hadde vært aktiv siden mars, da pandemien traff Norge for alvor. De hadde dårlig samvittighet for dette, men sa at de trengte en liten time-out. Fra noen av ildsjelene i XR har jeg fått høre at de i ferier opplever mindre engasjement fra andre aktivister. Sommerferie og pandemi kombinert gjorde at det sommeren 2020 var mindre aktivitet enn de er vant med.

Likevel var det ganske sikkert at klimakrisen fremdeles var alvorlig og mange av aktivistene benyttet anledningen til å drive kampanjer mot myndighetene. De hengte opp plakater med krav om å ikke gi krisepakker til oljenæringen, men heller bruke denne muligheten til å satse mer på fornybar energi. De så på dette som en mulighet til å planlegge en stor aksjon, som de håpet ikke ville bli forpreget av strenge restriksjoner. I september kunne den gjennomføres uten tiltak som utgjorde stor forskjell på kvaliteten av aksjonen. Oslo-opprøret blir diskutert nærmere i kapittel 5.

Arrestasjon som overgangsrituale

Van Genneps bruk av liminalfase gjør seg også gjeldende hos aktivister i XR (Turner, 1979). Når man velger å utsette seg for arrestasjon, separeres man fra samfunnet (og andre ikke-arresterbare aktivister forøvrig) for å forberede seg på det som skal skje. Dette gjør de gjennom kurs og møter hvor de blir kjent med andre som er med på aksjonen og mentalt forbereder seg på å sitte på glattcelle i mange timer. På glattcella er aktivistene i en limbo, hvor de er fjernet fra en aksjon og mister kontroll og oversikt over det som skjer utenfor. I denne fasen er de imellom det å være en aktivist, som alle andre, og å være en som er blitt arrestert (Turner, 1979). Når de kommer ut av glattcella har de en høyere status som aktivist. De som blir arrestert blir heiet på, tatt vare på og noen ganger sett opp til av andre aktivister som ikke ønsker å bli arrestert. For noen er det et stort steg å gå inn for arrestasjon, mens for andre er det noe de har gjort mange ganger før og ikke frykter. Likevel er det, for de aller fleste, en ubehagelig opplevelse som de går gjennom fordi de anser den som helt nødvendig for å lykkes med XRs mål.

Avsluttende bemerkninger

I dette kapitlet har jeg belyst ulike motivasjoner aktivister i XR har for å drive med aktivisme. Forholdet de har til tid er interessant for å forstå hva det er som driver engasjementet deres. Frykt for en usikker fremtid for barna deres og fremtidige generasjoner spiller inn sammen med følelsen av at de vil ha samvittigheten på det rene. Måten aktivistene skiller seg fra resten av samfunnet på, bidrar til å øke integrasjonen i gruppa, ved at de får et sterkere fellesskap (Eriksen, 2015).

Motivasjon er mangefasettert, og det er tydelig at aktivistene har individuelle tanker og motivasjoner bak deres kollektive prosjekt. Ved å se på hva som motiverer aktivistene, har vi sett at det ikke er én tydelig leder som lærer opp nye aktivister i hvilke holdninger man har i XR, men at de har ulike bakgrunner for å være med i XR.

I neste kapittel vil jeg fokusere på hvordan mat spiller en sentral rolle for å bygge XR som bevegelse. Et elementært behov hos mennesker som møtes av aktivister som ønsker å inkludere og rekruttere flere. For å skape en kontrakt, med publikum, men også med politiet, bruker de mat som redskap. Mat er sosialt og kulturelt og skaper relasjoner og en følelse av et fellesskap. Det er også en sterk identitetsmarkør i kulturer verden over.

4 Mat

Mat er mye mer enn bare nødvendig næring for at vi skal overleve. Mat er kulturelt og sosialt betinget, og er lenge blitt studert av antropologer (Lien, 1989; Naguib, 2017; Mintz og Du Bois, 2002). Mat kan spille en sentral rolle i ritualer og for tilhørighet til en etnisk, religiøs eller sosial gruppe (Mintz og Du Bois, 2002). De siste årene har det blitt en økt bevissthet rundt sammenhengen mellom matvarer og bærekraft (Spash, 2014; Christensen 2015), og økologisk, vegansk og kortreist mat har blitt mer populært blant folk som vil redusere utslippene sine. Det å spise vegetarisk blir assosiert med å spise klimavennlig, og er ikke forbeholdt dyrevernere lengre. Mat er et nøkkelsymbol i XR (Ortner, 1973) fordi det fungerer som en «vehicle for cultural meaning» (1339). Dette er tydelig gjennom deres fokus på å dele ut mat under aksjoner, men også dens sentrale rolle i møter og andre situasjoner hvor XR samles. I dette kapitlet skal jeg redegjøre for hvordan mat er et nøkkelsymbol og så sentralt for aktivistene i XR.

Når melk blir luksusvare

I XR spiller mat en viktig rolle både under møter, planlegging og under aksjoner. Det skal gjerne være vegansk eller økologisk, helst begge deler. Det er ikke et stort samtaleemne blant aktivistene hva slags mat man spiser, men likevel kjente jeg på en slags forventning om at det som skal serveres må være klimavennlig. Selv om XR ikke har fokus på å endre enkeltindividers vaner men først å fremst endre systemene vi lever i, har mange av aktivistene livsstiler som går godt overens med deres bilde på hvordan ting *bør* være. Dette er beskrevet som Prefiguration (Maeckelbergh, 2009) i kapittel to. Aktivistene handler gjerne brukt og tar vare på de tingene de allerede har, fremfor å kjøpe nytt. En av damene jeg ble kjent med på sommerleir, Linn, møtte jeg på en dag jeg jobbet i Torggata i Oslo. Hun stoppet opp for en prat og spurte meg om jeg visste hvor man kunne kjøpe norske epler i nærheten. Dette var i desember og dermed utenom eplelesongen i Norge. Jeg har selv ikke tenkt at det er mulig å kjøpe epler utenom sesong, men hun fortalte meg at enkelte helsekost-butikker hadde dette. Jeg kunne ikke hjelpe henne med å finne eplene og Linn gikk videre på søken etter norske epler i desember. For henne var det viktigere at eplene var kortreist enn å handle i nærbutikken. Varens biografi var dermed avgjørende for henne (Kopytoff, 1986). På sommerleir lærte jeg at Linn bor i en hytte i skogen uten innlagt vann eller strøm, hvilket vil si at hun ikke har kjøleskap. For å handle mat må hun gå en time hver vei til den nærmeste matbutikken, og holdbarheten på det hun kjøper er dermed avgjørende. Tunge varer (som

melk) blir regnet som luksusvarer, både fordi de har kort holdbarhet og fordi det er tungt å bære. Kjennskapen hennes til naturen og spiselige planter i norsk natur var ukjent både for meg og mange andre aktivister. Hun fortalte om hvilke urter og blomster man kunne lage te av, og hvilke egenskaper disse hadde. Hvordan matvaren er produsert, reisen til butikken og reisen hjem til henne er avgjørende for hvilke valg Linn tar i matveien.

I håndboken til Extinction Rebellion, «This is not a drill», skrives det om nettopp hvor viktig mat er under aksjoner. «A relationship forms between the protesters and their kitchen. It's comforting for protesters to know there's always hot food and a cup of tea available.» og «the faster the kitchen or food area is up and running, even just serving tea, coffee or water, the quicker a protest site feels solidified. Conversations are started, friendships are formed. A road can be immediately transformed into a family» (Haque 2019, 113). Linn sendte meg dette utdraget på e-post noen dager før Oslo-opprøret for å vise hvor viktig det var for henne at vi hadde fokus på å dele ut mat. Hun påpekte at det var viktig å komme i dialog med politiet gjennom å tilby mat, og hun ville derfor være med i matgruppa under aksjonen for å ta del i dette. Dette viser at mat er et nøkkelsymbol som har en større betydning enn bare å mette aktivister. Det har en større sosial og følelsesmessig betydning for Linn, som påpekte hvor viktig dette var for henne i forkant av aksjonen. Viktigheten av å dele ut mat var også snakket om blant andre aktivister.

Fellesskap

«(...) feeding others provides human mediation, caring, and healing» (Naguib, 2017).

Det er universelt å dele mat med andre, og det dannes samtaler og vennskap over måltider i kulturer verden over. Under sommerleiren med XR i juli 2020, var maten en sentral del av programmet i løpet av dagen. Under måltidene hadde vi tid til å prate med hverandre og bli kjent på en annen måte enn under aktivitetene som var lagt opp. Vi hadde også delt inn i grupper på forhånd, slik at alle deltok på matlaging på et eller annet tidspunkt. På den måten trengte vi ingen som til enhver tid ordnet med mat, men vi fordelte arbeidsoppgavene. Under matlagingen ble vi kjent med hverandre på nye måter og kombinasjonen av samarbeid og matlaging hadde en nyttig funksjon for å bygge relasjoner og tillit. Mye av poenget med sommerleiren var å bli kjent med hverandre og skape tillit på tvers av lokallag for å legge til

rette for godt samarbeid under større aksjoner i fremtiden. Noen grupper fungerte bedre enn andre på disse tingene, men alle fikk likevel være med og bidra.

Som nevnt i forrige kapittel, har arbeidsgruppen «fellesskap» ansvar for å handle inn og sette frem møtesnacks. Dette var ofte frukt, dadler, hummus, brød og ulike grønnsaker. Under pandemien var det begrenset både med møter og møtesnacks, men det var som regel én i gruppa som hadde ansvar for å ordne dette til de fysiske møtene. Felleskjøkkenet på Greenhouse ble brukt til å hente varmt vann, kaffe og til å tilberede mat til møtene. Vi brukte også dette kjøkkenet til å tilberede mat til Oslo-opprøret, som jeg vil komme tilbake til i kapittel 5. Til Oslo-opprøret hadde jeg og Sophie handlet inn masse matvarer som skulle mette alle aktivistene som deltok på aksjonen gjennom hele dagen. I tillegg skulle det holde for å kunne dele ut til forbipasserende på Eidsvoll's plass, teltet med all maten sto under aksjonen. I forkant av aksjonen visste vi ikke hvor lenge den kom til å vare, og hvor lang tid det ville ta før eventuelle pågripelser av de «røde» aktivistene som ville risikere arrestasjon. For noen var det viktig å bli arrestert, for andre var det viktig å delta uavhengig av om det endte med glattcelle. Vi måtte ta høyde for at noen ville velge å bli sittende over natten og måtte planlegge for hvordan vi skulle gi disse mat utover kvelden. De fleste som risikerte arrestasjon denne dagen ble arrestert tidlig på dagen, kort tid etter at de startet aksjonene rundt om i byen. Derfor fikk ikke vi i matgruppa anledning til å komme bort med mat til de før de ble tatt bort av politiet. Linn og jeg gikk og delte ut boller og kaffe til folk som satt på benker i området når vi hadde litt tid. I kapittel 5 forteller jeg om et møte som gjorde at nettopp dette ble spesielt for meg.

Vi forsøkte å ha en varm gryte til enhver tid, slik at de som etterhvert slapp ut av glattcella hadde et sted å gå for å spise og varme seg om de ville det. Dette er en del av det å ta vare på aktivistene som har «ofret» seg for saken og utsatt seg for det ubehaget det innebærer å sitte på glattcelle i timevis. Ikke bare må de sitte i et isolert rom i mange timer, de risikerer også å måtte betale en høy bot og møte i retten i ettertid.

Resiprositet

Som nevnt tidligere i kapittelet, er mat et nøkkelsymbol (Ortner, 1973) i XR, mye fordi det skaper en forventning om gjenytelse (Mauss, 1995). Ved å dele ut mat til publikum under Oslo-opprøret, skapte aktivistene (vi) en forventning om at de skulle ta seg tiden til å prate

med oss og lære om XR. Allerede fra morgenen av, så snart vi hadde satt opp standen vår, begynte folk å komme bort og spørre om de kunne få eller kjøpe en kopp kaffe av oss. Da vi hadde fått på plass varmt vann og kopper til kaffe kunne vi begynne å dele ut gratis kaffe og te til de som ville ha. Folk som gikk forbi stoppet opp og ble fort glade da vi sa at det var helt gratis. Å dele ut mat og drikke til publikum er inkludert i budsjettet for hver enkelt aksjon, og er viktig for aktivistene. Dersom man vekker interesse og nysgjerrighet hos folk kan det bidra til å bygge bevegelsen større. Gaven som blir gitt, i form av mat og drikke, kan ikke gjenyttes økonomisk (det blir ikke tatt i mot), men det oppstår en moralsk og sosial plikt om å gi noe tilbake for mottakeren (Mauss, 1995). Derfor fungerer mat godt for å sette i gang samtaler og oppfordre mottakeren om å bli med i XR, og komme på neste møte.

Mat og identitet

Mat kan fungere som splittende eller samlende i ulike sosiale grupper (Mintz og Du Bois, 2002). Det brukes som identitetsmarkør i Islam og Jødedommen med enkelte matvarer som er ansett som urent eller forbudt. Om man hadde blitt servert hund eller katt på en restaurant i Norge ville man forkastet det, selv om det i andre deler av verden er normalt. Å dele mat er helt universelt og er en inngang til samtaler og vennskap.

Jeg vil argumentere for at hvilken type mat man spiser ikke er et avgjørende element for innpass eller tilhørighet i XR som helhet. De aksepterer at plantebasert kost er best for miljøet, men mange av aktivistene spiser likevel kjøtt og meieriprodukter. Før et medlemsmøte, en onsdag, møttes vi som vanlig på kafeen i første etasje for å sosialisere litt før møtet. Flere av oss bestilte porsjonspizzaer, og Bjørn sa at han følte at han måtte kjøpe vegetar når han var sammen med XR. «Det blir sikkert sett rart på om jeg bestille kjøtt». Jeg kjente selv på det da jeg bestilte pizza med ost en av gangene i stedet for den veganske pizzaen de hadde. Selv hadde jeg vært en av de som hadde sagt at vi burde handle inn bare vegansk når vi skulle lage mat til større grupper. Selv om jeg kun opplevde åpenhet fra de andre, følte jeg på et ubehag ved å spise animalske produkter i samme rom som veganere. Det oppsto en kognitiv dissonans som gjorde at både jeg og Bjørn følte at andre ville dømme oss, selv om det kun kom fra oss selv. Følelsen av å gjøre noe man vet at ikke er «rett» når man har andre valgmuligheter gjør at man føler et ubehag.

Identitet knyttet til kosthold kommer tydeligere frem hos de som er veganere ved at de hører til et mindre miljø. De er med i grupper på Facebook som deler oppskrifter og ideer og har «treff» innimellom hvor man møtes kun av den grunn at de andre også er veganere. Da drar man gjerne på en vegansk restaurant eller kafé, eller tar med noe hver som de andre kan smake på. I slike grupper har jeg observert at det også legges ut annonser om kollektiv som søker en vegansk leieboer. Ofte er det slik at veganere vil bo med andre som også er veganere for å slippe å ha animalske produkter på kjøkkenet sitt. Her blir det tydeligere at kostholdet og livsstilen man har styrer andre valg i livet.

Sara fortalte meg at hun tidligere i livet hadde hatt fordommer mot veganere og vegetarianere og tenkt at de var egoistiske som gjorde det vanskelig for andre rundt seg. De siste årene har hun blitt mer åpen for konseptet og ble for noen år siden helt veganer. Siden det har synet hennes på veganisme endret seg totalt. Dette har forøvrig også endret seg i resten av samfunnet, og tilgjengeligheten på vegansk mat har økt betraktelig siden Sara ble veganer. Gjennom sine kanaler på sosiale medier deler hun ofte bilder og videoer som har til formål å få flere til å lære om hvor lett det er å være veganer. Som fulltidsaktivist er dette en del av hennes livsstil og identitet. Hun kritiserer hvordan hun har blitt fortalt at vi nesten ikke overlever uten animalske produkter. Denne frustrasjonen viser kritikk mot systemet som former kulturelle normer og tradisjoner.

«Da jeg ble veganer ble jeg litt sånn oppgitt over hvorfor jeg ikke hadde gjort det tidligere. Det er så forferdelig at det går folk rundt og ikke vet hvor enkelt det er å kutte ut animalske produkter. Vi har blitt fortalt at vi nesten ikke overlever uten. Da jeg tok det skrittet så var det lettere å gjøre mer og mer aktivisme.»

-Sara

For Mary, som byttet ut alle varene mine i butikken med økologiske varianter, er det et viktig prinsipp å forsøke å spise kortreist og bærekraftig. For henne er ikke veganisme i seg selv et viktig prinsipp, men det å handle økologiske varer. Det samme da hun valgte å ta i bruk brukte plastposer fremfor å kjøpe med en pose fra butikken. Valgene både Sara og Mary tar om mat er sterkt knyttet til deres identitet og en forlengelse av deres engasjement for klima, miljø og dyrevern.

Mat og smittevern

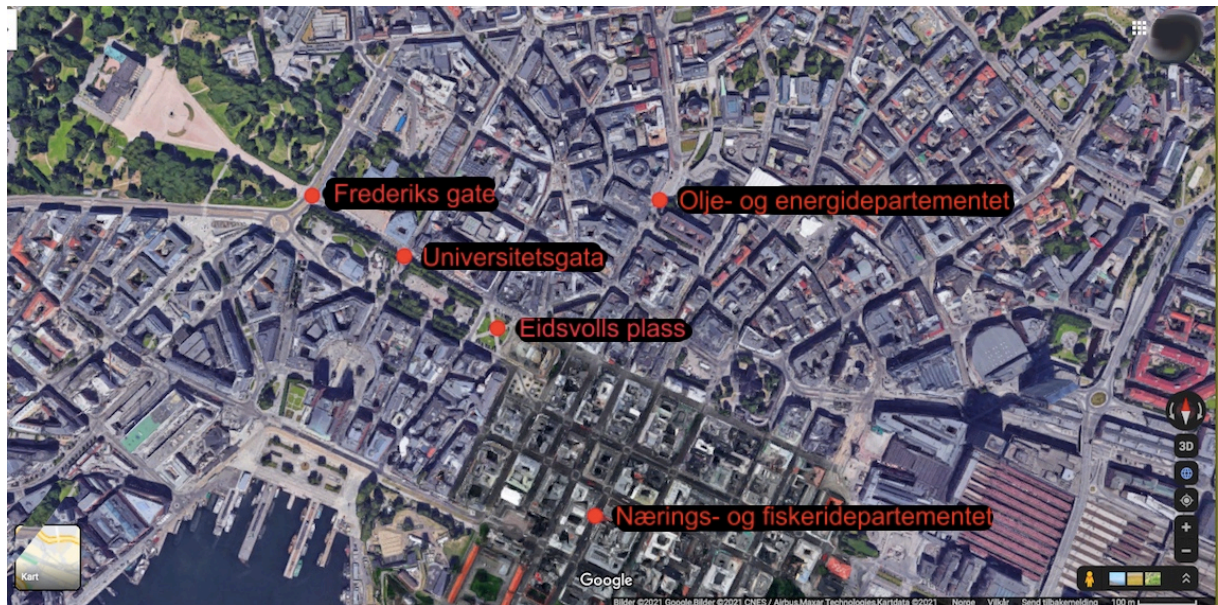
Under Covid-19-pandemien har det naturligvis oppstått utfordringer knyttet til servering av mat. Under aksjoner har det vært nødvendig å servere matvarer som det er mulig å gjøre på en smittevern-vennlig måte. Det har vært utfordrende å skulle planlegge hva slags mat som både er allergivennlig, vegansk, økologisk og hygienisk. I forkant av Oslo-opprøret fikk vi i matgruppa beskjed om å holde strenge regler når det kom til smittevern. Situasjoner rundt mat kunne vært en potensiell kilde til smittespredning under aksjonen. Likevel ble det håndtert med tilstrekkelig med håndsprit, munnbind, og klyper til å dele ut mat med. Selv med disse utfordringene knyttet til mat, var det viktig for aktivistene at det skulle være på plass. Det ble ikke fjernet på grunn av dens potensiale for smittespredning, men ble sett som en utfordring som måtte løses. Som følge av god hygiene både i matsituasjoner og ellers under aksjonen, var det ingen kjente smittetilfeller i etterkant.

Avsluttende bemerkninger

Mat er en sterk identitetsmarkør i mange deler av verden. For noen av aktivistene i XR, som Mary, Linn og Sara, er valgene de tar rundt mat viktige for deres følelse av identitet. Selv om mat representerer en sosial dynamikk som på et nivå er uavhengig av den politiske aktivismen, henger den likevel sammen med aktivismen ved at veganisme er et valg i forlengelse av et klima- og miljøengasjement. Mat er, i XR, et nøkkelsymbol ved at det er sentralt for aktivistenes rekruttering og fellesskap. Under Oslo-opprøret var arbeidet rundt maten et sentralt element for sosialt samvær og vennskap som ble stiftet. For noen av de som deltok med matlaging under Oslo-opprøret, ble det starten på et større engasjement i XR.

Mat er et totalt sosialt fenomen (Mauss, 1995), ved at det skaper forventninger, utenom økonomiske, om å gjengjelde gaven som blir gitt. Dette bruker aktivistene som virkemiddel for å fremprovosere en anledning til å skape samtaler og dermed tiltrekke seg flere medlemmer under aksjoner.

5 Oslo-opprøret

Kart over Oslo sentrum med sentrale punkter under Oslo-opprøret. Fra ©Google, kartdata 2021.

I denne delen av oppgaven vil jeg illustrere noen av mine poenger gjennom en «extended case»-analyse inspirert av Manchester-skolen (Evens og Handelman 2006; Burawoy, 1998). Jeg vil bruke Oslo-opprøret den 21. september 2020 som case hvor detaljer fra denne dagen vil være sentrale for forståelsen av Extinction Rebellion som bevegelse i Norge. Min deltagelse og mitt engasjement i forkant av og i løpet av denne dagen er viktig for å forstå det metodiske aspektet. Personlig var dette en av de mest hektiske dagene i mitt liv og jeg har lært utrolig mye av denne dagen. Oslo-opprøret er i utgangspunktet én dag, den 21. september 2020, men jeg vil inkludere dagen før og dagen etter som sentrale deler av min case. Disse tre dagene opplevdes for meg, og andre aktivister, som en eneste lang dag. Extended case er en metode som ble brukt av Gluckman og hans kolleger i Manchester, og ble i begynnelsen brukt i mye forskning i Afrika da de arbeidet ved Rhodes-Livingstone-instituttet i Zambia (da Nord-Rhodesia). Sosiale situasjoner er brukt som et bilde på et større sosialt system (Evens og Handelman, 2006) «to gain a coherent analysis of specific human actions» (Vertovec, 2019). Gluckmans (1940) analyse av broåpningen i Zululand var et tidlig eksempel på dette, der samfunnsstrukturer og dynamikker ble belyst under denne hendelsen. I dette kapittelet vil jeg forsøke å fange opp kompleksiteten i XR som en bevegelse gjennom en «sosial situasjon». På den måten håper jeg å kunne si noe større om bevegelsen som helhet. Til slutt vil jeg komme

inn på deler av rettsaken som følge av aksjonen, og diskutere hvordan XR blir tatt i mot av befolkningen i Norge.

«(...) determining which identity is performed, stressed or highlighted depends on indeed is often determined by, a particular social situation» (Werbner, 2019, 119).

Identiteten vår er på mange måter avhengig av hvilken situasjon vi befinner oss i.

Det at jeg har tatt på meg rollen som aktivist, har både formet min identitet der og da, men også hatt en innvirkning på meg på sikt. Dette gjelder også for aktivistene i XR. Sett utenfra kan man tenke at aktivister er én type folk. Tidligere i oppgaven har jeg nevnt hvordan Høyre-politikeren, Stefan Heggelund, kritiserte XR for å være «bortskjemte pøbler» og «yrkesdemonstranter» under aksjonen. I diverse kommentarfelt kan man også lese om hvordan aktivister, og andre, blir sett som en homogen gruppe mennesker. Det er en fallgruve når man skal kritisere noen. Selv identifiserer ikke aktivistene seg med uttalelsene fra politikeren. De ser på sin egen aktivisme som et desperat rop etter handling, fremfor en meningsløs hobby eller yrke som Heggelund indikerer.

Brief

Dagen er fullspekket med program på Greenhouse. Det er kurs, møter, forberedelser, øving på sang og dans, briefing av aksjonister som skal arresteres. Jeg har ansvar for gruppen som lager mat. Det skal serveres en linsegryte til alle som er til stede i dag, i tillegg til alle forberedelsene for morgendagen. Jeg har satt sammen en god gjeng med folk som skal bidra med matlaging gjennom hele dagen. De kommer fra ulike deler av landet, men de fleste bor i nærheten av Oslo. Én dame i femti-årene, en gutt som går på ungdomsskolen som er aktiv i ungdomspolitik, to venninner som er 15 år og ønsker å gjøre de samme oppgavene, en jente i begynnelsen av tjueåra som studerer utenfor Oslo. I tillegg til disse er det to jenter på min alder som jeg møtte på sommerleir og som har engasjert seg i lokallaget i Oslo de siste månedene. Den samme gjengen vil møte opp på aksjonen i morgen, i tillegg til noen flere som har sagt ifra på forhånd at de kan hjelpe til på selve dagen. Hvor mange vi blir totalt har jeg ikke noe oversikt over på noe tidspunkt, men det ligger et sted mellom 10 og 20 personer. Noen melder avbud i siste liten, andre kaster seg over arbeidsoppgavene spontant.

Vi har et møte på begynnelsen av dagen hvor vi går gjennom matplanen, og jeg skulle ønske at jeg hadde forberedt meg bedre når jeg ser alle sitte forventningsfulle og klare for å ta imot instruksjoner. Det er ganske løst program fra min side, men alt av matvarer er handlet inn og hvilke måltider som skal lages er planlagt av meg og en annen på forhånd. Vi blir enige om å ha en gruppe til å smøre matpakker, og de kommer fort i gang med et effektivt system som etter noen timer utgjør over 200 matpakker til morgendagen. Brødene er donert fra ulike bakerier i byen. Linsegryta skal være klar til middag klokken 18, så vi setter i gang klokken 15 med å gjøre klart. Massevis av løk skal kuttes opp, og en dame i femti-årene stiller opp kun for å hakke løk. Hun har jobbet på kjøkken tidligere, sier hun, så hun tror hun takler det best. Alle står rundt samme, store kjøkkenbenk med munnbind på og løken setter seg fort i øynene på de fleste av oss. Utenom de to venninnene i gruppa er det ingen som kjente hverandre fra før av. Det er en munter stemning, vi samarbeider godt og blir litt kjent mens vi forbereder all maten. Noen av dem er ungdomsskoleelever fra samme område og snakker om felles kjente og får fort en god kjemi. Utenom løken er det en masse curry-krydder, linser og hermetiske tomater som skal oppi. Risen skal kokes ved siden av. Å lage mat til i underkant av hundre voksne mennesker tar tid. En kjele med ris som skal mette så mange tar lang tid å koke opp, det har de av oss som var med på sommerleir erfart. Én rører i gryta, noen rydder og tar oppvask, andre kutter opp grønnsaker til gresskarsuppa som skal gjøres klar til morgendagen. Det er høy aktivitet på kjøkkenet gjennom hele dagen og vi prøver å bytte på arbeidsoppgaver så vi ikke står for tett. Hele tiden må vi være bevisst på avstand, håndhygiene, munnbind og samtidig ha oversikt over hvordan vi ligger an på tiden.

Kristin ber meg om å møte henne på kontoret for å vise henne hvilken mat som skal brukes til de-eskalering. Før jeg og Sophie handlet tidligere i uka, ble jeg spurt av Kristin som er med i gruppen for regenerativ kultur om å kjøpe med noe som kan spises i farta. Jeg spør Kristin hva hun mener med at det skal brukes til de-eskalering. «Da etablerer man en slags kontrakt med en gang. Vi gir noe for at det skal være hyggeligere tone med politiet. Sånn her burde sosialantropologen forstå», sier hun med et smil. Mauss' (1995) gaveteori har visst nådd ut til flere enn antropologer. Mat kan brukes for å gi noe tilbake til folk og roe ned situasjonen om det skulle eskalere til en konflikt. For henne og mange andre i XR er det ikke bare viktig å tilby mat til aksjonistene som blir arrestert men også til andre rundt. De ønsker å tilby mat og drikke til forbipasserende, men også til politi der det skulle passe seg i situasjonen. De er opptatt av at det skal være en hyggelig tone mellom aktivister og politiet og de ønsker å være

på tilbudssiden. Når vi er ferdige med å forberede alt vi kan til morgendagen drar vi omsider hjem og sover litt før den store dagen.

21.september 2020

05.44

Jeg går nedover mot Eidsvoll's plass, hvor vi skal møte opp klokken 06:00. Jeg har ansvar for å koordinere matgruppa og jeg skal være på plass tidlig. Jeg var hjemme rundt midnatt i går kveld, da hadde jeg vært på greenhouse siden klokken 10. I løpet av den tiden satt jeg kanskje ned en time. Utenom det gikk jeg rundt, lagde mat, koordinerte, planla for dagen etter. Vi lagde linsegryte som ble spist i går, gresskarsuppe som skal brukes i dag, og pakket over 200 matpakker. Matpakkene skal deles ut til aktivister, og til andre som vil ha.

Jeg er sent ute som vanlig og innser at jeg må finne en mer effektiv måte å komme meg til Stortinget på. Jeg finner en el-sparkesykkel og åpner den med appen på telefonen min. Jeg kjører ned gjennom Slottsparken med en kald vind i ansiktet. Fuglene kvitrer og vekker byen til en ny uke. Det er en person som jogger i parken, utenom det er det folketomt. Garden står klare for en ny dag. Jeg tenker at jeg ikke vil kjøre helt frem til stedet med sparkesykkelen da jeg vet at det ikke er det beste for miljøet, og er usikker på hvordan det blir tatt imot om noen ser meg.

Det er fremdeles mørkt ute, og det er varslet om at bussjåfører streiker i hele byen i dag. Kommunen har anbefalt hjemmekontor for de fleste på grunn av dette, og jeg lurte på om det vil påvirke effekten av aksjonen. Jo nærmere jeg kommer Eidsvoll's plass, jo mer bevegelse ser jeg. Jeg ser rundt meg etter enhver lyd og ser etter om det er noen jeg kjenner. Jeg ser nok litt paranoid ut der jeg går. Jeg parkerer sparkesykkelen nederst i slottsbakken, og får ikke låst den fordi den står på feil område. Den må trilles over fotgjengerfeltet og jeg setter på støtten og låser den med appen der. Ved fontenen utenfor Nasjonalteateret ser jeg et par stykker fra XR. De tar på seg vester og munnbind med XR-logoen på. "Juridisk observatør" leser jeg på en av vestene. Nå må jeg sette opp farta, klokken er 05:54. Jeg gikk og sto mye oppreist i går og kjenner smertene i foten, jeg sliter med å gå ordentlig på den. Det har gått litt over to måneder siden jeg brakk ankelen, og jeg har ikke tid til å tenke på den i dag. Det er noen folk her og der, men det strømmer ikke til slik som jeg hadde sett for meg. Jeg ser en gruppe mennesker på Eidsvoll's plass med bager fra avstand. Jeg hører bare fuglene og en og annen

taxi. En gammel mann som går nedover Karl Johan. Han går nok over femti meter unna meg, men det er så stille at jeg tror han kan høre meg mens jeg prater til båndopptakeren min. Jeg begynner å bli nervøs.

07:57

Jeg er på Eidsvoll's plass. Planen vi lagde i går var å ha frokosten klar klokken 08:00 og begynne å dele ut varm grøt og kaffe. Vi har fortsatt problemer med å få varmet opp grøten og dette kommer til å ta tid. Kjelen vi bruker til å varme den opp med fungerer ikke. Det skal lyse grønt når den er på, men her lyser ingenting. Den er koblet i strøm, men den starter ikke. Er det noen som vet hvordan slike 30-liters kjeler fungerer? Hvorfor har vi ikke testet denne på forhånd? Elefanten nærmer seg plassen, og de rynkede pannene og trøtte ansiktene våre blir brått gjort om til store smil når vi får øye på den. En to meter høy, rosa tøyefant som er bundet sammen med stålrør og som krever en person i hvert ben for å holde seg oppreist. På «magen» på elefanten er det skrevet «Fortell sannheten» i store bokstaver. XRs offisielle krav nummer 1. Vi jubler og klapper i det den ankommer Eidsvoll's plass. Jeg kjenner at denne «opptredenen» (Beeman, 2007) vekker følelser, og gjør noe med humøret til meg og andre på plassen.

Den rosa elefanten ankommer Eidsvolls plass. (Privat foto)

Jeg får etterhvert beskjed om at folk begynner å bli arrestert og mange har blitt bortvist fra Fredriks gate, der de første aksjonistene satt seg ned i veibanen. Jeg har masse spørsmål. Hvor er de? Hvorfor blir de arrestert så tidlig? Det var vel ikke planen? Jeg får en melding om at noen trenger hjelp med å frakte tingene sine til Eidsvolls plass, det kan ikke ligge igjen i krysset. Jeg melder meg til å hjelpe til med bæring for å se hva som skjer og blir fulgt av noen som nettopp har vært der nede. Jeg går nedover Karl Johan mot Fredriks gate. I krysset mellom de to gatene sitter aktivister i grupper ganske spredt fra hverandre. Det er et stort kryss med to felt bilvei begge veier og et fotgjengerfelt som vanligvis er fullt av folk som krysser eller venter på grønn mann. Politiet har sperret av området med sperrebånd og advart om at de som er innenfor båndet kan bli arrestert. Derfor blir de fleste fra XR som er til stede stående på utsiden av sperringen og mister kontakten med de røde aktivistene. Jeg hjelper til

med å trille et piano på en henger, som visstnok sto midt i krysset og spilte fin, klassisk musikk før pianisten ble bortvist fra stedet. Han hadde ikke planer om å bli arrestert denne dagen, så han flyttet seg og tok med pianoet. Før politiet kom var det en gruppe som danset discobedience i krysset. Det var liv, musikk og god stemning, akkurat som aktivistene hadde sett for seg. Helt til politiet kom og ba alle om å flytte seg. De eneste som ikke etterkom politiets krav var de som allerede hadde bestemt seg for å risikere arrestasjon. De ble sittende til de ble båret bort fra plassen og inn i politibiler.

Forbipasserende ser undrende inn på området og noen spør rundt seg «hva er det som skjer?». Like etter blir jeg spurt av noen aktivister «hvor er outreach?» Det dukker opp meldinger inne på chattetjenesten vi bruker for å kommunisere med alle som deltar på aksjonen. «Hvor er outreach? Vi trenger løpesedler til aksjonsstedet!» og en annen «Hvem er outreach? Ligger flyersene på kontoret?». Én melder seg frivillig til å reise tilbake til greenhouse og hente løpesedler slik at vi kan informere forbipasserende på en god måte om hva det er vi driver med. I forbindelse med aksjoner er det vanlig at XR får mye nye medlemmer. Derfor er det viktig å ta imot folk på en god måte og invitere dem på møter for å ta del i bevegelsen. «Vi er en ikke-voldelig bevegelse som bruker sivil ulydighet for å få oppmerksomhet», sier jeg. En mor med to barn på sykkelen sin spør hva vi gjør her. Jeg tilbyr henne scones som en i matgruppa har bakt for anledningen, og hun tar imot og gir til barna sine. Hun spør mer om XR og jeg utdyper, uten å fortelle henne om min rolle som forsker. Nå har jeg tatt på meg en rolle, tenker jeg. Jeg representerer Extinction Rebellion. De fleste som stopper opp for å ta seg en kopp kaffe eller noe å spise blir stående for å prate med oss. Det er dette Kristin snakket om. «Vi skaper en kontrakt.» Mottakeren av «gaven» føler en plikt til å gi noe tilbake og gjenytter det ved at de blir stående og prate med oss (Mauss, 1995). Det er ikke tilfeldig at en gruppe som ønsker å skape en massebevegelse og engasjere befolkningen bruker gode virkemidler for å få med seg flere.

Vi må hele tiden minne oss selv og hverandre på smittevernreglene. Munnbind skal være på til enhver tid når vi oppholder oss inni teltet. De som vil ha kaffe eller te må spørre oss om å lage en kopp, slik at ikke alle skal ta på kaffemaskinen. Vi forsøker å holde avstand mellom oss ved å ikke være for mange i teltet og forhindrer trengsel rundt teltet ved å ikke proklamere at et måltid er klart. I stedet er det til enhver tid noe mat tilgjengelig som de som vil ha kan spørre om å få servert.

Mange har allerede blitt arrestert, og vi har ikke rukket å dele ut mat og kaffe til de. Ingen vet hvor lenge de blir sittende på glattcella og når de får mat. Det føles som et nederlag.

En gruppe som er ansvarlige for smittevern går med vester på seg og håndsprit tilgjengelig for den som måtte ønske. De har en «stand» med munnbind og overflatesprit, og så snart vi hadde satt opp boden vår tidligere kom de bort for å måle avstand fra bordet og teiper på bakken slik at folk som kom for kaffe og mat holder avstand i køen. De tar jobben sin på alvor og minner oss om å bruke munnbind til enhver tid når vi er inne i matboden og om å holde avstand til hverandre. I forkant av aksjonen har det vært mye planlegging for å påse at smittevern blir tatt på alvor. De røde aksjonistene sitter med god avstand til hverandre på aksjonsstedet og alle har på seg munnbind med XR-logoen, et timeglass. Noen fra lokallaget i Trondheim har sydd dem for anledningen.

08:57

Folk er samlet på Eidsvoll's plass med en meters avstand for å danse discobedience. I mars 2020 delte XR Norge dette om discobedience på egen Facebook-side: «Sivil discobedience er en discopreget dans, som oppsto i XR Australia til sangen «Stayin' Alive» Det er en måte å vise vårt engasjement på som er morsom og hvor vi kan feire gleden ved livet! Vi håper dette vil bidra til å spre glede og energi i en krevende tid». Koreografien kan læres på nett slik at aktivister fra hele verden kan gjøre de samme bevegelsene. Noen har øvd på koreografien og kan den godt. Andre danser den for første gang og prøver å følge på. Koreografien er ganske enkel, med trinn frem og rundt, klapping, hoftevriking og «peking» med armene opp den ene siden og ned den andre. Jeg får lyst til å bli med. Jeg ser kameraer fra NRK og andre som filmer. Noen blir intervjuet utenfor sirkelen. Vi er i en egen boble her inne på plassen.

Programmet ruller videre og noen holder taler. Når det er musikk er det noen få som alltid hopper frem og danser med hele seg. Alt arbeidet har bygget opp til denne dagen. Nå skjer det. Det er klart for å servere suppe. Noen spør hvor mye det koster og det føles godt å si at de kan ta så mye de vil. Det åpnet opp for samtaler over måltider, og mennesker som ellers ville gått forbi stopper opp for å prate. Vi har gresskarsuppe, brød, ferdigsmurte matpakker hvor man kan velge mellom hummus, peanøttsmør og vegansk smøreost. Suppen går fort, vi trenger påfyll. Mat blir her brukt for å komme i kontakt med publikum, og dermed rekruttere flere inn i organisasjonen. Her ser vi at det er et nøkkelsymbol (Ortner, 1973) i XR og et totalt sosialt fenomen (Mauss, 1995), ved at det skaper forventning om en form for gjenytelse.

10:43

Solen har endelig strukket seg over Stortingsbygget og har truffet oss her på Eidsvoll's plass. De som har gått inni elefanten i dag har satt den fra seg midt på plassen. I matteltet står tre stykker og deler ut gresskarsuppe, kaffe og matpakker til de som vil ha. Musikk fra «A taste of honey» blir spilt på høyttaleren og 14-15 stykker står og danser til den fengende musikken. Noen med munnbind, andre uten. Noen står helt i ro og ser seg rundt. Likevel blir de på plassen. Jeg har lagt merke til flere som har sittet på benkene en god stund nå og observerer det som skjer.

11:04

«Vi trenger flere folk til arreststøtte i kveld, kunne du tenke deg det?», spør Kristin meg. Jeg svarer ja uten å nøle. I noen timer har jeg glemt hvor sliten og trøtt jeg er, og siden jeg er nysgjerrig på hvordan situasjonen rundt arresten er sier jeg ja til å ta imot de arresterte klokken 22. Jeg fortsetter med å finne ut av hvordan vi skal hente mer suppe.

«Vil du hjelpe til å bære noen bjelker bort til Olje- og energidepartementet?» Sophie huker tak i meg mens jeg står og prater med en tidligere studievenninne jeg har møtt på tilfeldig. Jeg sier at jeg kan hjelpe til, men kommer fort på at jeg ikke har tid. Vi trenger å frakte noen fra matgruppa ned til greenhouse for å lage mer mat og ta med tilbake. Noen andre må hjelpe til med bæringen. «Hva skal de brukes til?», spør jeg, men får ikke noe svar utenom et lurt smil. Sophie og jeg har jobbet tett sammen de siste dagene. Vi har koordinert mye av logistikken rundt opprøret sammen og handlet inn all maten uken før. Hun er handlekraftig og tar ansvar for ting som må gjøres. Jeg ringer henne om jeg trenger noen som møter opp og hjelper til. Hun bærer tungt og har løsninger på alle mulige ting.

Kort tid senere kommer en av jentene i mat-teltet bort til meg. «Det er en aksjon utenfor Olje og energidepartementet nå!» Hun viser meg forsiden av nrk.no og jeg går inn og ser på min egen telefon. Det første som møter meg når jeg går inn i nettleseren er et stort bilde av en kvinne som sitter toppløs utenfor Olje- og energidepartementet (OED) med en oljelignende væske helt over seg. Hun sitter på bakken kun ikledd en truse og har et alvorlig blick. Bak henne er det flere aktivister som er limt fast ved inngangsdøren. Nå forstår jeg de lure blickene deres for noen minutter siden. Bjelkene de skulle bære bort til OED kom likevel ikke

helt frem, da de ble stoppet opp av observant politi som hindret de å sette opp installasjonen de hadde planer om. I en video som blir publisert senere hører jeg appellen som blir holdt av en 15 år gammel jente. Det er en alvorlig aksjon, med oljesøl, unge stemmer og voksne menn og kvinner som blir båret inn i politibiler av uniformerte betjenter. Journalister strømmer til, bildene av jenta uten klær dukker opp i forskjellige nettaviser og blir filmet av ulike mediehus. Kvinnen som var avbildet dukker senere opp på Eidsvoll's plass. Hun har ikke blitt arrestert, men fikk gå fra stedet. Hun har flekker av maling i ansiktet og virker lettet over å være ferdig. Jeg spør henne hvordan det føltes å sitte der. «Det var en veldig intens opplevelse. Det føltes nesten surrealistisk da jeg satt der med øynene lukket. Men jeg er glad jeg gjorde det.» I ettertid er dette hendelsen som fikk mest mediedekning. Nakenhet «selger» som kjent best.

11:25

«Stillhet for klima» står på planen 11:30. Det er en gruppe mennesker som møtes på Eidsvoll's plass hver mandag og gjennomfører dette, gjennom et initiativ startet av skuespilleren Iselin Shumba. I dag er ikke Shumba på plass, men en god gjeng andre mennesker som tilsynelatende møter opp for å delta på «stillheten». Marte Wulff sitter ved et piano på scenen og synger før de skal begynne. Tårene presser på av den vakre musikken, men jeg har ikke tid til å ta det innover meg nå. Jeg har ikke tid til ro nå. Jeg må ha kontroll på matsituasjonen, svare på meldinger, og ringe for å høre hvor det blir av de som ikke har kommet enda. Vi som står i teltet trenger avlastning. Det er likevel fint å se at så mange setter seg ned og tar seg tiden til stillheten og roen som faller over plassen 11:30. Stillheten varer i noe som føles som en evighet. Jeg får ikke tatt noen telefoner eller snakket med de andre i gruppa, da ødelegger jeg stillheten. For å spare tid setter jeg meg ned og spiser litt.

13:56

Det dukker opp en melding i chatten med andre aktivister «Animal Rebellion er fortsatt limt til fiskeri og næringsdep. Politiet vil ikke fjerne dem... så de holder ut! Stikk innom hvis dere har lyst til å supporte med mat, drikke eller god stemning». Aktivistene fra Animal Rebellion limte hendene sine fast til dører og vegger ved inngangen til Nærings- og fiskeridepartementet (NFD) rundt klokken 11:15 og har stått der siden. De andre aksjonene har blitt avsluttet av politiet veldig raskt, så mange er overrasket over at de som har limt seg fast her ikke blir fjernet. Jeg hører at det er NFD som bestemmer om de vil at politiet skal fjerne dem eller ikke, og de har tydeligvis ikke bedt politiet om å gjøre det. De vil ikke gi XR den

oppmerksomheten de får ved å bli arrestert. Jeg og Linn samler en kasse med matpakker, håndsprit, engangskopper, eplejuice og en klype til å servere med. Susanne, en ung jente som er med XR for første gang i dag blir med for å dele ut mat og vi går sammen fra Eidsvolls plass til NFD. Susanne møtte opp rundt klokken 07 og spurte om vi trengte noe hjelp, uten å ha planlagt det med noen på forhånd. Hun ville vise støtte gjennom å bidra der det trengtes, og vi satt stor pris på hjelpen hennes denne dagen. Gruppen som står utenfor NFD kaller seg Animal Rebellion. Det er en søsterorganisasjon til Extinction Rebellion, og flere av de jeg ser her er også sentrale personer i XR. De benytter seg av anledningen og momentet som XR skaper i dag til å gjøre en aksjon, men lykkes ikke på samme måte. Noen innad i XR kritiserer i ettertid at Animal Rebellion kunne føre til forvirring i budskapene til XR den dagen.

Aktivistene har ulike roller utenfor NFD. Jeg ser et svart banner med hvit skrift hvor det står «LAKSENÆRINGEN=EN MASSAKRE». Ved siden av de to som holder banneret står det to stykker som holder hvert sitt A3-ark med bilder av død laks. I inngangsdøren og videre inn til resepsjonen står det tre stykker med laksekostyme. De har festet en stor laks i papp på kroppen, med hull til ansiktet. Den ene hånden er limt fast i veggen. I tillegg har de på munnbind, så det er vanskelig å kjenne de igjen umiddelbart. Utenfor inngangen ligger bilder av laks som er klippet ut i papir på bakken, med noe rødt som skal se ut som blod rundt. Noen har limt fast en hånd til veggen på utsiden av bygget. Linn og jeg går runden og spør om noen vil ha noe å spise eller drikke. For meg er det overraskende at så få takker ja. «Jeg kan ikke drikke noe, da må jeg bare tisse», sier en av dem. Det har jeg ikke tenkt på. De frykter at de må gi seg fordi de må på do.

16:21

Energien har lagt seg på Eidsvolls plass. Etter siste discobedience for femten minutter siden har det roet seg og vi summer videre i det vi holder på med i teltet. I løpet av dagen har noen takket for seg og reist hjem, andre har hatt senere «skift» og har gitt oss ny energi. Likevel er det noen få av oss som var her klokken 06 som fremdeles jobber. Vi har gitt hverandre pauser i løpet av dagen, og hjulpet hverandre der vi kan. Med en gang det blir rolig rundt meg får jeg anledning til å kjenne på hvor sliten jeg er. Jeg er ellers ganske bortskjemt når det gjelder søvn, som student som kan styre sin egen hverdag. De siste dagene har det blitt lite søvn, mye å gjøre og lite tid til å sitte ned i det hele tatt. Plutselig hører jeg tromming i det fjerne og kjenner det igjen. En varme og energi fyller seg opp på i meg og på plassen føles det ut som. «Sambattac» kommer.

Sambattac er en gjeng med forskjellige folk som samles for å spille trommer og demonstrere mot urett i samfunnet. De bruker musikken sin som våpen mot rasisme, homofobi, undertrykkelse, trakassering og annen urettferdighet. I dag er de her for klimasaken og for å vise støtte til Extinction Rebellion. Foran alle trommene går en slags dirigent, en som gir instruksjoner på hva som skal spilles. Hun har en arm løftet opp som hun bruker til å vise tegn med. I munnen har hun en fløyte som er med på å veilede de som spiller. De stiller seg opp rundt på plassen mens de spiller, og noen begynner å danse inni sirkelen som oppstår. Etter et par sanger er spilt, beveger de seg videre forbi rådhuset. De skal opp til Nærings- og fiskeridepartementet og spille for de som fortsatt står limt fast der.

16:36

Jeg står i matteltet og deler ut suppe når det kommer en dame på min alder bort og spør om å få en kopp kaffe. «Har det gått fint i dag, eller?». Jeg svarer ja og spør om hun har noen tilknytning til XR. Hun har meldt seg inn for en stund siden og så at det skulle være en aksjon i dag. På grunn av jobb har hun ikke rukket å komme før nå. Hun har håret i en stram hestehale, et mønstrete blått tøy-munnbind og en buksedress på. Jeg fortsetter å dele ut kaffe og rydde litt i teltet, mens jeg ser at hun blir værende. Hun finner en boks med kritt i et annet telt og setter seg på bakken og begynner å tegne en sommerfugl med kritt på asfalten. Kort tid senere begynner andre å tegne med henne. Små barn og unge voksne. Etter å ha tegnet en stund finner hun meg for å si takk og lykke til videre.

Krittegning på Eidsvoll's plass. (Privat foto)

Vi rydder opp Eidsvoll's plass til klokken 19, da er det ikke lov å være der lengre. Det eneste som blir igjen etter XR er en ring med farger, bølger, sommerfugler, blomster, en xr-logo og teksten «AS THE OCEANS WE RISE». For aktivistene er det viktig å tydeliggjøre at aktivismen deres ikke handler om å bryte loven «på trass», men for å rette fokus mot nettopp klima- og naturkrisen. Ved å pakke sammen tidsnok og rydde opp etter seg etter enhver aksjon, viser de at de følger regler og pålegg fra politiet når det handler om andre ting enn selve aksjonen. Dette er med på å bygge opp tillit hos politiet og fjerner muligheter for kritikk i etterkant. Smittevernreglene ble også tatt på høyeste alvor, og det oppsto ingen kritikk mot dette etter aksjonen, da det ikke var noen smitte som kunne spores til denne dagen.

00:23

Jeg sitter på gresset utenfor arresten på Grønland politistasjon. Sammen med meg sitter to stykker jeg aldri har møtt før. Vi er her for å ta imot de få som er igjen på glattcelle etter dagens arrestasjoner.

Da jeg kom hit klokken 22 ble jeg overrasket over hvor mange som var her. Noen fra matgruppa har stelt i stand en meksikansk gryte på greenhouse, og det er åpent for alle til å komme for å spise og prate sammen før man drar hjem for kvelden. Mange har også personlige eiendeler og mobiltelefonen sin der. Likevel drar de fleste rett hjem fra politistasjonen, framfor å gå en ti minutters omvei til greenhouse. Sara er en av de som ble sluppet ut tidligst, i 19-tiden, men er der fremdeles når jeg kommer. Hun sitter på gresset med en gruppe andre og jeg setter meg ned sammen med dem. Det er totalt 10-15 stykker som sitter spredt på området rundt utgangsdøren der de arresterte blir sluppet ut. Alle har et lite blikk på døren i tilfelle noen kommer ut. Jeg blir overrasket over Saras energinivå, jeg er helt utslitt etter lange dager og har nettopp vært like før å dra hjem. Hun smiler mens hun forteller om bøkene som har blitt gitt: «Det er jo helt latterlig». Hun har vært på cella i over ti timer og vært kald. «Jeg spurte flere ganger om de kunne gi meg et pledd, det var jo iskaldt der inne!», sier hun mens hun rister lett på hodet. «Men det gikk egentlig veldig fint, jeg fikk til og med sovet litt».

De fleste som slapp ut fra arresten ble igjen på plassen utenfor politihuset, eller dro hjem. Det overrasket meg. Jeg tenkte de fleste ville samles innendørs på Greenhouse med varm mat etter å ha sluppet ut. Mange av de hadde ikke spist et ordentlig måltid på et døgn og hadde hatt sterke opplevelser på cella. Likevel valgte de å sitte ute i kulden og varme seg på hverandres selskap. De ville være der og ta imot når folk ble sluppet ut. Fellesskapet utenfor politihuset på Grønland sier noe om hvor viktig det er for aktivistene i et overgangsritual (Turner, 1979) å samles over noe å spise, fremfor å dra hjem eller gå inn i varmen sammen. Å sitte sammen med noen tørre matpakker og prate om opplevelsene sine var viktigere enn å gå inn og få i seg varm suppe. Dette er med på å skape et samhold blant de som har vært gjennom arrestasjon, og bidrar til at de kan ønske å gjøre det igjen, om de opplever det som trygt. Alt dette er en del av liminalfasen, som diskutert i kapittel 3 om motivasjon (Turner, 1979).

En av oppgavene til arreststøtte er å vise aktivister veien til Greenhouse, hvor de fleste har tingene sine fra aksjonen. Regen har ansvar for å ta med tingene til de røde aktivistene dit, når de blir tatt inn av politiet. Da jeg fulgte en av aktivistene, Espen, ned til Greenhouse, spurte han hvordan dagen hadde vært på Eidsvolls plass. Han ble lettet da jeg fortalte at vi hadde holdt på som planlagt. Hele dagen hadde han hatt dårlig samvittighet og fryktet at politiet

stengte ned alt XR-relatert fra byen. Han trodde hele aksjonsdagen hadde mislyktes totalt fordi de ble arrestert såpass tidlig.

I følge han som hadde listen over arresterte, var det nå kun fem stykker igjen på innsiden. David var en av de første som ble arrestert, og har fremdeles ikke sluppet ut. David hadde bestemt seg dagen før at han ville bli arrestert og risikere at søknaden hans om statsborgerskap ble forsinket. Når døren åpnes like over midnatt stirrer vi alle for å se hvem det er som kommer. Mange av de som har sluppet ut til nå kjenner jeg ikke, men denne gangen er det et kjent fjes. Når døren lukkes bak David lener han hodet bakover og roper ut «fucking hell». Vi som står der begynner å klappe og rope, som hver gang noen kommer ut. Jeg går mot han og ser at han er blank i øynene. Jeg gir han albuen og sier at jeg gjerne skulle gitt han en klem. «Jeg kunne virkelig trengt en klem akkurat nå», sier han. Jeg tar et godt tak rundt han og klemmer hardt. Å klemme kjennes fint og rart, i en tid hvor det ikke er lov.

Etter at de som har sluppet ut etterhvert drar hjem, står jeg igjen med de to jeg nettopp har møtt. Vi setter oss ned på det kalde gresset og begynner å prate smått om hvem vi er. De har aldri vært med på noe i regi av XR før i dag. De valgte begge to å delta på arreststøtte fordi de tenkte det var en fin måte å bidra på. Siden de siste ble sluppet ut 00:15, bestemte vi at vi skulle bli værende til klokken 01 og komme tilbake klokken 06 dagen etter hvis det fremdeles var noen inne. Jeg hadde nemlig hørt av erfarne aktivister at de ikke slipper ut noen mellom 00 og 06. De som jobber på politihuset vil ikke si noe om hvor lenge de blir sittende. Klokken nærmer seg 01 og vi begynner å pakke sammen tingene våre og gjør oss klare til å gå. Vi blir enige om å holde kontakten og møte opp alle tre morgenen etter.

Jeg setter meg på sykkelen utenfor politistasjonen. Jeg sykler gjennom stille gater jeg ikke er kjent i, kjenner at hjernen min koker av alle inntrykkene fra dagen. Jeg legger merke til at sykkelen har lite luft i dekkene og sykler innom en fiksestasjon som kommunen har satt ut like ved der jeg bor for å se om jeg kan fylle luft der. Jeg må være klar til å sykle ned igjen til sentrum i morgen tidlig. Jeg finner masse verktøy, men ingen pumpe, og sykler de siste femti meterne til leiligheten min. I det jeg sykler videre ser jeg at Kristin ringer meg. Jeg stopper sykkelen og i det jeg bremses ned ser jeg at kjedet på sykkelen faller av. Det er ikke mulig å sykle på den mer. Jeg triller den hjemover mens jeg snakker med Kristin. Hun forteller meg at det har kommet ut en dame fra arresten som kom ut alene i natten. Hun hadde funnet frem til Greenhouse og ble tatt imot der, heldigvis, men hva skal vi gjøre med den siste personen som

fremdeles sitter inne og kan slippes ut når som helst? Kristin forteller meg at denne personen er fra en annen by og at noen må være der. Jeg forteller henne at sykkelen min er ødelagt og at jeg ikke kommer meg ned igjen på en stund. Jeg er redd hun skal mistenke at jeg lyver om sykkelen, det virker så tilfeldig. Hun sier hun kan sykle opp til arresten fra Greenhouse og se om noen har sluppet ut. Jeg hører gjennom telefonen at hun spør noen på gaten om de er med i XR og at de ikke skjønner hva hun spør om. Hun sier hun skal ringe meg opp igjen senere, hun har lite batteri på telefonen. Kristin var på Eidsvoll's plass da jeg ankom klokken 06, og jeg vet at hun har sovet lite og jobbet mye de siste dagene opp mot aksjonen. Jeg får dårlig samvittighet over at hun må ordne opp etter meg, fordi jeg gikk for tidlig fra politihuset.

Jeg går inn i leiligheten og setter meg ned i en stol i den mørke, stille leiligheten min. Samboeren min ligger og sover i rommet ved siden av og jeg prøver å være stille. Jeg er nervøs for at de som blir sluppet ut ikke finner veien hjem om de ikke er kjent i Oslo. Mange av aktivistene kommer fra andre steder i landet og har blitt fortalt at de skal få hjelp til å finne frem når de slipper ut av arresten. Damen som ble sluppet ut hadde gått ut i natten og innsett at hun var helt alene. Dette skulle ikke skje. Jeg får en enorm skyldfølelse og klump i halsen. Tidligere på kvelden spurte jeg Sara hvordan hennes første opplevelse med arresten var, året før. Hun hadde blitt sluppet ut i løpet av natten tidligere og var helt alene. «Jeg gikk og tråkka på de metallgreiene, der liksom (hun peker utenfor døren), jeg så ikke hvor jeg gikk. Det var en skikkelig kjip opplevelse, så etter det har jeg alltid vært med og tatt imot når folk blir arrestert. Det er så fint å bli møtt av en velkomstkommité og snakke med noen med en gang». Med dette i minnet tenker jeg det verste om hva som kan skje med de gjenværende aktivistene og håper at de møter på Kristin som er ute og leter etter dem. Kristin og jeg tekster frem og tilbake og jeg får til slutt melding om at det har blitt rapportert feil. Det er ingen fler inne. «God natt og glem klokken 6!». Klokken er 02.10. Jeg kjenner en lettelse, men er så trøtt at jeg er mest lettet over at jeg kan legge meg. Jeg spiser litt, tar en dusj og går og legger meg. Jeg må opp igjen og ned til Greenhouse for å gjøre klar mat til debrief som starter klokken 09.

Regenerativ kultur sin oppgave i XR kommer her frem, gjennom min opplevelse med arreststøtte. Ved å være med på å ta imot aktivistene fra arresten har man som regen ansvar for å ta vare på de mest sårbare og hjelpe de med å finne frem i byen. Derfor følte det som et nederlag da jeg ikke fikk gjennomført jobben jeg hadde tatt på meg.

Debrief

K1 09:20

Jeg ankommer Greenhouse 08:50 for å varme opp gårsdagens rester til de andre kommer. Det tar lengre tid enn jeg har regnet inn å varme opp en 10-liters gryte, dette burde jeg ha lært til nå. Den forsinkede maten gjør at resten av programmet blir forsinket. Det var en forventning om at det skulle være mat, med en arena for å prate om hvordan aksjonen hadde gått. Å gi og få mat er helt sentralt i XR, og fungerer som et virkemiddel for å samle gruppa (Mintz og Du Bois, 2002). Imens folk står og spiser blir alle som er tilstede delt inn i grupper som skal ha en debrief før vi samles utendørs til en felles oppsummering til slutt. Jeg blir ikke regnet med i noen gruppe fordi jeg står på kjøkkenet mens dette skjer, men jeg spør en av gruppene om jeg kan være med de. Jeg setter meg ned på gulvet i ringen deres og alle er helt stille. Jeg er usikker på om de var stille før jeg kom eller om det var min ankomst som gjorde det. Det føles litt kleint i et øyeblikk, så jeg spør gruppen hva vi har fått beskjed om å gjøre. En av damene i gruppen svarer «Ja, vi skal snakke om hvordan vi har det, hva som har gått bra med Oslo-opprøret og forbedringspotensial. Jeg tenker vi begynner med en runde hvor vi forteller om hvordan vi har det akkurat nå». Vi begynner med Ståle. Han er en mann trolig i 60-årene. Han er veldig fornøyd med å ha tatt «et steg videre» i aktivismen. «Jeg er helt her oppe», sier han og strekker en arm opp for å vise hvor fornøyd og glad han er. Han var en av de som ble arrestert og forteller at han klarte å finne roen i cella. Det var en positiv opplevelse for han, og det var oppløftende å bli møtt av andre aktivister da han slapp ut av arresten. «Det var veldig moro».

Neste ut er en ung jente, kanskje på min alder. Hun var en av dem som danset i time etter time på Eidsvoll's plass. Det ga meg mye energi å glede å se henne og de andre som danset og at de nøy dagen som mange hadde jobbet hardt for å lykkes med. Hun sier at hun burde vært mer «nyttig» og bidratt mer, men at hun hadde det gøy og at det føltes godt å spre glede gjennom dans. Det er en god tone i gruppa. Når noen snakker, lytter alle med innlevelse i blikket. Det føles trygt å sitte her, selv om jeg kun kjenner to av de som sitter i sirkelen fra før av.

Når det er min tur til å dele bryter jeg helt sammen. Jeg har sovet lite, jobbet hardt og fått mye inntrykk. De overveldende følelsene jeg har holdt inne de siste dagene overrumpler meg når jeg forteller om kvinnen som ble sluppet ut alene i natten. Jeg sier at jeg føler meg skyldig og klarer etterhvert å samle meg for å si at det hele har vært en fantastisk opplevelse. Det har vært utrolig gøy, jeg satt pris på all dansingen og underholdningen på Eidsvoll's plass gjennom

dagen. Jeg sier at det var variert og noe for enhver. Videre forteller jeg om mitt møte med en publikummer dagen før:

Vi sto på plassen og opplevde at det var lite trykk med mennesker, så Linn og jeg bestemte oss for å dele ut kaffe og boller til politiet som sto og fulgte med på oss fra den andre siden av veien. Hun hadde skrevet i en e-post til meg i forkant av opprøret hvor viktig hun synes dette var, så jeg foreslo at vi prøvde nå. Vi tok med oss kaffe, boller, håndsprit og papirkopper og gikk mot en gruppe politibetjenter som sto samlet med motorsykler. De sto klare til å handle hvis det skulle oppstå en blokad eller noe annet uventet fra XR. De var forberedt. «Hei, vil dere ha en kopp kaffe?», spurte jeg. «Nei, ellers takk», svarte en av dem, med et høflig smil. Jeg ble usikker på om de mistenkte at vi prøvde å distrahere de fra noe eller om de bare ikke ville ha kaffe.

Vi gikk videre til benkene rundt Eidsvoll's plass og serverte to menn som satt og pratet på en benk. De tok gladelig imot en kopp kaffe og vi bevegde oss bort til neste benk. En mann, kanskje i 50-årene, satt på en benk alene og smilte til oss da vi spurte om han ville ha en kopp kaffe. «Ja, jeg må jo feire miljødagen.» Han kunne sikkert se at vi ikke skjønnte hva han mente. Han fortsatte «Jeg må feire det dere gjør i dag!». I utkanten av plassen satt han og gledet seg over det som skjedde på Eidsvoll's plass. Han hadde ikke nærmet seg eller snakket med noen om XR, han bare satt der og feiret inni seg. Jeg var usikker på hvor lenge han hadde sittet der. Jeg synes møtet med denne mannen var så rørende at jeg begynner å gråte igjen mens jeg fortalte om det. Neste runde snakket vi om hva vi kan forbedre til neste gang.

Fordelen med å ikke vite

Oslo-opprøret var på mange måter et høydepunkt i 2020 for aktivister i Extinction Rebellion. For å gjennomføre denne dagen lå det mange timer med arbeid bak, av mange ulike aktivister. Måten dagen ble organisert på, og informasjonen ble spredd, illustrerer den flate maktstrukturen i bevegelsen. Desentraliseringen gjorde at ingen egentlig visste hvem som hadde ansvar for løpesedler på selve dagen, men det gjorde også at utrolig mange mennesker kjente et eierskap til organiseringen og til selve aksjonen. På den måten *kan* det ikke være organisert kriminalitet, og ingen kan blir straffet for det. Organiseringen er også viktig symbolsk, ved at den underbygger kravene til XR om et styrket demokrati.

I ulike aktivistgrupper på tvers av lokallag ble aksjoner planlagt uavhengig av hverandre, uten en overordnet leder eller ansvarlig for hele aksjonen. Dette gjør at Extinction Rebellion kan drive med sivil ulydighet og stille i rettssaker uten at noen kan bli dømt for planlegging av hele aksjoner. Under rettssaken som fulgte Oslo-opprøret stilte aktor spørsmål til fire tiltalte. «Hvor mye har dere samlet inn til bøtekassa?» XR Norge har en bøtekasse som skal gjøre at aktivistene kan slippe å bære den økonomiske belastningen en bot som følge av arrestasjon kan ha. Aktivistene blir arrestert på vegne av organisasjonen, og bøtekassa kan gjøre at flere har mulighet til å drive med sivil ulydighet. Etter aksjoner legger XR ofte ut en innsamling på sosiale medier, og medlemmer eller andre sympatisører donerer penger for å dekke kostnadene. Hvorvidt XR kan dekke alle bøtene avhenger av hvor mye penger de klarer å samle inn, og de kan ikke garantere at aktivistene skal slippe å betale boten sin selv. I rettsaken svarte de tiltalte at de ikke visste hva det beløpet var på, hvorpå aktor stilte spørsmål ved hvorvidt de snakket sant. «Det virker som om dere holder tilbake informasjon når ingen av dere som er tiltalt her i dag vet hvor mye penger som er i bøtekassa». Utenfra kan det se ut som at aktivistene lyver når de sier at de ikke har informasjon om hvor mye penger som er i bøtekassa. Sannheten er at det er veldig få som vet *hvem* det er som har oversikt over bøtekassa og dermed er ikke den informasjonen lett tilgjengelig selv om det er mulig å finne ut. Som et resultat av dette kan ikke aktor bruke en stor bøtekasse som argument mot å redusere størrelsen på bøtene. Her kommer horisontaliteten (Maeckelbergh, 2009) aktivistene til gode, ved at ingen kan straffes for å ha planlagt hele aksjonen. Sannheten er at det ikke finnes noen som har planlagt alt, men det er fordelt utover aktivister fra ulike lokallag.

Et trygt sted

På tross av den desentraliserte organiseringen av aksjonsdagen ble det en total opplevelse for de som deltok. Alle de ulike leddene i planleggingen utgjorde til slutt Oslo-opprøret 2020. Ved at XR har fokus på forberedelser, kursing og team-building i forkant av aksjoner, skapes det trygge relasjoner som er viktig i gjennomføring av aksjoner. Debriefen i etterkant er et viktig verktøy for å ta vare på seg selv og hverandre, og kan være avgjørende for å kunne bearbeide det som har skjedd. For de fleste aktivistene er det uvant å gjøre noe ulovlig og forsøke å bli arrestert, da det går imot mye man har lært tidligere i livet. Derfor er det nyttig å kunne dele erfaringer rundt dette i etterkant av en aksjon. For min egen del var det viktig å få snakket om det som hadde skjedd, da ingen andre i mitt privatliv kunne forstå hva jeg hadde vært med på. Innad i XR føltes aksjonen stor og viktig, og de andre i XR forsto hvorfor jeg

var sliten i etterkant. Det var de fleste andre også. Følelsene jeg kjente på i etterkant var overveldende og det kjentes godt at andre følte det samme som meg. Fordi gruppen med aktivister er relativt liten, kjennes samholdet tettere (Eriksen, 2015). Påkjeningen som kommer fra å jobbe hardt med en aksjon sier noe om ofringen aktivistene i XR gjør. I forkant, under og etter aksjonen ble jobb og privatliv satt til side. Derimot var min rolle som forsker tydelig.

Oppmerksomhet i media

Etter Oslo-opprøret opplevde jeg at det var en følelse av seier blant aktivistene. De gjennomførte det som var planen, nemlig å bli arrestert. Det ble satt en rekord i antall arrestasjoner som følge av sivil ulydighet av Extinction Rebellion i Norge denne dagen. I likhet med Ståle var det mange aktivister som ble arrestert som følte at de hadde gjort det de kunne og at de kjente på en lettelse da de kom på glattcella. Samtidig fikk de medieoppmerksomhet og over 200 nyhetsartikler ble publisert i forbindelse med opprøret. I kommentarfelt til disse artiklene raste folk fra seg og mente at disse aktivistene ødela for klimakampen. At sivil ulydighet kun tjente mot sin hensikt. Andre mente at det var forferdelig gjort ovenfor vanlige folk som prøvde å komme seg på jobb den dagen. Blant kommentarene var det også noen som takket aktivistene for at de «turte». Selv om både Erna Solberg og andre politikere kommenterte aksjonen i media og mente at aktivistene burde dratt hjem og «la folk dra på jobb», så aktivistene det som en seier at de i det hele tatt ble sett og hørt av politikerne. Det er et steg i riktig retning, mener de. Mediagrappa i XR var forberedt på at det skulle bli mye oppstyr i media de følgende dagene og ukene, og noen av dem skrev kronikker og svar på utsagn fra politikere. I forkant av aksjonen ble det også snakket om på møter at vi må være klare til å ta imot nye medlemmer etter aksjonen. Det er vanlig at det etter aksjoner dukker opp nye folk på møter som har fått med seg aksjonen og som vil være med og bidra.

Møte med politiet

I England, og i mange andre land verden over, har det vært større oppslutning blant aktive medlemmer og tusenvis av oppmøtte på aksjonsdager. Jeg har stilt meg spørsmålet hvorfor ikke XR vokser fortere i Norge, og det tror jeg det finnes flere svar på. Ikke bare metoden, men også måten aktivistene oppfører seg på skaper et skille mellom dem og den øvrige befolkningen. Musikk og dans på Eidsvolls plass midt på lyse dagen er ikke normalt i den norske kulturen. Om det hadde vært noen i russedress eller under en pride- eller nasjonaldag

ville det blitt ansett som helt normalt. Men å feire livet og planeten vi bor på? Ganske så rart. Spesielt når alle er edru i tillegg.

Noe som er særegent i Norge i forhold til mange andre land er kommunikasjonen med politiet. XR har under enhver aksjon en som er politikontakt. Politikontakten skal ikke være en del av aksjonen, men kun fungere som et kontaktpunkt mellom politi og aktivistene. I forkant av aksjonen tar denne personen kontakt med politi for å si ifra at det blir en aksjon, slik at de er forberedt. Under rettssaken i desember, som følge av Oslo-opprøret, ble en politimann som jobbet den dagen kalt inn i vitneboksen. Aktor spurte han om aktivistene gjorde det vanskelig for politiet å gjøre jobben sin denne dagen, og om det var ubehagelig for dem at aktivistene la opp til nærkontakt på tross av anbefalingene om minst én meters avstand gitt fra myndighetene som følge av pandemien. Politimannen avviste fort dette og sa at de alle hadde på munnbind og at aktivistene viste respekt ovenfor politiet.

Likevel er det også noe annet som skiller rettssystemet i Norge fra andre land når det kommer til sivil ulydighet. Bøtesatsene i Norge er langt over hva som er normalt å idømme for sivil ulydighet i andre land. Dette er noe aktivistene er svært frustrerte over, og mener det bryter med demonstrasjonsfriheten. I forklaringen til de tiltalte i retten ble det nevnt erfaringer med politi i Berlin, under en aksjon som ble gjort der i 2019. Der hadde politiet flyttet aksjonistene til veikanten og ikke gitt de noen bot. Hvorvidt de høye bøtesatsene i Norge er for å skremme folk fra å drive med sivil ulydighet kan tenkes, men bør utforskes videre.

I motsetning til en rekke andre land, blir likevel aktivister behandlet på en respektfull måte av politiet. Under en aksjon XR har hatt i Finland har det vært tilfeller av vold fra politiets side (Luhtakallio og Meriluoto, 2020). Dette er fjernt fra måten man blir behandlet i Norge, hvor aktivistene som oftest har en god tone med politiet. Da det ble diskutert om det skulle arrangeres en aksjon i samarbeid med andre Nordiske land var nettopp denne gode tonen med politiet et av argumentene for å arrangere det i Norge. I tillegg kan det være en mulighet for å rette fokus mot de høye bøtesatsene, internasjonalt, om flere hundre aktivister får det.

Min dobbeltrolle

Min dobbeltrolle kom til syne under Oslo-opprøret på flere måter. Jeg representerte XR under aksjonen og snakket på vegne av bevegelsen. Det at jeg kjente på et ansvar for de som ble

sluppet ut av arresten illustrerer rollen min som deltakende fremfor observatør. Under aksjonen hadde jeg ikke anledning til å sette meg ned og skrive ned observasjoner, eller å ha lengre samtaler med verken aktivister eller publikum. Dette fordi jeg hadde for mye å gjøre til at jeg hadde tid til det. Dersom jeg hadde tatt på meg mindre ansvar ville jeg hatt muligheten til å få et mer overordnet blikk av aksjonen og sett mer av de ulike aksjonene som skjedde rundt i byen gjennom hele dagen. Ved å takke ja til å stille opp som arreststøtte senere på kvelden, passet jeg på at jeg selv fikk innsyn i en del av aksjonen som jeg ikke ville vært foruten. Jeg fikk et helt unikt innsyn i arbeidet som aktivist ved at jeg var en av dem selv.

Oppsummering

I innledningen sa jeg at jeg skulle svare på spørsmål om hva det er som motiverer aktivistene i XR, og hvordan bevegelsen organiserer seg for å bygge seg større. Disse spørsmålene har blitt diskutert, men det har også oppstått noen flere spørsmål underveis. Aktivistene i Extinction Rebellion bruker ikke-voldelig sivil ulydighet som en «siste utvei» for å stanse klima- og naturkrisen. Motivasjonene deres for å gjøre dette er at de ønsker bedre liv for generasjonene etter seg. Følelser som samvittighet og frykt spiller inn her, men også håp om at barna deres skal få leve uten de bekymringene de selv lever med. XR organiserer seg gjennom horisontalitet (Maeckelbergh, 2009), som en motkultur mot den hierarkiske maktstrukturen i samfunnet forøvrig. Ildsjelene, som vier mye av livene sine til aktivismen, skiller seg fra de mer passive medlemmene ved at de har livssituasjoner som tillater det. Det kan være gjennom at de er studenter eller «post-student» (Graeber, 2009), eller at de har voksne barn. For ildsjelene er aktivismen en stor del av deres identitet og livsstil. Engasjementet deres for saken gjennomsyrrer deres klesvalg, uttrykk og andre valg i livet, som å eie en bil eller bo i byen. Livsstilen deres er en forlengelse av engasjementet, og fungerer som en *prefiguration* (Maeckelbergh, 2009), ved at de lever slik som de ønsker at fremtiden skal være.

Til tider må de minnes på hvorfor de driver med aktivisme, og fokuserer på å komme i kontakt med motivasjonen bak. Under sommerleiren gjorde de dette ved å møte likesinnede over flere dager og arrangere og delta på ulike workshops og kurs for å lære mer om hvordan man kan gjøre aktivismen mest mulig effektiv og virkningsfull. I kapittelet om mat har jeg gått grundigere gjennom hvorfor mat er et nøkkelsymbol for aktivistene i XR, som kommer til uttrykk også i det siste kapittelet. Mat er avgjørende for å skape fellesskap og samhold. Det er også med på å invitere publikum inn for en samtale. For å rekruttere flere medlemmer til organisasjonen, benytter de seg av sterke virkemidler og symboler som har som formål å vekke følelser og engasjement blant publikum. Disse kan også være med på å frastøte seg enkelte, ved at de skiller seg fra «normalen». Jo strengere krav til livsstil, desto vanskeligere blir det å lykkes med målet om å bli en massebevegelse. Utenfra kan det se ut som at man må oppfylle enkelte krav for hvordan man lever for å kunne være med i XR. Fordi XR har virkemidler som ikke alle i samfunnet er enige om, vil det naturligvis ikke være for alle. Likevel kan det tenkes at XR er med på å flytte grenser for hva som blir diskutert i den offentlige debatten, slik Johan foreslo i kapittel 2.

Min dobbeltrolle har vært gjennomgående i hele oppgaven, og har blitt diskutert. Den har vært problematisk når det til tider har vært vanskelig å skille mellom observatør og aktivist. Det har likevel vært helt avgjørende for å sikre at jeg får et godt innblikk i XR og hva menneskene bak XR motiveres av. Disse har gått hånd i hånd og har blitt til de resultatene jeg legger frem her. Ved å ta avstand fra XR under skrivingen har jeg klart å få en analytisk distanse til aktivismen.

Etterord

I etterkant av feltarbeidet mitt har XR gjennomført en rekke aksjoner i Oslo og andre byer i Norge. Planleggingen av en aksjon i Oslo sammen med andre nordiske land planlegges for gjennomføring i august 2021. Hvis det lykkes vil det være den største aksjonen XR har gjennomført i Norden, så langt.

I løpet av våren 2020 har XR Norge gått inn for å lage et organisasjonsråd, med utvalgte aktivister som stiller til valg og blir stemt frem av medlemmene. Dette rådet er ment for å holde oversikt over de ulike lokallagene og sikre godt samarbeid. Rådet vil fungere som et offisielt «styre», men vil ikke ha noe mer makt enn de andre aktivistene. Dette er et resultat av at strukturelle forhold i samfunnet gjør det tilnærmet umulig å drive en organisasjon med helt flat maktstruktur. Graeber (2009) beskriver noe lignende hvor Direct Action Network forsøkte å skaffe seg en bil i organisasjonens navn, noe som viste seg å være umulig. Bilen var nødt til å ha en formell eier, en privatperson eller et selskap. Dette illustrerer myndighetenes forventning om en hierarkisk maktstruktur i enhver organisasjon (282). I tillegg til et organisasjonsråd, har XR Norge utviklet seg på andre områder. De har lyst ut betalte stillinger, både fulltid og deltid, hvor aktivistarbeid blir lønnet av XR. Dette kan muliggjøre mer grundig, langsiktig arbeid for å bygge XR som bevegelse i Norge. I takt med veksten av XR som bevegelse, kan man se for seg at de gradvis blir en mer etablert organisasjon. XR kan etterhvert utvikle seg til å bli en mer etablert organisasjon når de blir større. Når det oppstår uenigheter rundt virkemidler kan det fungere positivt for organisasjonen å ha noen som kan sette ned foten, om det er et organisasjonsråd eller i en annen form. Dette utfordrer likevel mange av argumentene for å beholde en flat struktur.

Videre kan det være interessant å utforske XRs bruk av sosiale medier som kommunikasjonsform. Det er interessant å se på hvordan aktivistene bruker dette aktivt, men på ulike måter. I tillegg ville det vært interessant å få mer innsyn i informantenes liv utenfor aktivismen, for å få et mer holistisk blikk på deres liv. Et større innblikk inn i rettsprosessene som følge av sivil ulydighetsaksjoner er også spennende å utforske nærmere.

Litteraturliste

Abu-Lughod, L. (1990) *The romance of resistance: Tracing transformations of power through Bedouin women*. American anthropological association.

Andersen, G. (2021) *Miljøbevegelsen*. SNL. Hentet 06.06.2021 fra:

<https://snl.no/milj%C3%B8bevegelsen>

Annist, A. (2020) *Performance, power, exclusion, and expansion in anthropological accounts of protests* i *Conflict and society: Advances in research*.

Beeman, W.O. (2007) *The performance hypothesis. Practicing emotions in protected frames*. i *The Emotions: A cultural reader*, ed. Helena Wulff. Oxford

Bermudez, P. (2019) *The effects of Black Friday*. Hentet 15.04.2021 fra:

<https://www.thepalmettopanther.com/the-effects-of-black-friday/>

Burawoy, M. (1998) *The extended case method*. *Sociological theory*, Vol 16, No. 1. American sociological association.

Chenoweth, E. (2013) *The success of non-violent resistance*. (TED-talk)

<https://www.nonviolent-conflict.org/resource/success-nonviolent-civil-resistance/>

Christensen, B. (2015) *Vegetarmat er bra for helsen og best for klimaet*. Hentet 27.05.2021 fra: <https://forskning.no/klima-mat-og-helse/vegetarmat-er-bra-for-helsen-og-best-for-klimaet/521071>

Christensen, T. B. (2019) *Norges største miljøkamp*. Hentet 12.06.2021 fra: <https://naturvernforbundet.no/naturvern/norges-storste-miljokamp-article39903-149.html>

Crossley, N. (2002) *Making sense of social movements*. Open university press. UK.

Douglas, M. (2005). *Purity and danger: an analysis of concept of pollution and taboo*. Routledge.

Douglas, M og Wildavsky, A (1983) *Risk and culture. An essay on the selection of technological and environmental dangers*. University of California Press, London, England.

Ellingsen, M. N. (2019) *Burde vi skamme oss over å handle på Black Friday?* Hentet 15.02.2021 fra: <https://forskning.no/forbruk-klima-nmbu-norges-miljo-og-biovitenskapelige-universitet/burde-vi-skamme-oss-over-a-handle-pa-black-friday/1598988>

Eriksen, T. H. (2015) *The meaning of we*. I Peter A Kraust og Peter Kivisto, eds.: The challenge of minority integration. De Gruyter Open 2015.

Eriksen, T. H (2016) *Overheating. An anthropology of accelerated change*. Pluto press, London.

Evens, T. M. S og Handelman, D. (2006) *Introduction: The Ethnographic Praxis of the Theory of Practice* i The Manchester School.

Extinction Rebellion, (2021) *3 krav*. Hentet 22.01.2021 fra
<https://extinctionrebellion.no/no.html>

FN (2019) *Klimaendringer*. Hentet 31.05.2021 fra: <https://www.fn.no/tema/klima-og-miljoe/klimaendringer>

Geertz, C. (2005). Deep Play: Notes on the Balinese Cockfight. *Daedalus*, 134(4), 56-86.
Retrieved June 8, 2021, from <http://www.jstor.org.ezproxy.uio.no/stable/20028014>

Gluckman, M. (1940) *Analysis of a Social Situation in Modern Zululand* i Bantu studies.

Graeber, D. (2009) *Direct action. An ethnography*. AK Press UK.

Hale, C. R. (2006) Activist Research v. Cultural Critique: Indigenous Land Rights and the Contradictions of Politically Engaged Anthropology. *Cultural Anthropology*, 21(1), 96–120.
<https://doi.org/10.1525/can.2006.21.1.96>

Hallam, R. (2019a) *The civil resistance model i This is not a drill: an Extinction Rebellion handbook*. Penguin books, UK.

Hallam, R. (2019b). *Now we know: Conventional campaigning won't prevent our extinction*.

Hentet 28.05.2021 fra: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2019/may/01/extinction-rebellion-non-violent-civil-disobedience>

Haque, M. (2019) *Feeding the rebellion* i *This is not a drill: an Extinction rebellion handbook*. Penguin books, UK.

Hermstad, A. (2014) *40 år og rekordmange medlemmer*. Hentet den 28.05.2021 fra: <https://www.framtiden.no/201906287452/aktuelt/dette-har-vi-bidratt-til-i-2019.html>

Hessen, D. O. (2020) *Verden på vippepunktet*. 4.opplag. Res Publica, Oslo.

Hume, L. and Mulcock, J. (2004). *Introduction: Awkward spaces, productive places*. *Anthropologists in the field: Cases in participant observation*. New York: Columbia University Press.

Jacobsen, I. U. (2021) *Klimasøksmålet*. SNL. <https://snl.no/Klimas%C3%B8ksm%C3%A5let>

Kjørstad, E. (2019) *11 000 forskere erklærer klimakrise i nytt opprop*. Hentet 31.05.2021 fra: <https://forskning.no/klima-samfunn/11-000-forskere-erklærer-klimakrise-i-nytt-opprop/1589277>

Klimabrølet (2021) *Om oss*. Hentet 28.05.2021 fra: <https://klimabrolet.no/om-oss/>

Klimasøksmål (2021) *Derfor saksøker vi*. Hentet 28.05.2021 fra:

<https://www.xn--klimasksm1-95a8t.no/om-saken/derfor-saksoker-vi-staten/>

Leffler, C. (2019) *Fortsatt fattigdomslønn for tekstilarbeidere*. Hentet 15.02.2021 fra:

<https://www.framtiden.no/201906057443/aktuelt/levelonn/fortsatt-fattigdomslonn-for-tekstilarbeiderne.html>

Lien, M. (1989) "*Fra bokna fesk til pizza*" : sosiokulturelle perspektiver på mat og endring av spisevaner i Båtsfjord, Finnmark (Vol. 18, pp. X, 232).

Low, S. M. Og Merry, S. E. (2010). Hentet 13.05.2021 fra:

<https://www-journals-uchicago-edu.ezproxy.uio.no/doi/pdfplus/10.1086/653837>

Luhtakallio, E. og Meriluoto, T. (2020) *The actions of Extinction Rebellion Finland showcase new visual forms of policipation*. Hentet 31.05.2021 fra: <https://csd.fi/2020/10/30/the-actions-of-extinction-rebellion-finland-showcase-new-visual-forms-of-politicisation/>

Lutz, C. and White, G. (1986) *The Anthropology of Emotions. Annual Review of Anthropology* 15: 405–436.

Madden, R. (2017) Ch 2: «Ethnographic fields: Home and away», in *Being ethnographic: a guide to the theory and practice of ethnography*. Sage publications Ltd.

Maeckelbergh, M. (2009) *The will of the many. How the alterglobalisation movement is changing the face of democracy*. Pluto Press. England.

Manavis, S. (2020) *How the alt-right shifted the Overton window*. Hentet 02.06.2021 fra:
<https://www.newstatesman.com/alt-right-politics-2016-andrew-marantz-antisocial-review>

Mauss, M. (1995) *Gaven. Uttekslingens form og årsak i arkaiske samfunn*. Cappelen akademiske skrifter forlag AS

Miljødirektoratet (2020) *Klimagassutslipp fra olje- og gassutvinning*. Hentet 27.05.2021 fra:
<https://miljostatus.miljodirektoratet.no/tema/klima/norske-utslipp-av-klimagasser/klimagassutslipp-fra-olje--og-gassutvinning/>

Mintz, S. W. & Du Bois, C. M. (2002) The anthropology of food and eating. *Annual Review of Anthropology*, 31(1), 99–119.

Naguib, N. (2017) Middle east encounters 69 degrees north latitude: Syrian refugees and everyday humanitarianism in the arctic. *International Journal of Middle East Studies*

O’Leary, N. (2019) *The myth of the citizens assembly*. Hentet fra:
<https://www.politico.eu/article/the-myth-of-the-citizens-assembly-democracy/>

Ortner, S. B. (1973) On Key Symbols. *American Anthropologist*, 75(5), 1338–1346.
<https://doi.org/10.1525/aa.1973.75.5.02a00100>

Passaro, J. (1997) *You can’t take the subway to the field! “Village” Epistemologies in the Global village*. I Ferguson, J. & Gupta, A. *Anthropological locations (1997)*. University of California Press

Riise, A. B. (2019b) *Den svarteste dagen i året*. Hentet 13.04.2021 fra:

<https://www.framtiden.no/201911297507/aktuelt/forbruk/den-svarteste-dagen-i-aret.html>

Riise, A. B. (2019a) *Dette har vi bidratt til i 2019*. Hentet 28.05.2021 fra:

<https://www.framtiden.no/201906287452/aktuelt/dette-har-vi-bidratt-til-i-2019.html>

Robson, D. (2019) *The '3.5% rule': How a small minority can change the world*. Hentet

28.05.2021 fra <https://www.bbc.com/future/article/20190513-it-only-takes-35-of-people-to-change-the-world>

Rosling, H. (2018) *Factfulness*. Sceptre books. Great Britain.

Spash, T. S. (2014) *Kortreist eller vegetarisk? Hva monner mest I klimasammenheng?*

Hentet 27.05.2021 fra Framtiden.no <https://www.framtiden.no/dokarkiv/arbeidsnotater/739-kortreist-eller-vegetarisk-hva-monner-mest-i-klimasammenheng/file.html>

SSB (2016) *Nordmenn på tillitstoppen i Europa*. Hentet 01.06.2021 fra:

<https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/artikler-og-publikasjoner/nordmenn-pa-tillitstoppen-i-europa>

Taylor, M. (2020) *The evolution of Extinction Rebellion*. Hentet 31.05.2021 fra:

<https://www.theguardian.com/environment/2020/aug/04/evolution-of-extinction-rebellion-climate-emergency-protest-coronavirus-pandemic>

Teigen, E. (2020) *Klimaaktivister limte seg fast: -Bortskjemte pøbler*. Hentet 02.06.2021 fra: <https://www.nettavisen.no/okonomi/klimaaktivister-limte-seg-fast-bortskjemte-pobler/s/12-95-3424021794>

Thorsen, D. E. (2020) *Sivil ulydighet*. Store norske leksikon. Hentet 28.05.2021 fra https://snl.no/sivil_ulydighet

Turner, V. (1979) *Frame, Flow and Reflection: Ritual and Drama as Public Liminality*. *Japanese Journal of Religious Studies*, 6(4), 465-499. Hentet 08.06.2021 fra: <http://www.jstor.org.ezproxy.uio.no/stable/30233219>

Vertovec, S. (2019) *Fredrik Barth and the social organization of difference* in “Ethnic Groups and Boundaries Today; a legacy of fifty years”.

Werbner, P. (2019) *Intersectionality and situationalism. Towards a (more) dynamic interpretation of Ethnic groups and Boundaries*. in “Ethnic Groups and Boundaries Today; a legacy of fifty years”.

Williams, J. (2019) *How Extinction rebellion shifted the Overton window*. Hentet 22.04.2021 fra: <https://earthbound.report/2019/05/02/how-extinction-rebellion-shifted-the-overton-window/>

XR US (2021) *We demand*. Hentet 30.03.2021 fra: <https://extinctionrebellion.us/>